

بأريكاريا جامعا بئغدا هاتيه چاپكرن

آوا ئوده ستورازمانى كوردى

Awa u Destura zimane KURDI

جگر خوین

CEGER XWIN

به رهزانه ندى رهقابه چاپكراوه

بئغدا - ۱۹۶۱

فهرهست

ماده	روپهل
(كلام)	١ - آخافتن
(جمله)	٢ - په يښ
(المبتدا)	٣ - ده ستيكراو
(الخبر)	٦ - سالوخ
(المتعلق)	٧ - خوه پيگر
(الكلمة)	١٠ - گوتن
(المقطع)	١١ - كارت
(الاسم)	١٣ - ناف
(الاسم الخاص)	١٣ - ته كناف
(اسم الجنس)	١٤ - بيښ ناف
(الاسم البيط)	١٥ - سادہ ناف
(اسم المركب)	١٥ - پارچيم ناف
(جمع الاسم)	١٧ - كوم ناف
(اسم الزمان)	٢٠ - ده مناف
(اسم المكان)	٢١ - جي ناف
(اسم الالة)	٢٣ - آلاقناف
(اسم المصغر)	٢٤ - بچو كناف
(المذكر والمؤنث)	٢٥ - تيرو مي
(الصفة والموصوف)	٢٩ - په سنو په سندر او
(المضاف والمضاف اليه)	٣٠ - پالقدارو پالقدير
(العدد)	٣٢ - ژمار ناف
(المصدر)	٣٥ - ژندهر ناف

- ٤١ - کرؤکناف (اسم الفاعل)
 ٥٠ - پیکراو ناف (اسم المفعول)
 ٥٢ - رکناف (الاسماء المتضادة)
 ٥٣ - جیوی ناف (الاسماء المترادفة)
 ٥٣ - ژبهر ناف (البدل)
 ٥٤ - قه بزار (التميز)
 ٥٥ - ناف دهنک (الشهرة)
 ٥٥ - رهوش (حال)
 ٥٦ - بالقدان (النسبة)
 ٥٧ - نافئی نیشانندان - (اسماء الاشارة)
 ٦٢ - پرساری (الاستفهام)
 ٦٥ - بیتر ناف (افعال التفضيل)
 ٦٧ - نافئی دیتی و نه دیتی (المادی والمعنوی)
 ٦٨ - دهف خواری (الایماله)
 ٦٩ - پهرگالا ناف (وضع الاسم)
 ٧١ - بهرناف (الضمائر)
 ٧٤ - پهرگالا بهرناف (وضع الضمائر)
 ٧٥ - بهرناف و نیشان (الضمائر والعلامه)
 ٨١ - بهرنافئی پاشکر (الضمائر اللاحقه)
 ٨٢ - بهرناف و نیشانندان (الضمائر واسماء الاشارة)
 ٨٤ - بهرنافئی نه ناس (الضمائر المبهمه)
 ٨٥ - ئی و (آ) (٠٠٠)
 ٨٦ - بانکراو (المنادی)
 ٨٧ - آلاف (الاداة)

- ۸۸ - آلائي بانگي (اداة النداء)
- ۹۲ - بانگا بي آلاي (نداء بدون اداة)
- ۹۳ - آلائي خوهشو و نهخوهشي (اداة التذوق والتأوه)
- ۹۵ - آلائي خوهزي وهيتي (اداة التمني والترجي)
- ۹۷ - آلائي تعجب (التعجب)
- ۹۸ - گو مان (التشكيك)
- ۹۹ - آلائي مهربند (اداة الشرط)
- ۱۰۱ - آلائي گشتي (اداة الحصر)
- ۱۰۳ - آلائي سه بوني (اداة الاجلية)
- ۱۰۵ - آلائي آواي
- ۱۰۷ - آلائي وهكي (اداة التشبيه)
- ۱۰۷ - آلائي ناقتيدان (اداة التجريص)
- ۱۰۹ - آلائي آگاهداري (اداة التبيه)
- ۱۹۰ - آلائي تهقهزه (اداة التحقيق)
- ۱۱۰ - آلائي يان يانه (اداة غير معينة)
- ۱۱۱ - آلائي نه بوني (اداة النفي)
- ۱۱۳ - آلائي داوي (اداة للنهاية)
- ۱۱۴ - آلائي خوهشكرن (اداة التحسين)
- ۱۱۵ - آلائي ده مدار (اداة للزمان والمكان)
- ۱۱۶ - آلائي گهل (اداة بمعنى (مع))
- ۱۱۹ - آلائي دانزانين (اداة المعرفة)
- ۱۱۹ - آلائي فورت (اداة المبالغة)
- ۱۲۱ - آلائي بچوكي (اداة التصغير)
- ۱۲۱ - آلائي راستي (اداة التأكيد)

- ۱۲۲ - آلافي آخين وكه سهر (الحسرة)
- ۱۲۳ - لاقردي و طناز (الاستهزاء)
- ۱۲۳ - آلافي جيگه (اداة المكان)
- ۱۲۴ - خورده آلاف (بعض الاداة المتفرقة)
- ۱۲۴ - وه كيتي و وه رگرتن (التشبيه والاستعارة)
- ۱۲۶ - (كرن) (الفعل)
- تني پهر - تني نه پهر (المتعدى واللازمي) •
- ۱۲۷ - كرنا ساده (الفعل البسيط)
- كرنا پهرچيم (الفعل المركب)
- ۱۳۰ - په ندي و نه په ندي (الصريح والمجهول)
- ۱۳۲ - دسيوه تي سوري ده (في اللهجة السورانية)
- ۱۳۳ - خوه پيگري كرنئي (المتعلق بالفعل)
- كرن ب آواي ده مني خوه (الفعل حسب زمانه)
- ۱۳۴ - كرنا تيز بوري (الماض القريب - الشهودي)
- ۱۳۹ - كرنا دور بوري نه ديتي (الماض البعيد - غير الشهودي)
- ۱۴۰ - كرنادور بوري چيروكي (مبنى الحكاية)
- ۱۴۳ - خوه سته بوري (طلبي) انشائي
- ۱۴۶ - كرنا چيروكي (مبنى الحكاية)
- ۱۴۸ - كرنا ناكا (الفعل الحاضر)
- ۱۴۹ - شيوه تي جياواز (لهجات مختلفة)
- ۱۵۰ - كرنا هيتي (المستقبل)
- ۱۵۳ - فه رمان (الامر)
- ۱۵۸ - كوم دكرني ده (الجمع في الفعل)
- ۱۶۳ - نه ري - نا - (مثبت ومنفي)

- ۱۶۶ - په رچه کرنا کرنی (تقسیم الفعل)
 ۱۷۲ - آوره ک (نظرة) - او (تیبیه)
 ۱۷۶ - چاوا کرنا تینی نه په ر دبی تینی په ر •
 کیف بتحول الفعل اللازم الی المتعدی ؟
 ۱۷۷ - کرنی کیم وهش (الافعال الناقصة)
 ۱۸۳ - کرنا دوره ه (الافعال الشاذة)
 ۱۸۴ - بجیکرن (التأكيد)
 ۱۸۵ - په رگالا کرنی (وضع الافعال)
 ۱۸۶ - رهوش و ته فگه رین داویا کرنی •
 (الحالات والحركات في آخر الفعل)
 ۱۸۷ - تیرو منی دکرنی ده (التذكير والتأنيث في الافعال •)
 ۱۸۹ - په رچی سیهم تیبیه (الحرف واقسامها حروف الكتابة
 والحروف الصوتية •••)
 ۱۹۱ - تیپی بداخواز (الحروف العاملة)
 ۱۹۱ - تیپی دهستییک (حروف الابتداء)
 تیپی تینی ده بون (الحروف الظرفية)
 ۱۹۳ - تیپی سوند (حروف القسم)
 ۱۹۵ - تیپی فه رمان (حروف الامر)
 ۱۹۶ - تیپی بداخوازا (ته ری) حروف بمعنى (نعم)
 ۱۹۷ - تیپی بداخوازا (نا) حروف بمعنى (لا) - نفی
 ۱۹۸ - تیپی پیوه ند (حروف العطف)
 ۱۹۹ - نشان (العلامات)
 ۲۰۴ - گوراندا تیا (تبديل الحروف)
 ۲۵۰ - کیم کرنو زیده کرنا تیا •••

راستگرن

روپهل	خيز	چهوت	راست
۱۴	۱۲	پيشهك	پيشهك ۳
۱۷	۵	سورايت	سورايت
۲۰	۹	ناف	نافه
۲۱	۵	شكهفت	شكهفت
۲۲	۵	تلور	تلور
۲۵	۷	داده	دواده
۲۸	۱۹	ومها رنگه	وها رنگه
۳۰	۱	پسنئ	پهسنئ
۳۳	۱۲	قه بژير	قه بژير
۳۸	۱۲	نا	يا
۳۸	۵	ل پيش	ل پيش
۴۷	۲۰	ته يار	نه يار
۴۸	۱	گوتيه	گوتيه
۴۹	۵	ئى - ئى كو	ئى - ئى كو
۵۵	۹	سه ميرو ، باف	سه يرو ، باقى
۶۲	۵	خوريتا	خورتيا
۶۴	۱۳	ته قابي	ته قابي
۸۰	۱۵	چوا	چاوا
۸۵	۳	مه وها	هه وها
۸۵	۸	دي	دبئ :
۹۲	۲	ددواي ده	دداوي ده
۹۳	۱۴	من خسته	من نه خسته

روپہر	خیز	چہوت	راست
۹۴	۷	ٹوخواہش	ٹوخواہش
۱۰۷	۱۳	برانہ کی	برانہ کی
۱۰۹	۸	دگلی دہ	دگلی رہ
۱۱۰	۴	سہیننی	سہیننی
۱۱۱	۱۳	وش	توشی
۱۱۳	۲۰	گلی ی	گلی ی
۱۱۹	۲	کہ قرہ	کہ قرہ
۱۲۶	۸	ٹو	ٹو
۱۴۳	۱۸	وی	وی
۱۶۲	۱۸	آقتنا	آقتنا
۱۶۵	۱۱	من آف (آف نہ خوار یہ)	زیدہ یہ
۱۷۹	۱۱	ہوہ کو	ہوہ کو
۱۷۹	۱۸	بدی	بدی
۱۸۹	۲۱	(ئی)	(ئی)

(۷) - ٹف دروٹ ژبہ رکو دچاپی دہ کیم ہہ بو گہ لہ ک جاران
لسہر جہیٰ خوہ نہ ہاتہ دانین آگاہدار بن •

به‌نامه (دیباچه)

بیگومانه کو زمان د آقانی و هه‌بون و سه‌رخوه‌بونا مله‌ته‌کی ده
یه‌ک ژ چار دیواری مه‌زن و بنگه‌هی یه . زمانزانی جهان هه‌مو وه‌که مه
باوه‌ر دکن و دیژن : — کو زمان دئی مه‌یدانی ده ژه‌ه‌قالی خوه
نه‌کیم تره .

چاوا کو مله‌ت بی یه‌کیتی یا آبوری و جغرافی و ره‌وشا
تاریخی : — خونده‌واری — باوه‌ری . . . نکاری هه‌بون و سزابونا
خوه ژبو سه‌رخوه‌بون و آزادی یا وه‌لاتی خوه بدی خویا کرن ،
ولوژی یه‌کیتی یا زمان ب‌ه‌رسی دیوارین ماین‌ره هه‌پارو خوه‌ده‌ی
پشکه .

: — په‌رچه‌بون — یا په‌رچه‌کرنا زمانا زیانه‌که مه‌زن و دژواره
ژبو یه‌کیتی یا مله‌تا . ئەو مله‌تی کو زمانی وی نه‌یه‌ک‌بی بدژواری دکاری
خوه بگه‌ینی ریزا مله‌تا . گه‌ر چه زمان نه‌ه‌ر تشته ژبو پاراستا
مله‌تا ، لی بیگومانه کو تشته‌کی هیژاو برومه .

— زمانی کوردی دمه‌یدانا شه‌ری زمانا ده ئەف چه‌ند هه‌زار
ساله کو ب‌میر آنی و گه‌رناسی ل‌به‌ر خوه ددی ، گلک کوزک و
چه‌په‌رین خوه ژده‌ستی خوه به‌رنه‌دانه و ژ آلیکی دی فه‌هن
ایریشین خورت و دژوار دبی سه‌رکوزک و چه‌په‌رین دژمن . گلک
گوتن و داخوازین هیژاو برومه‌ت دناف خوه ده پشافته . لی
بی‌گومانه کو دژمن هن کوزک و چه‌په‌رین هیژاو برومه‌ت ژده‌ستی
وی بزور ده‌رخسته . لی باوه‌رم کو ژایروو پاش ده زمانی مه‌وی هن
گاقین بی پیقان و فره‌ برومه‌ت ب‌پیش ده بائیزی . بقی آوای وی
تیزیک خوه ژ پیللی ده‌ریا بن ده‌ستی پاریزی و خوه ب‌میرانی بگه‌یتی
ده‌لافی آزادی و سه‌ربه‌ستی بی

: — گلک شیسارو نقش د‌بوارا آواو ده‌ستورا زمانی کوردی ده

هاتنه چيكرنو به لافكرنو خوه ديبی قانقشت و نقيسارا گللك جزواری
 دقي بابه تی ده خوارنه و خه باتا وان گللك گران بها لسه روان هاتيه ،
 هندك نه وه كو هنك ژ ژينداريا خوه بنه خووشي و هه ژاري
 رابواردنه . لي هه چاوايي كاری وان جاميرا درو په لي تاريضا
 مله تی مه ده وئی جيكي بلندو پایهدار بستيني . ناقی وانا فهدستا
 ناقی گهرناسی مله تی مه ده وئی بزیراف یینه نقيسین . تورنو نه نقيسین
 مله تی كورد دچاخ و ده می هیتی ده وئی لسه ریزانی و لبه ر رو نسي یا
 ته فگهرو خه باتا وان بری كهفن .

: — خوهنده واری برومته ! نقيسینا فی نقيستی نه ژبو خوه ندنا
 خوهنده گه هایه ، لي ژبو آليكاريا خوهنده واری زاناو سه يدای هتريه .
 گه چه نه ف نقيستا مه ژ كيما سی یا نه پاراستی به لي گللك نقيستی
 هیژا وئی تیده بيین .

: — براستی نه ف نه خه باتا چند سالی نيزيکه لي خه باتا (۲۰)
 سالایه كو ژبه رهن كاری دی كو بمه ف هاتبون گريدان مه نكاربو
 بپيشده بين وچاپ بكن . هیژي نه نه باوهرن كو بقی نقيستی نه
 گهانه داویا داخوازا خوه . ژبه ركو دایرو ده نه چه بنقيسین تكارن
 بگهین داویي . پهریشانی و ده م و چاخنی دژوار دهستی مه گريدای
 هشته . لي هه نه بي نه م في كاری گران ژمله تی خوه ره بی هه بهرو
 برومته نقيستی كه بچوك و هندك ديین .

: — دگه ل كيماسی فی نقيستی باوهرم كو وه كه گاغا پيشی
 دیه کی یا زمانی كوردی ده ، یان كه قری بنگه هی به د ليكرنا دیواری
 به کی تی یا زمانی مه ده . لسه فی آوای خوهنده واری جوازو
 سه يدای زانا دكارن به سانی گاقین خوه سقك و فره باقیز .

: — بیگومانه كوزانین و خوه ندنا ههردو شیوهی زمانی كوردی
 نه نقيستی دكاری فی ری ژمه ره هه سانی بکی ، من گللك دخومست كو

ھشارتی شیوهی سوری بزنام ، لی پرجهی آخینه کوتا ایستا
• گھامه نیقی ری •

: - ژلهورا ھیتی دکم ئەگەر ھن کیماسی دشتا مه دههبن
ژبەر فی آوای به ، خهسا دشیوهی سوری ده من نکاربو کورودور
• ین دمههرم •

: - چاوا دزانم کیمای تی فی تھشتی ئەفن :

۱ - بشیوهی سوری باش نزانم

۲ - ب تیی عەرهبی ھاتیه تھسین

۳ - ھن تیپو دروف دچاپی ده نهبون •

۴ - پەرہ د دهستی مه ده کیم بون •••

: - خوهندهواری ھیزا ! مه ژوهره ول گورا زاننا خوه
نوه کھفی تی کو دناف بهرا شیوهی سوری و کورمانجی ده ھه نه دانه
خویا کرن ، کوروهور لی تھماشابکه و پاشی چه ژئی کیمه راست بکه ،
ھن گاقین ھیزا دفی بابەتی ده بپیش ده باقیزه •

: - چه تھستی کو جارا پشی چی دبی بجاره ک ژ کیماسی یانای
یاراستن • بەره بەره ھهرتھت - ھه رکار بپیش ھه دچی •

: - نهوه کھفی دناف بهرا ھهردو شیواده :

۱ - نهوه کھفی یا - بهرناقا •

۲ - نهوه کھفی یا - کرنا نه پهندی •

۳ - نهوه کھفی یا - پیشگرو پاشگر (اللاحقة)

۴ - نهوه کھفی یا - آلافا د ھهردو شیواده

۵ - نهوه کھفی یا - تھساندن •••

۶ - نهوه کھفی یا - تھین تھماندن •••

۷ - کیماسی یا سنی تھین کوردی دشیوهی سوری ده •

۸ - نه بونا تیرو من دشیوه تی سوری ده .

۹ - دهف خواری د هاردو شیواده .

۱۰ - قهلهوی دهاردو شیواده .

۱۱ - په یدابونا هن گوتنی بن گانه دهاردو شیواده .

۱۲ - چیکرنا هن زاراف دهاردو شیواده .

: ل گورا زانینا من بقان آوای ژوری هاردو شیوه ژههف

دور بونه .

: جا ئە گەر ئەم کاربن فا نهوه کهښي یا ژناقبره هاردو شیوا

راکن ، زمانه کي یهک شیوه ژ بو تشیننی دکوردستانن ده لدار دکهښي

(۱) - نهوه کهښي یا بهرناقا .

چاوا هاته زانین بهرناق د شیوه تی کورمانجی ده دو په رچه نه :

۱ - یه کهم دکرنا تی په را بوری ده

۲ - دوهم دهه مو کرنی مای ده .

: دکرنا تی په را بوری ده : (من ، ته ، وی ، وی ، مه :

وه ، وا)

: دکرنی مای ده : (ئەز ، تو ، ئەو ، ئەم ، ون)

: نیشانی پاشگر : (م ، ئی ، ن) .

: - لی دسۆرانی ده :

- بهرناقنی پیشگر : (ئەمن ، ئەتو ، ئەو ، ئی مه ، ئی وه ، ئەوان)

- بهرناقنی پاشگر : (م ، یت ، ئی ، مان ، تان ، یان) .

: - ئەوژی گلک جارا تینه گوراندن .

(۳) تیپ زیده دبن ، دهما بیژن : - نانسان خوارد .

(٦) تپ زیده دبن ، دهما بلین : — ئی مه نانمان خوارد .
 : — گەر چه د ته فگه زئی خوه ده : — نانمان خوارد — مه نان خوار .
 و د که ههف تین ، لئ زیده بونا (٣) تپانه هندکه . بهندکای نه فه کو
 ئیخان گهره که (٣) جارا (قهلهما) خوه خوه بگه رینی . و دهستی
 خوه بوهستی نی . و ژ چاخئی خوه هه کی بادی ههوا ده رباسکی .
 : — دهه مو زمانئ دنیا ئی ده شکای داخوازه که تاریخی به . هه
 مرزف بپیشه هه ری گهره که زمان ئی هنگاوه کنی بپشده بائیری .

(٢) — نهوه کهفی یا کرنا نه په ندی :

چاوا هاته زانین : (ری ، را) دو آلاقن کرنا نه په ندی دشیوه ئی
 سزوی ده چیدکن . (بارام کوژرا — بارام نه کوژری)
 : — (هات ، تی ، بی) سی آلاقن دشیوه ئی کورمانجی ده کرنا
 نه په ندی چیدکن : — بارام هات کوشتن — بارام تی کوشتن — بارام
 دتی بی کوشتن . ههف نهوه کهفی دزمانئ (عربی) ده ئی هه به :
 (قتل — صار قتیلا) . دشیوه ئی سوری ده (کوژرا — قتل) .
 دشیوه ئی کورمانجی ده : (هات کوشتن — صار قتیلا) . دفرده
 شیوه ئی سوری بیتر خوه شو و راسته .
 — گهره که ههردو ئی بیته ئیسین ، لئ ب آوائی سوری راسته
 گهره که هه بدهستی خوه بگرن .

(٣) — نهوه کهفی دپیشگرو پاشگرده :

ههروه کو هاته زانین ژیده ری سوری و کورمانجی دتی بابه تی ده
 سهروبنی ههف دبن .
 سوری : — گه رانه وه — خواردنه وه
 کورمانجی : — فه گراندن — فه خوارن
 — ن —

(٤) - نه وه كهفي يا آلافا :

: - هن آلافا هه نه كو دسورانى ده هه نه لى دكورمانجى ده
پهيدا نابن • چاوا كو هن آلافا دكورمانجى ده هه نه كو دسورانى ده
پهيدا نابن • لى ئەف هه سانى يه • ئەم دكارن تهفا بهقره كوم بكن •

(٥) - نه وه كهفي يا نفيساندى دهه دو شيواده :

بيگومانه كو كورد بچهند نفشا دقيسن :

١ - ل ايران و عراق بتيپى عربى •

٢ - ل نهمينا بتيپى روسى •

٣ - ل سوريا و تركيا بتيپى لاتينى •

: - چاوا كو آواى نفيسانى نه وه كهفه • لى ئەف هه مو هسانى يه

(٦) - كيماسى يا سى تىپى كوردى :

٣ - سى تىپى كوردى دسيوهين سورانى ده كينن (ژ ، ف ، ا)

: - بيگومانه كو ئەف سى تىپ ژ كو كا زمانى كوردن •

: - ئەف ژى هسانى يه •

(٧) - نه بونا (نىرو مى) دسيوهى سورى ده :

دهمو زمانى (آرى) ده ژ فارسى پيشه نىرو مى هه نه • لى
دفارسي ده خويا يه كو دبن بارى زمانى بيگانه ده رهوشا زمانى خواه
وند اكره •

(٨) - دف خوارى : (ايماله)

دهردو شيواده ئەف دهف خواري پهيدا دى • لى ئەف

بخوهندنو زائينا شيوا تى راكرن •

(٩) - قهلهوی دهردو شیواده :

ئهف ژى وه که دهف خواری بخوهندن و زانین رادبی •

(١٠) - پهیدا بونا گۆتنی بیگانه دهردو شیواده :

بیگۆمانه کۆ گۆتنی بیگانه دهردو زمانا ده پهیدا دبن و ههمو
زمان بگۆتنی بیگانه دهوله مه ندبونه ، لی ژبه رکۆ زمانن کوردی بدو
شیوا په رچه بویه مروّف دترسی کۆ به ره به ره ژههف دور که فن و بین
دو زمان •

(١١) - چیکرنا هن زارا قی نو دهردو شیواده :

: - ئهف ژى گهره که بقاموس و فرههنگا بینه زانین • لی گلك
جهن كه سهرو آخینه کۆ هن زاراڤ تینه چیکرن کۆ گلك ژداخوازی
دورن •

ئهؤ (میوه) ئه گهر نه آبی داره
کورمانجی به ئهف قهدهر ل کاره
صفری منه صوره آشکاره
زیر نینه بین کۆ کیم عیاره

سهیدای خانی

- ئهف دین و دهولهت خوننده - خوه ندنه •
- ئهف تاج و شهوکهت خوننده - خوه ندنه •
- ئهف سهربلندی خوه ندنه
- ئهف دهوله مه ندی خوه ندنه ...

جگر خوین بغداد ١٩٦١-٨٨

(۱) آخافتن (کلام)

— آخافتن : (۳) په رچه په :

۱ — ساده

- آخافتن ساده نه وه کور په یقه که ساده پیک بی . وهک :
- بارام چو . فراهاد هات .
- شیرین نان خوار . نه سرین نان دخوي . . .
- دقرده : — آخافتن ساده په . ژبه رکو هه رته نی ژ په یقه که ساده پیک هاتی په .

۲ — تیکه ل :

- آخافتن تیکه ل نه وه کور چنه د گوتن وپه یقا تیکه ل دبی وهک :
- روسته م بفرۆکه ژ نه ریل هاته مال .
- دقرده : — آخافتن تیکه له . ژ چنه د په یقا پیک هاتی په وهک :
- روسته م
- بفرۆکه
- ژ نه ریل
- هاته ، مال . . .
- روسته م ده ستيکه . هات سالوڅه . نه چی دي همي خوه پیگرن .

۳ — ریزه :

- ریزه نه وه کور چنه د په یقین خوه سره بالیکاریا تیا پیوه ند گه ابن هه ف . وهک :
- بارام نان دخوي نو فراهاد دکه نی نو شیرین ته شی یی دریسی

دفرده : - چند په يښتن سر بڅوه بآليکاريا تيا پټوهند

ريز بونه .

- بارام نان دخوي

- فهرهاد دکه ني

- شيرين ته شي ټي دريسي ...

(۳) - په يف - الجملة

- په يف ټه و چند گوتني کو دورسته مروځ ل داويا وان

راوهستي ، ژ بهرکو داخوازي پيک تين . وهک :

بارام چؤ زاخو

فهرهاد سوار بو

شيرين هاته مال

نهرين گهور و بوزه ...

دقان چند په يفا ده دورسته کو مروځ ل داويا وان راورهستي

ژ بهرکو داخواز پيک هاتي په .

- دقان چند په يفا ره تي گوتن په يښتن ته کوز .

- په يفا نه ته کوز ټه وه کو نه دورسته مروځ ل داويا وي

راوهستي ژ بهرکو داخواز نه پيک هاتي په . وهک :

بارام سؤر ...

شيرينا چاف به لهک ...

ژ بهرکو داخواز پيک نه هاتي په - سالوخ دپه يښتن ده کيمه نکارن

بيزن : - ټه يف ته کوزن ټو نکارن ل داويا وان راورهستن .

- ژ بهرکو دپه يښتن ده دو په رچي بنيادي هه نه کو بي وان په يف

ته کوز نايي :

۱ - دستپیکراو ۰۰۰

۲ - سالوخ

چاواکو دپه‌یشی‌ده ، هن په‌رچه‌ئی دی ژي هه‌نه کو نه‌بنیادی‌نه
لی خوه پیگرتی‌نه .

ژبو فی آوای گه‌ره‌که ئەم په‌یشی دۆر و دریتژ ژه‌ف شه‌وه‌ژیرن :

۱ - دستپیکراو :

ده‌ستپیکراو - ئەو په‌رچه‌ ناغه‌ کو هه‌رده‌م گه‌ره‌که دپیشیا

په‌یشی ده‌ ژئی بی سالوخ‌دان . وه‌ك :

بارام	نان	خوار
بارام	نان	خواریه
بارام	نان	دخوار
بارام	نان	خوا ربؤ
بارام	نان	دکرب خوارا
بارام	نان	دخوی
بارام	دی	نان بخوی ۰۰۰۰

دقان ته‌قاده (بارام) ناغه - ده‌ستپیکراوه - دپیش ده‌هاتی‌یه

ژئی سالوخ‌دان ۰۰۰۰

- ده‌ستپیکراوه ، ژبه‌رکو دپیش ده‌ده‌ست پی هاتی‌یه کرن .

- ناغه ، ژبه‌رکو که‌سه‌کی بناؤ دکی .

- ژئی هاتی‌یه سالوخ‌دان ، ژبه‌رکو ژوی په‌یف تی‌کرن ئو وی .

نه‌ف کار کریه - وی نان خواریه ۰۰۰

- نه‌وژي :

۱ - دورسته (کرۆك) بی : وه‌ك :

- بارام نان خواریه .

دڦرده — (بارام) ڪرڙوڪه — ناڦه — دهسٽيڪراوه • ڙبه رڪو وي
 (نان) خواريه — وي ٺهڻ ڪارڪريه •
 — (نان) پيڪراوه • ڙبه رڪو ٺهڻ هاتي به خوارن — ٺهڻ ڪار
 بوي هاتي به ڪرن •
 — (خواريه) ڪرنا دور بوري به • (ڙيدهري) وي (خوارن) ه
 ٺهڻ (خوارن) ڙڪرڙوڪه — ڙ (بارام) چويه سهر (نان) • ٺهڻ (ڪرن)
 تي پهره — دهر باسه •
 — ڪرن ٺو پيڪراو بهه ڦره سالوخن ڙ دهسٽيڪراو ره •

۲ — دورسته (پيڪراو) بي : وهڪ :

— بارام هات ڪوشتن — ڪوڙرا
 — نان هات خوارن — خورا

دڦرده — (بارام) ٺو (نان) دهسٽيڪراون — ناڦن پيڪراون ،
 شؤنا (ڪرڙوڪه) ستاندنه — گرته • ڙبه رڪو (ڪرڙوڪه) نه په ندي به •
 ڙپيڪراو هاتي به سالوخدان •
 — با ڙههڻ ڦهوه ڙيرن :
 • (بارام) دهسٽيڪراوه — ناڦه — پيڪراوه •
 (هات) ڪوشتن ڪرنا بوري نه په ندي به ڙ دهسٽيڪراو ره
 سالوڇه • وهه رهنگه (نان) ڙي ولويه •

۳ — دورسته ڪو هره ته نها (ناف) بي وهڪ :

— گول سوره • گيا ڪهسڪه ...
 شيرين گوره • فهرهاد رهه ...
 دڦرده — هره ته نها دهسٽيڪراو ناڦه • نه (ڪرڙوڪه) ٺونه پيڪراوه

٤ – دورسته ڪو (بهرناق) بي • وهڪ :

– ٺهڻو سوره – ٺهڻو گهوره ...

– ٺهڻو جوانه – ٺهڻو پيره

دڦرده – هه رته نها (بهرناقه) • نه ڪرڻ ٺهڻو پيڪراوه ٺهڻو ناقه

– (ناق) ڙي :

١ – دورسته (پهسن) بي وهڪ :

رهنگي گولي جوانه

سواریا شير و باشه •

توز ل فهاد نه مایه ... •

٢ – دورسته ڪو (ڙمار) بي • وهڪ :

– دو سالن ٺهڻو ڙ دهرقه مه

– سي مروف ڙوي ده تين

– سهڊ (مي) ل بن سيا داره ڪي مه غل ٺهڻو

٣ – دورسته ڪو (پالقه دار) بي • وهڪ :

– مهينا فهاد به زايه

– چيله ڪا شيرين بشيره

– ڪه ڪو ڪا گولچين خواهشڪه ...

٤ – دورسته ڪو (بالقان) بي وهڪ :

– خاني وهلات پاريزه ڪي مه زنه

– ڪوي ملهت پهروهه ڪي گهوره به •

- جهزيري هؤزانه کی ناقداره
- نالي بوژیکی بناو بانگه

۲ – (سالوخ)

– په رچی دوه م ژ په یقی سالوخه :

- سالوخ نه وپه رچه په کول په یی دهستیپکراو تی، ثوب وی دکارن
- ژ دهستیپکراو سالوخ بدن • وهك :
- شیر کو ب میرانی دهنگ دایه •
- بارزان چیاکی بلند و به رزه په •
- شیر کو ناغه – دهستیپکراوه •
- دایه کرنا دور بوری په
- دهنگ پیکراوه •
- ب میرانی راکیش نو راکیشراون •
- پتکفه سالوخن ژبو شیرکو •

– (سالوخ) ژي

۱ – دبی (کرن) بی – (په یف) بی : وهك :

بارام شیرالی (خوار)

۲ – دبی (ناف) بی : وهك :

– روستم گهر ناسه ...

۳ – دبی راکیش نو راکیشراو بن • وهك :

– فهاد ل ماله

دفرده — (کرن) وندايه • ههريهك لگورا داخوازاخوه دكاري

• بيژي

۳ — (خوه پيگر)

— خوه پيگر نهو په رچه به كو دپه يقي ده يان :

(۱) — خوه پيگرى ده ستيپكراوه وهك :

— شيړينا (خه بات كهر) باشه

— نهوا (خه بات كهر) باشه

— فه رهادي (گه رناس) ميړه

— نهوي (گه رناس) ميړه

(۲) — يان خوه پيگرى سالوڅه

— نهوژي :

۱ — يان رهوشا كاره كي نيشان ددي • وهك :

• — شيړكو (بسواري) آژوته هر دژمن •

• دفرده — (بسواري) رهوشا آژوتتا شيړكو ددي زانين •

۲ — يان دهمهك نيشان ددي • وهك :

• — فه رزهنده (پار) و خوهنده گه من دهرچو •

• — (پار) دهمهك ددي زانين •

۳ - يان جهك نیشان ددی • وهك :

- بۆزۆژ (زاخۆ) تى
- (زاخۆ) جهك ددی زانين

۴ - يا سه بۆنى نیشان ددی • وهك :

- سالار (ژبۆ) خهبات هاتى يه قرا
- (ژبوخبات) سه بۆنى يهك ددی زانين

۵ - يان آليكارى يهك نیشان ددی • وهك :

- به رهۆ (بگوله) دژمنى خوه كوشت
- (بگوله) آليكارى يهك ددی زانين

۶ - يان چهندى يهك نیشان ددی • وهك :

- شيرۆ (چار جارا) كه تيه زندانى
- (چار جار) چهندى يهك دايه زانين

(۳) - يان خوه پيگرى پيکراوه وهك :

- بارام روسته مع گهرناس كوشت
- (بگهرناس) خوه پيگرى روسته مع روسته م ژي ، پيکراوه
- ژبۆ بارام • (كوشتن) ژ بارام تى به ريه سه ر روسته

(۴) - يان خواه پيگري پيگره وهك :

- ههسپي قه ميري تاري دبهزي دهرکت .
- بارامي هوزاني مهزن مروقه کي باشه .
- نهوي ريزاني مهزن پياويکي گه وره به .

دفرده - (تاري) نو (مهزن) خواه پيگري خواه پيگرن . ياني

په سني په سني ده ستيپيکراون .

آورهك :

- (جي ده م) نو (جي گه) نو راکيش و راکيشراو خواه ب (کرن)

قه دگرن - خواه ب سالوخه دگرن .

(۲) - (گۆتن) - (كلمة)

گۆتن - ئەو پەرچە يە كۆژ يە كى بىتر پەيشە كى پىك تىنى وەك :

- شىرۆ رازايە

- سالار ژ چۆلى تى

- بارام ل خونده گەھى دخوينى

دفرده - شىرۆ گۆتنە كە . رازايە گۆتنە كە . بەھەرە پەيشەك

پىك آينە .

(سالار ، ژ ، چۆلى ، تى) چار گۆتن بەھەف رە پەيشەك

پىك آينە .

- (بارام ، ل ، خوەندە گەھى ، دخوينى .) چار گۆتن بەھەرە

پەيشەك پىك آينە .

- (گۆتن) ڈى :

۱ - يان ژ كارتە كى پىك تى وەك :

آو ، آرد ، آس ، آخ ، ال

گوشت ، گورن ، گوند

۲ - يان ژ دو كارتا پىك تى وەك :

- باوارە باران ، بارزان ، بالان

۳ - يان ژ سى کارتتا پيك تى •

بريشا ، سليقا ، (ره - وان - دوز) •••

۴ - يان ژ چار کارتتا پيك تى وهك :

— راهه ژاندى ، راقه تاندى ، راکشاندى ، هلفراندى ، هلته تاندى

۵ - يان ژ پينج کارتتا پيك تى وهك :

— بدارقه كرن ، بژورقه برن •

۶ - يان ژ شەش کارتتا پيك تى وهك :

— بههف گوهراندى •••

آورهك :

• نهف ژندهرى رقم ۴ - ۵ - ۶ چيكنزوخن • نه بنيادى نه •

• (راکيش و راکيشراو) تیکهل بوته ••••

(کارت)

— ژهر دهنګه کی ره کاره تهک تی گوتن :

— نهوژي :

- ۱ — جارنا ژ بهک تیپن پیک تی وهک : (آ)
- ۲ — جارنا ژ دو تیا پیک تی • وهک : (با)
- ۳ — جارنا ژ سنی تیا پیک تی • وهک : (بار)
- ۴ — جارنا ژ چار تیا پیک تی • وهک : (کوشت)

— گوتن سنی په رچه به :

۱ — ناف

۲ — کرن

۳ — تیپ

۱- ناف - (الاسم) .

— (ناف) ئەو گۆتە كۆ سەربخوۋە داخوۋازى ددى زانين ئو دەم ئو كروك ژىرە نەگەرەكن . وەك :

- بارام ، خەسرۆ ، فەرھاد ، شىركۆ
- شارەزۇر ، ئەربىل ، مۇش ، وان
- آف ، دار ، بەر ، با
- شىر ، شۇر ، مار ، مۇر ، چۆك

— ناف ۳۳ سى و سى پەرچەيە :

ژ رىقە (ناف) دوپشكە :

- ۱ — تەكناف (اسم الخاص)
- ۲ — بيش ناف (اسم الجنس)

(۱) — تەكناف :

• — تەكناف — ئەو كۆ ھەر تەنى مروقەكى يان تەباكى ، يان تىشەكى بناف دكى ، وەك :

بارام ، شىرىن ، خەسرۆ ، شىركۆ ، سىيان ، ھەولير ، دەھوك ، شارەزۇر ، ئەرزەرۆم

ئەوژى :

۱ — ياراستە ناڧە : وەك :

بارام ، شىرىن ، سىنو ، سەيدۆ ، شىركۆ ، بۆزۆ

۲ - ياب پهسنه کی خوه تی ناقدان . وهك :

— گهوری ، نازدار ، پەریشان ، شیرین ،

۳ - یان ب مالباتا خوه تی ناقدان . وهك :

— بدرخانی ، بابانی ، حیدری ،

۴ - یان ب شونه کی تی ناقدان . وهك :

— قزلجی ، آمدی ، شاره زوری ، حکه فی ،

۵ - یان آلاقهك دگهل تی وهك :

— کوردستان ، نهرمه نستان ، هندستان ،

۶ - یان ب کاره کی خوه تی ناقدان . وهك :

— یاغقان ، توتن چپی ، بهر بهر ، سم تهراش ..

(۲) - بیس ناف : یا (بوش ناف) . (اسم الجنس)

بیس ناف نهوه کو یاپیشهك مروف ، یا پیشهك تهبا ، یا پیشهك
تشت بدي بناف کرن . و دکارن وی ناخی لتهك تهکی وان بکن . وهك :
— چیا ، دار ، بهر مروف ، هوخ ، شیر ، شور ، شەنگ ، شوخ
شال

دهشت ، کهو ، قاز ، قولنگ ، پسیک ، میر ، ژن ، پیاو ، کهچ ،
کور ، لاو

هروه کو ناخی (چیا) هاتی به دانین ژ بو هه مو چیا ره ولو
دکارن ژ یهک به کی چیا ره بکن ناف . . .
وما رهنگه نهخی دی ژي ولونه

– ديسا ناف دو په رچه يه :

۱ – ساده ناف (بسپٹ)

۲ – پارچيم ناف (مرکب)

(۳) – ساده ناف ، يا ناقی ساده

ټه وه کو سهر بڅوه داخوازی بدي زانين • وهك :
ابراهيم ، شيرؤ ، رمز ، پهز ، دار ، مزگين ، شيرين ، هاقين
پايز ، گول
ههريهك ژقا ناقا سربڅوه بي كو ناڅه كي دي دگهل بي داخوازی
ددن زانين •

(۴) – پارچيم ناف

ټه وه كو ژناڅه كي بيتر ب ههڅه په رچيم بونه وداخوازی ب ههڅره
ددن زانين • وهك :
ټه رده شير ، شهره فخان ، ټه زدين شير ، به درخان ، بارام گور
په زدي گورد
– ټه وزي وه كو خويا دكي :

۱ – يا دو ناقن وهك :

بدرخان ، گردهاؤل ، ټه رزه رؤم ، شاره زؤر
– ۱۵ –

۲ - يا ناپ ئو پەسنە وەك :

گرسۆر ، بارام گۆر ، گولي زەر ...

۳ - يا ناپ و دەرە وەك :

— خوەندەگە ، كەقچى دان ، خوەلى دانك

۴ - يا ناپ ئو آلاقە وەك :

آمەدى ، ھەسكەنى ، ئەرتوش ...

(۵) - کۆم ناف : (جمع الاسم)

کۆم ناف ئەوہ کۆ چەند نافیئین بی ژمار ئو پیقان دخوہ دە
دگری - کۆم دکي وهك :

تەك ناف

کۆم ناف

سوار سواران ، سوارین ، سوارن سواریت
گول گولان ، گولین ، گولن ، گولیت
ههسپ ههسپان ، ههسپین ، ههسپن ، ههسپیت

نیشانی کۆم ناف ئەقن :

(آن ، آن ، این ، آیت ، آید ، گەل)

آورهك :

گەلەك جاران (ن) ژ داویا (آن ، این) تی راکرن . وهك :

تەك ناف

کۆم ناف

کۆم ناف

سوار سواران (ن) سوارا
گول گولان (ن) گولا
ههسپ ههسپان (ن) ههسپا

— ژلهورا دکارن بیژن : — سوارا تالانی مه بر .

• ل شوئا — سواران تالانی مه بر .

— گولین مه گەش بون . ل شوئا گولین مه گەش بون .

— ههسپین مه هاتن . ل شوئا ههسپین مه هاتن .

— شیرین گولا دچنی . ل شوئا شیرین گولان دچنی .

آواله :

چه دهما د (کرنی) ده نیشانا کوم هه بی د ناف ده نیشانا کوم
دورسته کو بی آفتین • ژبه رکو کوم بونا دو نیشانی کوم کرنی بهک
رهنگ ئو بهک دهنگ ژ گرانی پیشه ب کارتشته کی ناین •
— نه گهر بیژن :

قان مروقان نان خوارن

۱ ۲ ۳

وی چاخنی ۳ نون کونیشانا کومن دپه یقه کی ده کوم دبن—دجشن
بی گومانه کو کومکرنا سی نیشانا بهف ره گرانی د آخاقتنی ده
پیدا دکی •

- لی کو بیژن : — قا مروقا نان خوارن •
- وی چاخنی داخواز تی خویاکرن ژ گرانی نامینی •
- وه هارهنگه (ایت ، آید) ژ شیوهی کورمانجی بگر رابونه :
- ته نی ل ناف هن ایل و بهری کورمانجا مانه •
- لی ولو دیاره کو دجهی پاش ده مای ده گلک خویا دکن •
- ههروه کو هاته خویاکرن ژ گرانی پیشه توکاری ناکن •
- گایت مه هاتن — گای مه هاتن •
- گاید مه هاتن — گای مه هاتن ...

(گهل) ته نی دگوران ده — دوه لاتنی ئه رده لان ده ، ژ بو کوم
هاتی به وهك :

مه رگهل ، کورد گهل ، چیا گهل ...

(آت) دشیوهی هن سؤرا ده ژ بو کوم تی لی لجه من

ژفارسی هاتی به • (دی — دیهات) •

آواک :

چه دهما دکرنا تی پیرا بوری ده کرۆک ئو پیکراو بههه ره
بجئن ، کۆم بونا (کرنی) ل گۆرا پیکراوه وهك :

وي سيڤهك خوار — وا سيڤهك خوار
وي سيڤهك خوار — وا سيڤهك خوار
من سيڤهك خوار — مه سيڤهك خوار
ته سيڤهك خوار — وه سيڤهك خوار

— دهه مو ده سيڤهك ته كه زله ورا (خوار) تهك هاتي به .
— لي چه دهما سيڤهك كۆم بن . وي كرن زي كۆم بي وهك :
من سيڤهك خوارن — مه سيڤهك خوارن .
وي سيڤهك خوارن — وا سيڤهك خوارن .
وي سيڤهك خوارن — وا سيڤهك خوارن .
ته سيڤهك خوارن — وه سيڤهك خوارن .
— لي دکرنا تی پیری (ناکا) و (هیتی) ده برکا ئی (آوای) تی

کرنا هیتی

کرنا ناکا

ئهز سيڤهكی دخوم — ئەم سيڤهكی دئی بخون
تو سيڤهكی دخوي — ون سيڤهكی دئی بخون
ئهو سيڤهكی دخوي — ئەو سيڤهكی دئی بخون
ئهز سيڤهكی دخوم — ئەم سيڤهكی دئی بخون
تو سيڤهكی دخوی — ون سيڤهكی دئی بخون
ئهو سيڤهكی دخوی — ئەو سيڤهكی دئی بخون
دقا ته فا ده (کرن) ل گۆرا کرۆکه .

آواک :

جارنا کو دوناف لپھی ههف تین ، دورسته کو (کرن) تهك بی
دروسته کو کوم بی • وهك :
• بهرف و باران دباری
• بهرف و باران دبارن
— گول و گیاشین بو — گول و گیاشین بون •••
— خه و مرن یه که — خه و مرن یه کن •••
— دل و جهرگم سوّتا — دل و جهرگم سوّتان

* * *

(۶) — دهم ناف : (اسم زمان)

دهم ناف نهو ناؤ کو دهمهك ددی بناقکرن — ددی زانین وهك :
— چاخ ، دهم ، کات ، سال ، روژ ، شهف ، گاڤ ، کیلیک ،
ییتک ، قاس ، ساعت ، چاریک ، سنی یهك •••
— ایرۆ ، دوّھ ، پیّر ، پتر پیّر • پار ، پترار پتر پیّرار ••••
— قینگا ، آیتا ، ناکا ، نها ، نهۆ ، هیژا ، هیشتا •••
— آنها ، آناکا — آتوکا — تۆکه ••••
— این ، شم ، یهك شهم ، دو شهم ، سنی شهم ، چار شهم ،
بی شهم • وهها رهنکه ••••

(۷) - جي ناف : (اسم المکان)

— جي ناف ٺهوه ڪو شونه ڪئي — جهه ڪي — دهره ڪي بناف دڪي —
ددى زانين : وهڪ :

جي ، گه ، لان ، دان ، سستان ، خان ، ليس ، پينگ ، وار ،
شڪهفت ، نه وال ، نه هيل ، گلي ، دهر ، شون ، پشت ، پاش ، پيش ،
رهخ ، جهم ، بال ، با ، لاي ، ته نشت ، نڪ — ڪن ، سهر ، بن ، ژور ،
ژير ، خوار ، باني ، راست ، چهپ ، روژ هلات ، روژ آقا ، راژور ، راژير
آلي ۰۰۰۰

جي ناف دو بابهن :

۱ — خواهه

۲ — پيڪهاتي

— جي ناف جي خواهه — سهرب خواهه داخوازي ددى زانين وهڪ :
— خان ، سهر ، ٺهيوان ، دير ، ۰۰۰۰
ههريهڪ ژقا ناقا سهرب خواهه شونه ڪئي ، جهه ڪي ددى بناف ڪرن —
ددى زانين •

جي ناف پيڪ هاتي — چيڪروخ

— ٺهوه ڪو بآليڪاريا نافه ڪي دي ، يان آلاقه ڪه دي داخوازي
بجي دڪي — بناف دڪي — ددى زانين ۰۰۰ وهڪ :
— ڪوردستان ، گولستان ، خونده گه ، شارگه ، بارخانه ،
نه خواهه شخانه ، چايدان ، كه چي دان ۰۰۰
دفرده — بآليڪاريا (ستان — گه — خانه — دان) ٺهف ناف
چي بونه — هاتنه چيڪرن — پيڪ هاتنه •

آورهك :

– ژبه رقی (آوای) : (هیلین) و (کولین) و (کادین)
• دهر دکهفن • دقابو بهاتا گوتن : (هیلان) ، (کولان) ، و (کادان) •
لن ژبه رکو هیلان جهی زارووک و مندالایه ، و (هیلین) جهی
چیلیکی تلور و چئیک و چوکایه ، نهخوسته بههف شاش بین •
• وهها رنگه (کولان) سر ملی مروفا وجهی هلگرتنا زاروکایه •
• و (کولین) جهی دانینا شینایه • نهخوسته وهك هف یینه گوتن •
(کادین) جهی هلانینا کای یه ژ هاقینا ده کورد (کا) خوه دخن
(کادین) و لوودا • نه گهر نه م بیژن : – (کادان) جهی (کای) وی
چاخنی (ژیده ری) دانا کای (کادان) و جهی کای (کادان) بههف
شاش دین •

بکورتی ژبوکو ب هف شاش نه بن نهف سی گوتن ژ ری
• دهرخسته • ژبه رکو آلافا آلیکار (لان) ه ، نه (لین) ه کورلی ب نهرن

(۸) - آلاڻ ناف (اسم الآلة)

— آلاڻاف ٺهوه ڪو آلاڻه ڪي بناڻ دڪي . وه ڪ :
ٻوڀ ، ٽڻڪ ، شور ، خه نجر ، تير ، ڪه ٿان ، دوڻڪ
ميڪوٽ ، ته فٽو ، هه سٽيف ، خاچر گان ، دوستان ، ده رخون ..
دوڻاب ، مهر ، بفر ، ته فر ، چاڪوچ ، داس ، قه يناع

ٺهوڙي ، دو په رجهنه :

۱ - خواه سهر

۲ - چيڪروخ

۱ - آلاڻافي خواه سهر

ٺهوه ڪو سهر بخواه داخو ازي ددي خويا ڪرن . وه ڪ :
— شور ، خه نجر ، تير ، ڪه ٿان

۲ - آلاڻافي چيڪروخ - پيڪهاتي

— ٺهوه ڪو بآليڪار يا خورده پاشه ڪي داخو ازي ددي
زانين . وه ڪ :

— بادهڪ ، بررهڪ ، هه فرنگ ، بيٽنگ ، ٽڻڪ ، ڪولنگ .
دهست مال ، پيش مال ، بهرف مال ..
— وا خويا به ڪو (ٺهڪ ، انگ ، مال) آلاڻين ڪو آليڪار
وچيڪروخن .

— لني (ميڪوٽ) و (ڪلچيف) ٽبهرفي آواي دهرد ڪه ٿن .
ته نني دڪارن بيٽن : (ميڪوٽ) نه دوپه رجهيه . لني ٺهه نڪارن ريڪي
ٽ ڪلچيف ره په يداڪن .

* * *

۱ - بچوك نائف (اسم المصغر)

— بچوك نائف. ئەو ە كۆ داخوازا خوە بچوك دكي ئەوژی :

۱ - يا ژبو شیراني یه • وهك :

- خورشیدکو ، خانسکی ، فەرهادکو ، شیرینکئی ...
- سوریكا ، شەوقیكا ، حەمدیكا ...
- كورك ، لاوك ، كەچك ، خوەشك

۲ - يا ژبو کیماس یه وهك :

- هوفك ، هرچك ، پسیك ، كتك
- آلاقی بچوكی : (ك كه كئی كا كو (ل له) و) وهك :
- كورك ، كچك ، پاچك ، گۆلك ، بەرخك ، كارك ...
- بزتۆكه ، بەرخۆكه ، كەپرۆكه ، رەقۆكه
- حلیمكئی ، فاطمكئی ، رەوشكئی ، شیرینكئی ...
- سوریكا ، شەوقیكا ، بەدریكا ...
- خورشیدکو ، روستمکو ، حەسەنكو ...
- عبدۆل ، بەرخۆل ، حەمۆل ، مەنجۆل ...
- فاتۆ ، زەینۆ ، وەسو ، غەمۆ ، فارۆ

* * *

۱۰۔ نیرو می (تذکیر و تائیت)

۔ ناف همو دکارن ب ۳ سی پهرچا بهش بکن •

۱۔ نیر

۲۔ می

۳۔ نیرو می

ههروه کو دشیوهی کورمانجی دههاتیه زانین و خویاکرن هن
یتشینی ناف هه نه کو داده تیرو می ئەشکه رانه ل هه مبه ر هه قن وهك :

میر — ژن

به ران — می

تیری — بز

ههسپ — مههین

۔ لی هن یتش هه نه کو تیرو می دوان ده وه كه هه قن وهك :

۔ هرچ ، شیر ، گور ، كه قوك ...

وی چاخنی گه ره كه ئەم گووتنا : (تیر) و (می) بواقه دهینن تا

وه كو تیرو می ژ ههف ناس بکن • بی وه كو یتژن :

هرچا می هرچی تیر

شیره تیر شیره می

تیره كه قوك می كه قوك

۔ ئەف آواژی گه لهك گران و ناکوکه • ژلهورا کورمانجا

تیرو می بآلافا ژههف دانه آلی : دپالقدانی ده (آ) نیشانا (می) به

(ئى) نيشانا تيره وهك :

— ههسپى قهمر • مهينا قهمر دكو كا خوهده — ههسپ — ئى
قهمر • مهين — آقهمر • لى ژبو سقى دپه يقى ده ب هه هه گريدانه
ؤ بويه : ههسپى قهمر — مهينا قهمر ...

وئى چاخى ب جارهك تير و مى ژ ههف جدا دبن •

— لى دبه رناقى كرنا بوري ده چاوا كو دنيشاندانى ده : (ئى)

ژبو (مى) ؤ (ي) ژبو (تير) تينه گوتن • وهك :

وئى خواريه — (مى) • وي خواريه (تير) • ئى خواريه (مى) •

ئى خواريه (تير) • ئەف هه ر ته نئى دته كئى وندا ؤ ته كئى (نيشاندان)

ده تى •

ته كئى نيشاندان ته كئى وندا به رناق

نير مى نير مى

وى خواريه	وئى خواريه	ئى خواريه	ئى خواريه
وي گوتيه	وئى گوتيه	ئى گوتيه	ئى گوتيه
وي كوشتیه	وئى كوشتیه	ئى كوشتیه	ئى كوشتیه

ئەف آوا دبه ر ناقا ده وئى خوهشتر بى خويا كرن •

— ديسا (نير و مى) دو په رچهنه :

۱ — براستى

۲ — بهيستى

۱ — تير و مى ئى براستى كو ده مبه ر ههف ده خويا دكن هه ر

وه ڪو مه دهر باس ڪريه :

گا - چيلهڪ

نيري - بزن

بهان - مي

مير - زن

۲ - لي ئي بهيتي گهلهڪ دڙواره ڪومروڻ ڪاربي ڙواره آواڪي
پهيداڪي . تهنن ئم ڊڪارن چهند آواڻ جياواز ؤ نه ته ڪوز بدن زانين
ڪو هنڪ خونده واري مه پي آگاهدار بين .

مي

- نهم ڪارن بيژن :

- ۱ - چقا ستير هه نه مي نه .
- ۲ - ڙ (گهلي) پيڻه چقا جهنن نرم د (قادي) ده هه نه مي نه .
- ۳ - چقا داري ل سر خواه هه نه مي نه .
- ۴ - ڙچم و روبر پيڻه آف هه مي مي به
- ۵ - دچڪن شهر ده ڙ (بهروشور و ڪٿان) پيڻه ايتدي هه مي مي نه
- ۶ - آلاڻي خوارني ڙ (ڪهچي) پيڻه ايتدي هه مي مي نه
- ۷ - ڊڪنجي راخستن ده ڙ (ڪولاڻ و باليف) پيڻه ايتدي
تف مي نه
- ۸ - بهري دارا هه مي مي نه .
- ۹ - ڪومناف و ڙيدهر ناف ڙ (ڪن) و (گري) پيڻه ايتدي
هه مي مي نه .
- ۱۰ - ڊڪنجي ل خواه ڪرنن ده : قوندهره ، شه ڪال - ڪلاش ،

چاروخ ، گوره ، پوتین ، جهز مه ، ساق ، پشت ، کهمبه ر ، قولان ،
عبا ، شالك ، چه في ، دهسمال ، خزیم ، گوستیل می نه •

— نیر —

۱ — دجهی نزم و کولای ده تهنی (گلی) تیره •

۲ — د آقی ده چه م و روبار تیرن •

۳ — ژوان تشتی ل ژوری قادی (با) و (نه زمان) تیرن •

۴ — دکنجیل خواه کرنی ده: کوم ، کراس ، کولوس ، کهرک ، شال

شاپ ، بازن ، خلخال ، فستان تیرن •

۵ — (دار) کو ژ شینای کهت — هاته برین ، راکرن تیره

۶ — دآلاقی خوارنی ده (کهچی) تیره

۸ — د (ژیدهر — مصدر) ده (کهن) و (گری) تیرن

۹ — دچه کنی (شهر) ده : شور ، کهفان ، بقر ، تهر ، بهر تیرن

۱۰ — د آقانا ده : بازار ، شار ، گوند — دی ، خانی ، کافل

دیوار ، آخو ، تیرن •

۱۱ — بهری له ما همی تیرن •

۱۲ — دچیا ده : ژ (نات ، لات ، بهت ، آخ) پیقه ایدی

همی تیرن •

لی نه م نکارن ته قا بدارقه کن ژ بهر کو بهیستن تینه زاین •

وده ره نگهن تشتی دی ژي هه نه کو بشی آوای تینه خویاکرن

۱۱ - پەسنو پەسن دراو (الصفة والموصوف)

۱ - پەسن :

ئەوۋە كۆ بوي پەسنى (كەس) يان (تەبا) يا (تىشكى) تى كرن
وہك :

- بارامى (سۆر)
- گائى (رەش)
- بەرغا (سېي)
- زەنجىرا (گران)
- مروۋىنى (چى)

۲ - پەسن دراو :

ئەوۋە كۆ پەسنىۋى تى كرن :

گەردەكە (پەسن دراو) ھەردەم لپىش بى و (پەسن) لپاش بى
لى ھن جارا پەسن دكەقى پىشس ، وى چاخى بەقەرە دىن ئاقەك يا
گۆتەك . وہك :

سۆر گول ، شى بىك ، شەكەر كەن

- پەسن زى دو پەرچە يە :

۱ - پەسنى راستى

۲ - پەسنى چىكروخى

– پسنی براستی چار په رچه یه :

- ۱ – تام – شور ، شیرین ، ترش ، تال ، توژ ، ...
 - ۲ – رهنګ – سور ، سپی ، رهش ، زهر ، کهسک ، ...
 - ۳ – کیاسی – کن ، کورت ، کور ، کهر ، ...
 - ۴ – زیدای دریژ ، ستور ، قالد
- پسنی چیکروخی . نهوه کو بخوه نه په سنه لږ مروښ دکی
پسن . وهک :
- گهرناسی ، سواری ، جوانی .

۱۲ – پالقدار و پالقدیر : (مضاف و مضاف الیه)

- پالقدار و پالقدیر ، دو ناخن کو تم ئی پیشی پالا خوه ددی
ئې پاشی . وهک :
- بازنې زېر . خه نجره را زیف
- نهوژی :**

۱ – یان ئی پاش خوه ددی ئی پیشی یه . وهک :

- شوری بارام ، رهزی خورشید
– گوهارئ شیرین ، خه نجره من

۲ – یان ئی پیشی ژبوئې پاشی یه . وهک :

- زینی هسپ ، کالانی شور
– آلفی گا ، هفساری مهینی

۳ - يائى پيشي ژئى پاشي به • وهك :

— كورئ گهورئ ، كه چا رهوشئ
— بازئى زير ، خه نجه را زيشئ ۰۰۰

۴ - يائى پاشي جي دههه ژبوئى پيشي • وهك :

— مهورئ بهارئ شه فرهشا زفتانئ
— بهرئ بايزئ ۰۰۰۰

۵ - يائى پاشي جي گههئى ئى پيشي به • وهك :

— بهرغا زئير ، گيائ چولئ
— آقا بيرئ ، گهنسئ كه وارئ ۰۰۰۰

۶ - يا دناقههرا وا دوستانئ هه به • وهك :

— ههقالئ سورؤ ، دوستئ سلؤ
— مروقتئ زهرئ ۰۰۰۰

۷ - يائى پاشي وهك ئى پيشي به • وهك :

— تيرئ مژگان ، تيبئ زولفان
— كهقائئ نهبرو ، هنارئ رووان ۰۰۰

۸ - يائى پاش پهسنئ ئى پيشي به • وهك :

گائ رهش ، برائئ سور ۰۰۰

* * *

۱۳ - ژمار ناف (العدد)

- ژمار ناف — ئەو ەكۆ مروۆف، تەبا، تىشت پى تىنە ژمارتن وەك:
- يەك مروۆف، دو مروۆف، سى مروۆف، چار مروۆف ...
- يەك شىر، دو شىر، سى شىر، چار شىر
- يەك دار، دو دار، سى دار، چار دار ...

— ژمار چار پەرچە خوبا دکن :

- ۱ — بنگهي
- ۲ — روتبي
- ۳ — پشكى
- ۴ — شكهستي

۱ — ژمارا بنگهي ژي دو پەرچە يە :

- ۱ — ديش ناف دە تى : مروۆفەك، شىرەك، دارەك ...
- ۲ — د تە كناف دە تى : شىرو، زورۆ، سەيدو كورى رەشۆنە ...
- ديا پيشي دە گەرەكە ژمارەك دگەل بى وەك :
- يەك، دو، سى
- مروۆفەك دو مروۆف سى مروۆف ...
- شىرەك دو شىر سى شىر ...
- دارەك دو دار سى دار ...
- ديا پاشي دە نائفى ژمار نە گەرەكە . وەك :
- شىرو، زورۆ، سەيدو كورى رەشۆنە .
- يان — شىرو و زورۆ و سەيدو كورى رەشۆنە ..

۲ - ژمارا روتبي ب سى آواتى :

- ۱ - يەكەم ، دووہم ، سى يەم ۰۰۰۰
 - ۲ - يەكە ، دوۋمە ، سى مە ۰۰۰
 - ۳ - يەكەين ، دوۋمين ، سى مين ۰۰۰
- لى جارنا دىيژن : — آيەكئى ، آددوا ، آسى سىيا ، آچارا ۰۰
يان : — بزنا پىشى ، بزنا ناقي ، بزنا پاشي ۰۰۰

۳ - ژمارا پشكى ، بدو آواتى :

- ۱ - ذۆ دۆ ، فەر فەر ، جۆت جۆت ۰۰۰
 - ۲ - يەك يەك ، دۆ دۆ ، سى سى ۰۰۰
- دەما يىژن : — دو ذووا بدە من ! ئەم دۆزا چارا ۴ دکن
— لى كۆ يىژن : دودوا بدە من ئەم دۆزا ۲ دکن •
— دەما (قەبژى) دگەن ژمارى بى ئەم نكارن يىژن :
دو دۆ مروۆف • سى سى پەز ۰۰۰ گەردكە يىژن : دو مروۆف •
هەروەھا دقى ئەم زانبن كۆ (دو دۆ) بداخوازا (دۆ) يە •
(سى سى) بداخوازا (سى) يە • (دو دۆ ، سى سى) چەوت هاتنە •
ژبەر كۆ (دۆ) بداخوازا ۲ يە • ئەگەر يىژن : (دۆ - دۆ) دىي چار
وھا رەنگە سى ۳ يە • دما يىژن : (سى - سى) دىي ۹ نە •

— ب آورا من كورمانج دەست ژقى آواتى : (دو - دو ، سى -
سى) بەردن • چاك ترە • بى گۆمانە : يەك ، دو ، سى ۰۰۰ خوەش ترە
ژ يەك ، دودو ، سى سى ۰۰

— وئى چاخى سەرگىژى نامىيى •
ئەم كارن يىژن : سى پەز ، هاتن ، دو مروۆف ، هاتن ۰۰ لى
خكارن يىژن : سى سى پەز هاتن ، دودۆ مروۆف هاتن •

۴ - ژمارا شکهستي :

ئەوہ کو ژ کومەك تشت ھنەکی بخوازی • وەك :
سئ یەك ، چاریەك
سئ یەك مالئ تە دخوازم بدم بلەنگازا
دڤردە - مال دکی (سئ) پشك و یەكئ دخوازی
بدی بلەنگازا •
- لئ ئەف (آوا) ژ (سئ ۰۰۰) دەست پئ دکی • (یەك و دو)
ژبەر دەر دكفن • د (یەك و دوا) دە • دیژن : - نیقئ من ، و نیقئ تە
یا : یەكە من ویەكە تە ئەف (آوا) بەرژۆر ھلدكشي
.....

- دیسا ژمار دبی ۳ پەرچە :

- ۱- سادە ژمار
- ۲ - زیدە ژمار
- ۳ - کەرتە ژمار

۱ - سادە ژمار

ئەوہ کو گۆتئئ وی سادە بن • وەك :
- یەك ، دو ، سئ ، چار
یانئ ژ یەكئ تا دەھا ، وناقبەرا ھەر دو كەرتا ۲۰ - ۳۰ -
..... ۴۰ - ۵۰
.....

۲ - زیدە ژمار

ئەوہ کو دناقبەرا ۱۰ - ۲۰ تئ • وەك :
- یازدە دوازدە سئزدە
..... ۳۴ -

— دڪوڪا خواه ده : يهڪو دهه ، دو و دهه سين و دهه ...
 وهكه ژمارا ژني گوندي ونهخوندي ..

۳ — كه رته ژمار :

— نهوه كو كه رتي ناف ژماري ددي بناڪرن . وهك :
 ۱۰ دهه ، ۲۰ بيست ۳۰ سيه ۴۰ چل ...
 سهه ۰۰۰ هزار ۰۰۰ مليون ۰۰۰

آورهڪ :

— ژمارا كوردي لپهي ههف و ژ ژور ده تي خوار وهك :
 ۴۴۴۴ چار هزار و چار سهه و چل و چار ۰۰۰

۱۴ — ژيدهر ناف : (المصدر)

ژيدهر :

نهوه كو چه دهه نهه (ن) نيشانا ژيدهر ژي راکن (کرنا بوري)
 بيمتي . و دم و کروک ژي ره نه گرههڪ بن .

ژيدهر	کرنا بوري	کرناناڪا	کرناهي تي	فهريمان
خوارن	خوار	دخوي	دي بخوي	بخوه
کرن	کر	دکي	دي بکي	بکه
کوشتن	کوشت	دکوژی	دي بکوژی	بکوژه
چون	چو	دچي	دي بچي	بچه ...
هاتن	هات	تي	دي بي	وهره

کهنگی نیشانا ژیدەر (ن) ژفان گووتا بی راکرن بی گومان کرنا
تیز بۆری دمینی • ژئی ره دیتژن : (ژیدەر) ژبه رکۆ (کرن) هممو
ژوی تینه دەر •

– نیشانی ژیدەر چارن : (آن این فون آن) لی نیشانه که دی

ژي هه به د ژیدهری یایی ده تی (ي) به وی چاخنی ئەم کارن بیژن :

آورهك :

نیشانی ژیدەر (۵) پینجن

ئەم کارن ژ فی ژیدهری ره بیژن :

(هسکه ژیدەر (ژبه رکۆ (کرن) ژئی دهر ناچی • وهك :

– سواری ، دۆستانی ، میرانی ، شقانی ، گرانی ، نهزانی ،
خهزانی ، دزی ، پیسی ، باشی ، قهنجی •••

دقا هممو ده (کرن) پهیدا نابي • لی کهنگی ئەم بخوازن

(کرنی) ژوان چیکن (بون) یا (کرن) بوان قه داتینن و دیتژن :

– سواربو – سوار کرن ، دزی کرن ، •• لی هنک ژوان هەر

بجارهك (کرن) ژوان چی نابن • وهك :

خزانی ، شقانی ، نهزانی ••••

– دقئ بی زانین کو ئەف (پی) نه (بالقدانه – نبته) وهك :

سلیمانی ، بههدینی ، ههولتیری ، کوردی •••

آورهك :

– ئەم كارن بېژن : (ن) تەننى نىشاننا (ژىدەرە) لى ئەقى دى
 كو لپېش (ن) تىن تەقگەرن ژ گووتى تىنە ژمارتن •
 ھن زمان زانى كورد دېژن : (ژىدەرى) (دالى) و ژىدەرى
 (تائى) وەك :

(كردن – كوشتن) • لجهم وان (دن – تن) نىشاننا ژىدەرن •
 لى لجهم من ئەف آور نەراستە • ژبەركو چە دەمائەم كرنا بۆرى
 ژقان ھەردو ژىدەرا دەرخن (د – ت) بكرنى قە دمىن

ژىدەر كرنا بۆرى نىشاننا ژىدەر

كردن	–	كرد	–	کرد وه	ان	–	ن
بردن	–	برد	–	بردوه	ان	–	ن
دەرکردن	–	دەرکرد	–	دەرکردوه	ان	–	ن
كوشتن	–	كوشت	–	كوشتوه	ان	–	ن
سۆتن	–	سۆت	–	سۆتوه	ان	–	ن

وا دياره كو (ان – ا – ن) • ئەف تىيا (ا) بچارەك دىيوهئ
 سۆرانى دە پەيدا نابى – يان آگاھدار نابن كو ھەيە ، ئەوژى سوجى
 واىە كو بنگھى آوائى قىسین ژبو زمانى كوردى بتىيى عربى دانىنە •
 تىيا (ژ – ق) ئەگەر دىيوهئ سۆرانى دە پەيدا نابن، يان گلک کىمن
 لى بى گومانە كو تىيا (ا) دسۆرانى دە گلک ھەيە تەننى پى آگاھ
 نەبۆنە • وەكو : أبراهيم ، انگليز ،

– دىسا ژىدەر دو پشکن :

- ۱ – ژىدەرى سادە
- ۲ – ژىدەرى پارچىم – لىکدراو •

– ژیدهری ساده :

ټه وه كو هرتنه نې ژگوتنه كه ساده پيك هاتبي • وهك :

– چوين ، هاتن •••••

– خوارن ، كوشتن

– ژیدهری پارچیم – لیکدراو :

ټه وه كو ژگوتنه كئی بتر ب ههقه هاتبي پارچیم كرن وهك :

– رازان ، رادان •

– باركرن ، سهربرين •••••

ټه وژی : –

۱ – يا ناقهك دپيش ده تی :

– نان خوارن ، ژن آئين ، جوت كرن •••

۲ – نا په سنهك لپيش تی :

– باشكرن ، چيكرن ، سوركرن ، زهركرن •••••

۳ – يا تپهك لپيش تی :

– ژبه كرن ، ليدان ، ژباژير هاتن •••

۴ – يا آلاقهك دپيش ده تی :

– هلفرين ، پي كه نين ، دابه زين •••

– ديسا ژیدهر دوپه رچه يه :

۱ – ژیدهری كرنا تی په ر

۲ – ژیدهری كرنا تی نه په ر

۱ – ژیدهری كرنا تی په ر :

په یف كرنا بوري تی په ر

ژیدهر

كر – بارام كاری خوه –

كر

كرن

راکر	راکر	راکر
خوارن	خوار	شیرۆ نان خوار
جۆت کرن	جۆت کر	رهشو جۆتی خوه کر ...
کوشتن	کوشت	سۆرۆ دژمنی خوه کوشت ...

۲ - ژیدهری کرنا تی نه پهر :

ژیدهر کر نابۆری تی نه پهر په یق

چون - چوین	چو	بارام چو
هاتن	هات	فهراهاد هات
مرن	مر	دژمن مر
رازان	رازا	خوار رازا
پالدا	پالدا	چه کو پالدا

آواک :

ژیدهری تی نه پهر چاوا دبی تی پهر ؟
چاوا کو دهرباس بویه هاته زانین کو نیشانی ژیدهر ژ (ی)
پیغه چارن : (آن آن این ئون) - (ن) • چه دما کو ئەم بخوازن
ژیدهری تی نه پهر بکن تی پهر گهره که ئەم آلاقا (آندن) ل شونا (آن -
ان - این) دهینن وهک :

ژیدهری تی نه پهر ژیدهری تی پهر

رازان	رازاندن
بهزین	بهزاندن
مرن	مراندن
وهها رهنگه (آند) کرنا تی نه پهر دکی تی پهر وهک :	

ژیدهری تی نه پهر ژیدهری تی پهر کرنا تی نه پهر کرنا تی پهر

شوات	شهوتانندن	شوتی	من نهو شهوتانند
رزین	رزاندن	رزیا	من نهو رزاند
مرن	مراندن	مر	من نهو مراند
چون	شانندن	چو	من نهو شانند
بون

دچون و بون ده وه که هقالی خوه (شاخ) ژی قه ناکفن • دبینن
کو (شانندن) لشونا (چاندن) هاتیه • (من نهو شانند) لشونا
(من نهو چاند) هاتیه • ژبه رکو چاندن توفکرنا تشتکی به دبیژن :
من توفی خوه چاند • یانی : من توفی خوه خسته بن قادی • ژله ورا
(ش) لشونا (چ) هاتیه •

— لی ژیدهری (بون) ب (کرن) دبی تی پهر • وهك :
رابون — راکرن — من نهو راکر
خواربون — خوارکرن — من نهو خوارکر
سواربون — سوارکرن — من نهو سوارکر
چاواکو کرنا ب (بو) ب (کر) دبی تی پهر : — فرهاد رابو — من
فرهاد راکر

— ژیدهر :

جارنا دبی دهستی کراو وهك :
— خوارنا سیرو پیقازی نه باشه •
چاواکو جارنا دبی سالوخ • وهك :
— نهف نه توخوارنه •
— دهوله مه ندی باشه
— کار سه ربهسته ...

آورهك :

ژیدهری - ب (ي) دهرباس بویه • لئی (کار) دفرده وه کو ژیدهره • یا
ناقئی ژیدهره • یا ژیدهری هسکه - هسکه ژیدهره • ژبه رکۆ ناکھی
بن آوایی ژیدهر • ژیری لیکولانهك دورو دریتز گهره که ... ؟

- جارنا داخوآزا ژیدهر ب (کرنی) تی گوهراندن • وهك :

ژیدهر - نان خوآرن بگهرمی نه باشه

کرن - بگهرمی نان بخوی نه باشه ...

وهها رهنگه (کرن) ژی ب ژیدهر تی گوهراندن • وهك :

شیرو چائی تیکهل بخوی چاکه

خوارنا شیرو چائی تیکهل چاکه ...

- دیسا ژیدهر دو په رچهیه :

۱ - ههری - مثبت •

۲ - نا - منفی • وهك :

- خوآرن - نه خوآرن

- هاتن - نه هاتن

(۱۵) - کروکناف (اسم الفاعل) :

- کروکناف :

- نهوه کو کارهك - کرنهك ژئی چی دبی • وهك :

- بارام نان خوآر • فهرهاد چو شار

دفرده - بارام کروکه - دهستیکراوه ژبه رکۆ وی نان خواریه

وی نهف کار - نهف کرن کریه - خوآرنا نان ژوی چی بویه -

ژوی دهرکه تیه •

- فەرھاد دژمنی خوہ کوشت •
- فەرھاد کرۆکە • دەستپیکراوہ • ژبەرکو وی دژمن کوشتیہ
- وی ئەف کارکریہ •
- نان و دژمن پیکراون ژبەرکو کارەک بوان ہاتیہ کرن :
- نان ہاتیہ خواری • دژمن ہاتیہ کوشتن •
- ئەف دکرنا تی پەر دە ولویہ • لی دکرنا تی نہ پەر دە پیکراو
- نہ گەرہ کہ ژبەرکو کرن ژ کرۆک دەرناکفی • وہک :
- بارام چو •••
- چونا بارام نہ کتیہ سەر کہ سکی دی ہەر بوی قہمایہ ژلہورا
- دیژن : تی نہ پەر • نہ دەرباس •

رہوشا کرۆک :

• پر جہنی آخینہ کو مروّف دایرۆ دە نکاری ژ کرۆک وی پیکراورہ
 درو قہ کتی دەینی • ژبەرکو دزمانی کوردی دە بچەند آواتی خویا
 کرن • تشتی کو ہہیہ ئەم دکارن بیژن : کرۆک دو پەرچہیہ :

۱ - سادہ کرۆک - کرۆکی سادہ •

۲ - پارچیم کرۆک - کرۆکی پارچیم •

۱ - کرۆکی سادہ : ئەوہ کو ژبہک گوتنی پیک
 ہاتیہ • وہک :

• باش ، چاک ، دز ، خواری ، رازای ، پالداي •••

۲ - کرۆکی پارچیم : ئەوہ کو ژگوتنی بیتر ہاتیہ
 چیکرن • وہک :

• نانخوہر ، میترکوژ ، زیشکەر ، رەنجەر •••••

• — دایرۆ ده ئەم کارن (ئی) بکن دروفا ژ هەر دوا ره •

• — چه ده ما سەر پێهاتی بهك چى دبی وهك :

(كوشتن) ئەم دیتزن :

— ئی هاتیه كوشتن كی به ؟

— ئی نهو كوشتیه كی به ؟

دفرده : ئەم کارن (ئی) بکن دروفا کروك • (ئی هات) بکن

دروفا پیکراو • چه ندان نه گلك سهزایه ژى ره ، لى دایرۆ ده ژقی

آوای خواهش تر بدهستى مه ناکفی •

کروك :

— دپه یقى ده ههردهم دهستپیکراوه وهك

— بارام نان خوار ، فههاد رازا ، شیرین دلۆرتینی

• دقا په یقا ده : بارام ، فههاد ، شیرین کروك — دهستپیکراون •

• ژبه ركۆ دپیش ده دهست بوان هاتیه كرن •

— جارنا دكفی پاش وهك :

— ئی كۆ بارام كوشتیه فههاده •

دفرده فههاد کروك كه گه ره كه دپیش ده بهاتا ، لى ژبه ركۆ

(ئی) شوناوی دپیش ده گرتیه ، دكارن دپاش ده بجی بکن • لى

بآوای داخوازی دپیش دهیه :

— ئی كۆ بارام كوشتیه فههاده • یانی :

— فههاده ئی كۆ بارام كوشتیه •

• — دمهردو جارا ده کروك فههاده ، دهستپیکراوه •

• ئی كۆ بارام كوشتیه سالۆخه •

– کروک چارنا ناقی سادیه وهك :

– روستم نان خوار ، زۆرۆ چو ...

چاوا کوجارنا بهرناقه . وهك :

– وی نان خوار ، ئەو رازا ...

دقرده – : (وي – ئەو) دو بهرناقن شونا ئاف ستاندنه .

ههروهكو چارنا ئەشکرایه . وهك :

– شیرۆ نان خوار : شیرۆ ئەشکرایه .

وجارنا نه ئەشکرایه ، نه پهندییه :

– نان هات خوارن . نان خوهر نه ئەشکرایه – نزانن کیه .

نه پهندییه

آورهك :

ئەو ژیندەری کۆ (پی) بکەشی داویا وی
کروک تێ دە سادیه . وهك :

کروکی سادە

تیپا (ی)

ژیندەر

دز

ی

دزی

تولاز

ی

تولازی

قەنج

ی

قەنجی

باش

ی

باشی

– لێ ئەگەر (بون) ، (کرن) بکەن داویا ژیندەر (ی) دکفی

ژیدەر بون ژیدەر کرن کرۆك تپا (ي)

برچی بون — بون	برچی کرن — کرن	برچی	ي
تازی بون — بون	تازی کرن — کرن	تازی	ي

دیآ پیښي ده (ي) هاتیه راكرن . لی دیا پاش ده وهكه خوهمایه
ژبهركو (بون) و (کرن) هاتنه آقیتن و داویا گوتنی وهكه خوهمایه .

— کرۆك : دو په رچهیه :

۱ — ساده

۲ — په رچیم

۱ — کرۆكی ساده :

ژ کرنا تئ نه په ر چی دبی وهك :

ژیدەر	کرۆك	کرن
چوین	چوی	چو — چویه
ماین	مای	ما — مایه
هاتن	هاتی	هات — هاتیه

— دقئ بابه تئ ده (ي) شونا (ن) دگري و کرۆك چی دبی .

— لی دشیوهي سوری ده (و) شونا (ن) دستینی وهك :

ژیدەر	کرۆك	کرن	••
مردن	مردو	مرد —	••• مردوه

رزین رزیو رزایه — رزایه ته وه ۰۰۰
 کهوتن کهوتو کهوت — کهوتویه ته وه ۰۰۰
 — یان ژ کوکا کرنی چی دبی و (ئەر) تی داویا وی وهك :

کۆکا کرنی کرۆك آلافا ئەر

فروٹ — فروش فروشر ئەر
 چاند — چینر ئەر

— یان تیا (ب) دخن پیشیا کۆکا کرنی و کرۆك چی دکن

کۆکا کرنی کرۆك ساده تیا (ب)

کیش بکیش ب
 چان — چین بچین ب

۲ — کرۆکی پهرچیم

دکرنا تی پەر ده ئه وه کۆ پیکراو بکفی پیش و و کۆکا ژیدهر
 بکفی پشت • وهك :

ژیدهر کۆکا ژیدهر کرۆك پهرچیم

نان خوارن خوهر نان خوهر
 میړ کوشتن کوژ میړ کوژ
 چغاره کیشان کیش چغاره کیش
 زک ایشاندن ایش زک ایش ۰۰۰

:- يان بدائينا قان آلافا پيك تى

دار ، يار ، كار ، خوهر ، بهر ، نهر ، كهر ، بهند ، مهند ، قان
دۆز چى . وهك :

۱ - بهيرهقدار ، علمدار ، جاندار ، سهردار

۲ - جۆت يار ، هوشيار ، تهيار

۳ - چۆت كار ، گۆنه كار ، خبات كار

۴ - نان خوهر ، بهرتيل خوهر ، گۆشت خوهر

۵ - رى بهر ، پيش بهر ، دل بهر

س : ۶ - پيليخهر ، ژنهينه ر

۷ - نان كهر ، كار كهر ، خبات كهر ، زيف كهر

۸ - سول بهند ، نال بهند ،

۹ - هنرمه ند ، دهوله مه ند

۱۰ - دلوقان ، شقان ، كارقان ، گاقان

س : ۱۱ - پينه دۆز

۱۲ - پينه چى ، دهره و چى ، فتنه چى ، بهنجه چى ، قاوه چى

آورك :

دژيدهرى يائي ده ، كۆب (آند) دبي تى پهر (اين) شونا (آند)
د كروك ده دستيني وهك :

كرنا يائي ژيدهرى يائي كروك (اين)

دقى وي چريا دهف چرانندن دهف چرين - اين

جلنى وي قه تيا جل قه تانندن جل قه تين - اين

آشى وي گه ريا آش گه رانندن آش گه رين - اين

:- يان بڦان آلاڦ و ٽيپين خوار چي دبي

آ - ٺه • آر - وار وهڪ :

آلاڦ و ٽيپ	ڪروڪ	ڙيدهر
(آ)	زانا	زانين
(آ)	خوندها	خوندين

آلاڦو ٽيپ	ڪروڪ	ڙيدهر
آر	خوار	خهو
آر	ڪهڻار	ڪهڻ
ٺه	پاله	پالهي
ٺه	خوهره	خوارن
وار	خوندهوار	خوندين
وار ••	بهندهوار	بهندهڪرن

ڙبو ڀربونا ڪاري ڪروڪ (ٺهڪ ، ٺوڪ) بهسرهه دڪن و ديٽن :

اؤڪ	ڪهٺوڪ	ڪهن
اؤڪ	گهروڪ	گهر
ٺهڪ - دز	دزهڪ	دزي
ٺهڪ	چلهڪ	بچوڪي وي به • چل

ڙقان يترهه نه ڪو ڪروڪ چي دڪن دور و دريڙ نڪارم بدم زانين
- چاوامه بهري گوتيه پرجهي آخينه ڪو ٺهڪ نڪارن
آواڪي به ڪانه - ٺهڪ ڙ ڪروڪ و پيڪراو ره پهيڏاڪن • ناچاره مه

(ئی - ئی کو) ژ کروکئی نیر ، ؤ (آ - آکو) ژ بو کروکئی (می) دانیه . و (ئی هات - ئی کو هات ۰۰۰) ژ بو تیری (پیکراو) ، (آ - آکو هات ۰۰) ژ بو می یا ، کرن دروف .

کروک نافی نیر کروک نافی می

ئی میر کوژ آمیر کوژ
ئی خوین خوار آ خوین خوار

(کوشتی) و (گرتی) نه کروکن ، بهلکی پیکراون .

کوشتی تیری دو چافی ته

گرتی زندانم نهز ...

(کوشتی) : - ئی کو هاتیه کوشتن . - کوژراوه .

(گرتی) : - ئی کو هاتیه گرتن . - گیراوه .

آواک : کروک ژ کروک نافی فرهه تره

یانی چقا کروکناف هیه کروکه . لی چقا کروک هیه نه کروکناف .

: - بارام نان خوار

: - وی نان خوار

دفرده : - (بارام) و (وی) نافی و بهرنافن کروکن ، لی

نه کروکنافن

: - میر کوژ ، نان خور ، خوین خور

دفرده : (میر کوژ) و (خوین خوار) کروکنافن وهم کروکن .

ولهورا گره که بیه زانین کو دافی داباشی ده داخوازا مه کروکناف .

* * *

(۱۶) - پیکراو ناف یانافي پیکراو : (اسم المفعول)

: - پیکراو ناف : نهوه کو کارهك بوي تی کرن ئه وژی دو

په رچه نه :

۱ - په ندى - نهشکرا

۲ - نه په ندى - وندا

۱ - پیکراو نافي په ندى نهوه کو نهشکرا بيته

خويا کرن • وهك :

- بارام نان خوار

- شیرین هندور دمالی

دقرده : - (نان) و (هندور) پیکراون ، نهشکرانه - په ندى نه

۲ - پیکراو نافي نه په ندى نهوه کو بخوه

نه په ندى به - نه نهشکرايه - نه دياره وهك :

- بارام لى خست •

: - وى چاخى (لى) راکيشو و راکيشراون شونا پیکراو گرته

دکوکا خوه ده : (ل - ئى) به • ئى به رناقه که جهی پیکراوى براستی

گرته • دبی دکوکا خوه ده :

: - بارام ل فهاد خست •

: - لڻ فـهـر هـا تـيـه رـا کـر ن ژ بـو دا خـوا زه کـن و (ئـن) کـو
بـه ر نـا ئـن خـو ه پـي کـر ه شـو نـا وـي سـتـانـدـي يـه .

: - پـي کـر او نـا ف چـن د بـي ؟

: - هـه ر و ه کـو د ه ر بـاس بـو يـه ، د بـي د تـيـر ا د ه (ئـن - ئـن کـو)
و ژ بـو مـي يـا (آ - آ کـو) د گـه ل قـان چـه نـد گـو تـنـي آ لـي کـار بـيـن : (هـا ت ،
هـا تـيـه ، تـن ، بـن)

: - وـي چـا خـن پـي کـر او نـا ف پـي کـ تـن و ه ک :

: - ئـن هـا ت کـو شـتـن کـي يـه ؟

: - ئـن کـو هـا ت کـو شـتـن کـي يـه ؟

: - ئـه ف د کـر نـا بـو ر ي د ه ، لڻ د کـر نـا نـا کـا د ه و ه ک :

: - ئـن تـن کـو شـتـن کـي يـه ؟ ئـن کـو تـن کـو شـتـن کـي يـه ؟

د کـر نـا هـي تـي د ه :

ئـن بـن کـو شـتـن کـي يـه ؟ ئـن کـو بـن کـو شـتـن کـي يـه ؟

: - د ه مـيـا د ه : - د کـر نـا بـو ر ي د ه :

- آ هـا ت کـو شـتـن کـي يـه ؟ آ کـو هـا ت کـو شـتـن کـي يـه ؟

د کـر نـا نـا کـا د ه :

- آ تـن کـو شـتـن کـي يـه ؟ آ کـو تـن کـو شـتـن کـي يـه ؟

د کـر نـا هـي تـي د ه

- آ بـن کـو شـتـن کـي يـه ؟ آ کـو بـن کـو شـتـن کـي يـه ؟

: دشیوهی سوری ده :

آلاقا (راو) دروف و نیشانا پیکراو ناڤه : وهك :

: — کوژراو ، خوراو ، دراو ، فروشراو

دڤرده : سورانې ژ کورمانجې سڅك تره •

* * *

(۱۷) — رکناف : (الاسماء المتضاده) :

: — رکناف :

تهوه کو دو ناڤ رکنې ههڤ ونابې شونا ههڤ بگرن وهك :

کهسک و سۆر ، سۆرو سپې ، ترشو تال ، هسک و نهرم ،
کنو دريژ ، کهرو کور ، زراف و ستور ، قهنجو پيس ، شۆر
و شييرين

ژقا ناڤاره تي گۆتن (رکناف) • ژبه رکو رکنې ههڤ و نابې يهك
شونا يكي بگري ههرو وه کو ئەم نکارن ژ شييرين ره ييژن : شۆره ،
ژکن ره نکارن ييژن : دريژ ، ژ ستورو قالن ره نکارن ييژن : زرافه •

* * *

(۱۸) - جیوی ناف (مرادف) :

— نافی جیوی ئەوہ کو دو ناف سەربخوہ ژبو داخوازه کئی
هاتین وهك :

— مور — گێرك . چێلهك — مانگا . می — مهر ، رهف — بهز
— هەردو ناف داخوازه کئی ددن زانین . دەما دیژن : (موری)
داخواز ژ گێرکئی چی به تئ زانین . هەروهها
دەما دیژن : — (گێرك) داخواز ژ موری ئی چه به تئ زانین .
ئەو نافی (جیوی) دزمانی کوردی ده هنگی پردین چه دەما
شیوه ئین کوردی هەمو د (قاموس) و (ری زمانن) مه ده گهانه هقه
لی هەر شیوه بهك سەربخوہ دبی دایرو ده دەست تهنگ بی .

(۱۹) - ژبهرفناف (بدل)

ژبهرفناف :

ئەوہ کو دوناف لپه ی هەف تین ، ئەم کارن یکی باقیژن
وداخواز وه که خوہ ب مینی وهك :

- کورئی سۆرۆ ئی کو که تیه زندانی بارامه نهفه رها ده .
- کورئی سۆرۆ ئی کو که تیه زندانی نهفه رها ده بارامه .
- دهردوا ده ئەم کارن (نهفه رها ده) باقیژن وداخواز وه که
خوہ دمینی :

— کورئی بوزۆ ئی کو که تیه زندانی بارامه .
: — دهردوا ده ئی تیا مانده لا دگه ل بی تی آفتن ، ژبه رکۆ
بشاشی هاتیه سەر زمانن ده نگبیژ .

لې جارنا گوتنا (وی) دکمی ناف هردو نافا . وی چاخنی ئەم
 کارن تم ئی پشی بائیزن . ژبه رکو بشاشی هاتیه گوتن .
 : ئەف بارامه ؟ وی شیرویه ؟ وی چاخنی بارامه (وی) تینه
 را کرن . ئەم کارن بیژن : ئەف شیرویه ؟
 لې پری جارائنی کو بشاشی تی سەر زمانئ ده نگبیز ب تیا مانده لا
 پوچ دبی وهك :

: - که چاکوتو دخوازی شیرینه نه گولنازه
 : - که چاکوتو دخوازی نه گولنازه شیرینه .
 گاین کوتو دیژی ره شه له که ، نه سور به له که .
 گاین کوتو دیژی نه سور به له که ، رهش به له که

* * *

(۲۰) - قه بزار - ته میز :

ناقی قه بزار هه ردهم لپه یی ناقی زمارتی . دهما ئەم دیژن :
 چار مروّف هاتن مالا مه .
 - (چار) ژمارناقه که داخوازا وی بی پشان و نه شهکرایه .
 : - دبی چار په زبن ، دبی چار گابن ، دبی چار سوار بن ، دبی . . .
 لې دهما مه گو مروّف ژناف وان داخوازا ته فا هاته قه بزارتن و
 داخواز شهکرا بو کو ئەو چار مروّفن نه ته با و تشتن . . .
 : - ایرۆ من دوازده گور کوشتن .
 دفرده : - دوازده ژمارناقه که ، داخوازا وی گلک فرمه
 ونه شهکرایه . . .
 : - دبی مروّف بن ، دبی هرچ بن ، دبی کوقی بن . . .
 لې کو ئەم دیژن : دوازده (گم) ژناف وان داخوازان (گور)
 هاته قه بزارتن و داخواز شهکرا بو

(۲۱) - نافو دهنك : (الشهرة)

: - نافو دهنك، نهوه كو ژبه ر نافي راستي فه تي گوتن وهك :
گوران ، بئ كهس ، هه ژار ، پيره مهرد
- هه ريهك ژفا ناڤا شونا نافي براستي گرتي به ، ودوه ليت دهنك
دايه . نافي براستي دبه رقا ناڤا ده وندا بونه ، بهلكي او بخوه ژي
دهما بناڤي راستي ده ي لي كي ، خوه ناس نه كي .

- نهوژي :

- ۱ - يان په سنه : هه ژار ، بئ كهس ، كوردي
 - ۲ - يان باڤو كچه : باڤي سه ميرو ، باؤفه خرو
 - ۳ - يان باڤو كوره : باڤي به هجته ، باڤي علي . . .
 - ۴ - يان كورو باڤه : بشاري چه تو ، حسنئ موسئ ،
عليكئ به تي
 - ۵ - يان كورودي به عمئ گوزي حسنئ بيزكي . . .
 - ۶ - يا براو خوشكه كه كي گوري . . .
- * * *

(۲۲) - رهوش (حال) :

: - رهوش نهو ناڤه كو رهوشا مروڤه كي ، يا ته با كي ، يان تشكي
بدي زانين : وهك :
- بارام به سواري هاته كوشتن .
- من سيڤ نه گهاي خوار
- گور بلوق دبه زي
: - دقان هه رسئ په يڤا ده (ب سواري) و (نه گهاي) و (بلوق)
رهوشن ژبو كوشتنا بارام و خوارنا سيڤي و بهزا گور .

چاوا دهرباسی بویه (ئی) ژبو تیر و (آ) ژبو مییه •
 : گهره که ئەم زاین کو ئەف هەردو آلاف دپەسن دە تین لئ
 درهوش دە ناین وهك :

- پەسن — بارام ئی میر هات کوشتن
- رهوش — بارام میر هات کوشتن
- پەسن — رهوشا سەربەست هاته مال
- رهوش — رهوشی سەربەست هاته ماں •••

* * *

(۲۳) — بالقدان : (النسبة)

- : بالقدان ئەوه کو مروّف تشتکی بدی بیال تشتکی ئە •
- ئەوژی چەند پەرچەنە :**
- ۱ — یاب (بی) تی چیکرن وهك :
- خانی ، جزیری ، کویی ، شارەزوری •••
- ۲ — یابچی وقان تی چیکرن • وهك :
- پینەچی ، قاوہچی سەختەچی ، دەرەوچی ••••
- بەغچەقان ، دەرگەقان ، پالەقان •••
- ۳ — یان تیپا دوہم دو جار دبی • وهك :
- قەزاز ، خرات ، قەللاش • دکوردي دە گلک کیمه •
- ۴ — یان (دار) تی داوی یا وی وهك :
- دکاندار ، خەزەدار ••••
- لئ دفرده : (دار) بداخوازا خوہ دی یه •••

(۲۴) - ناقی نیشانندان (اسم الاشاره)

: نیشانندان ، نهوه کۆ مروّف دکاری بوی مروّف یا تهبا ، یا
تشت نیشان بدی • نهوژی دو په رچه یه :

۱ - یهك دکرنا بوّری تی په ر ده

۲ - دهه مو کرنی مای ده

دکرننا بوّری تی په ر ده ۶ شش ناقی نیشانندان هه نه کۆ ئەم دکارن
ب کاریتن :

قن - ژبوّیه که مین بهرچاڤ تیزیکه : - قن خواری یه
وی - ژبوّیه که مین دوری چاڤ یاوندا : - وی خواری یه
قی - ژبوّیه کی تیر بهر چاڤ تیزیکه : - قی خواری یه
وی - ژبوّیه کی دوری چاڤ یاوندا یه : - وی خواری یه
قا - ژبوّو کۆما تیرومنی تیزیکو بهر چاڤه : - قا
خواری یه •

وا - ژبوّو کۆما تیرو مینی دوری چاڤ یاوندا : - وا
خواری یه •

: - جارنا (ها) ، ژبوّو دوری دکھی داویا قا ناڤا • وتن گۆتن :

- تیر - قی خواری یه قینی ها خواریه •
- - وی خواری یه وینی ها خواری یه •
- مین - قن خواری یه قینا ها خواری یه •
- - وی خواری یه وینی نا ها خواری یه •
- کۆم - قا خواری یه قانی ها خواری یه •
- - وا خواری یه وانن ها خواری یه •

: - جارنا (نا) ژبوّو دوری دکھی پاشن (ها) • وهك :

نیز می :

: - فی خوار قینا خوار قینا ها خوار قینا هانا خوار

دور می :

: - وی خوار وینا خوار وینا ها خوار وینا هانا خوار

نیز نیر :

: - فی خوار قینا خوار قیننی ها خوار قیننی هانا خوار

دور نیر :

: - وی خوار وینا خوار ویننی ها خوار ویننی هانا خوار

کۆم نیز :

: - قا خوار قانا خوار قاننی ها خوار قاننی هانا خوار

کۆم دور :

: - وا خوار وانا خوار واننی ها خوار واننی هانا خوار

دکرنا هیتی و ناکا تی پهر و کرنی تی نه پهر ده ۲ دو
ناق هه نه : (نهف - نهو) .

— دکرنا تی پهر ده —

هتی تی	ناکا	بۆری	
نهف دی بخوی	نهف دخوی	فی خوار	نیر نیز :
نهف دی بخوی	نهف دخوی	فی خوار	می نیز :
نهو دی بخوی	نهو دخوی	وی خوار	نیر دور :
نهو دی بخوی	نهو دخوی	وی خوار	می دور :

کوم تیز : قاخوار نه ف د خون نه قعدتی بخون
 کوم دور : واخوار نه و د خون نه و دتی بخون
 : - هر وها (ها) و (هانا) ژ بو دوری دکن داویا وان

کر نانا کا :

نه ف د خوي	نه فنی ها د خوي	نه فنی هانا د خوي
- نه و د خوي	نه وئی ها د خوي	نه وئی هانا د خوي
- نه ف د خون	نه فنی ها د خون	نه فنی هانا د خون
- نه و د خون	نه وئی ها د خون	نه وئی هانا د خون ..

کر نا هی تی تی په ر :

نه ف دتی بخوی	نه فنی ها دتی بخوی	نه فنی هانا دتی بخوی
نه و دتی بخوی	نه وئی هادی بخوي	نه وئی هانا دتی بخوي
نه ف دتی بخون	نه فنی ها دتی بخون	نه فنی هانا دتی بخون
نه و دتی بخون	نه وئی ها دتی بخون	نه وئی هانا دتی بخون

کر نا بو ری تی نه په ر :

نه ف چو	نه فنی ها چو	نه فنی هانا چو
نه و چو	نه وئی شا چو	نه وئی هانا چو
نه ف چون	نه فنی ها چون	نه فنی هانا چون
نه و چون	نه وئی ها چون	نه وئی هانا چون ..

کر نانا کا تی نه په ر :

نه ف دچی	نه فنی ها دچی	نه فنی هانا دچی
نه و دچی	نه وئی ها دچی	نه وئی هانا دچی
نه ف دچن	نه فنی ها دچن	نه فنی هانا دچن
نه و دچن	نه وئی ها دچن	نه وئی هانا دچن ...

کرنا هئی تی تی نه پهر :

ٺهٺی هانا دی بچی	ٺهٺی ها دی بچی	ٺهٺ دی بچی
ٺهوی هانا دی بچی	ٺهوی ها دی بچی	ٺهوی دی بچی
ٺهٺی هانا دی بچن	ٺهٺی ها دی بچن	ٺهٺ دی بچن
ٺهوی هانا دی بچن	ٺهوی ها دی بچن	ٺهوی بچن

ژبو بجیکرن جارنا (ها) دکفی پیشیا په یقی وهک :

هاٺینی ها	هاٺینا گوتیه	هاٺی گوتیه
هاٺینا ها	هاٺینا گوتیه	هاٺی گوتیه
هاویننی ها	هاوینا گوتیه	هاوی گوتیه
هاوینا ها	هاوینا گوتیه	هاوی گوتیه

۱ - ژمه زه خویا بو کو (ٺهٺ) و (ٺه) دٺیرو می ده، دکوم و هک ده ، وه که خوه مان ونه هاته گوهراندن .

۲ - چاوا کو : (ٺه) و (وی) و (وتی) و (وا) دناف بهرناق ده ژی تین ، و ژبهرناقا تینه ژمارتن . ژ له ورا هن زمان زانی کورد ناقی نشانندان تهٺا ژبهرناقا دژمیرن ؤ دیتزن : (بهرناقی ، اشاری)

آورمک :

دشیوهتی سوری ده (ٺم - ٺمه - ٺمان) لشونا (ٺهٺ - ٺهٺه
ٺمٺان) تین . چاوا کو دکورمانجی ده (ٺی) و دسورانی ده (ٺیم) .
نهن جیا ده تین . وهک :

(ایرو - ایمرو - ٺهٺرو)

:- کورمانجی ای - رو

:- بهدینی ٺهٺ - رو

:- سورانی ایم - رو

بارام ره وشت بوشار

– ههروهها : گلك جاران (نه) دكه قى پيشيا ناقى

نیشانان وهك :

نیر	–	قى نان خواری به	–	نه قى نان خواری به
مى	–	قى نان خواری به	–	نه قى نان خواری به
كۆم	–	قا نان خواری به	–	نه قا نان خواری به
نیر	–	وي نان خواری به	–	نه وي نان خواری به
مى	–	وى نان خواری به	–	نه وى نان خواری به
كۆم	–	وانان خواری به	–	نه وانان خواری به

لى براستى دكورمانجى ده گلك كيم بويه ، يا نه مايه •
دشياندنى ده نهف تيبى زيده گه ره كه هه مى بينه آقپن دا كو گراني
دزمانى مه ده بجارهك نه مپتي •

ل شونا كو دو جار زمان بگه رى (نه – وا) باجارهك بگه رى
(وا) خواهش ترو سقك تره • زله ورا كورمانجا بگر بجارهك راكرنه •
لى دستوراني ده هنى ل به رخوه ددي •

(۲۵) - پرسپاری (الاستفهام) :

: - دزمانی مه ده پرسپاری بدو آواتی :

۱ - بنی آلاف

۲ - بآلاف

۱ - بنی آلاف : - خوریتا دهنگ دکه فی داویا په یقی -

پرسی و (؟) قی نیشانی دپاش ده دنقیسن وهك :

: هر مز ل ماله ؟ فرهاد نه چویه باژیر ؟

: - شیرین دانه میر ؟ می شیرین میر نه کریه ؟

: - لسه رچم پر آقا کر نه ؟

: - خوهنده گه ل گوندی وه هه به ؟

۲ - بآلاف :

- نهوه کویهك ژفا آلاقی خوارتی پیره بی :

- کی ، کهی - کهنگی ، کا - کوا ، کو ، کیژان - کامه ، قه ی

خوهته ، خه مو ، چه ، چاوا ، چلو ، لو ، بو ، چه ند ، چقا ، گه لو ، آیا

چون وهك :

(کی) - ژبو مروقایه - دیژن نهف کی به ؟ نهو کی به ؟

(کهنگی - کهی) - ژبو دهمه . کورمانج دیژن : - بارام

کهنگی تی ؟ بستورانی . بارام کهی تی .

(کا - کوا) - لهه ولیری ژبو پرسکرنا تشتیکی - کهسی

دگومنی ده تی : - کا بارام ؟ کوا بارام ؟

(کو) - لهه ولیری ژبو پرسکرنا رنگ و رهوشا مروؤفو

مه رتشی به ؟ بارام کویه ؟

(خانی) دبیٽری : (ئەم کو سانن) ؟ - ئەم چلونه ؟ - لئى لگلك

دەرا دبیٽرن

:- بارام ل (کو) یە ؟ ژبۆ جی یە .

(کیژان - کام) - ژبۆ قە بژارتە : - بارام کیژانە ؟ - بارام

کامە یە ؟ ھەروە کو بارام دناق چەند مروّقا دە یە ، دخوازی ژوان -
قە بژیتری ۰۰۰ و ناس بکي .

(قە ی) - دکورمانجی دە ، ژبۆ پرسکرە : قە ی بارام چویە ؟

بۆچی بارام روەشتوہ ؟

:- لئى دسـۆرانی دە : (قە ی) ناکی - غم ناکی . یانی ئەف

کاری تە پرسیا ری ناخوازی .

(خوہنە - خەمو) : - دە بەرە ھەری ! خوہنە ژپشتا باقئى م نہ ؟

دیٽرن : - خەمو ژپشتا باقئى م نہ ؟ عەربى ناف کوردا ولودبیٽرن

(چە) - ژبۆ پرسکرنا ژتشتە - ژبل مروّقان : ئەف چە یە ؟ ئەف

چەتشتە ؟ ئەف چە تە با یە ؟ جارنا دیٽرن : ئەف چە کەسە ؟ ئەف چە مروّقە ؟

لئى دغەیدی دە دیٽرن . ھەروە کو وی ژ مروّقا ناژمیرن . ئەگر

مروّقە ل دەری بدی ئەم دیٽرن : - ئەو کە یە ؟ وی چاخئى داخوازا مە

مروّقە ، لئى کو ئەم بیٽرن : ئەو چە یە ؟ وی چاخئى داخوازا مە تشتکە -

تباکە

(چاوا) - ژبۆ پرسکرنا ژرەوش و رەنگە : - فرھاد چاوا یە ؟ یانی

رەوشا وی بچە آوای - بچە رەنگی یە ؟ (چاوا) پەرجیمی : (چە -

آوا) یە

بارام چاوا یە ؟ یانی بچە آوای یە ؟

(چلو) - ژبو پرسکرنا ژ (لهون) و رهنګه ، دو په رچه یه :
(چه - لون) ژ کوردی و عربی هاتیه هف : بارام چلو یه ؟ یانی
(لهونیی) وی - رهنګی وی چه یه ؟

(بو - لو) - ژبو سه بوئی هاتنه : - نه تو لو وادکی ؟ نه تو
بو وادکی ؟ یانی چا و لو دکی ؟ لجه م سورا ولویه . لی کورمانج
(لو) ناییزن :

(چند) - ژبو ژماره . دخوازی ژامارا داخوازا خوه بزانی :
چند مروّف هاتن ؟
چند تشنگی وه هه نه ؟ چند مروّفی ته هه نه ؟

(چقا) ژبو ژماره ، وه که (چهنده) لی (چقا) دو په رچه یه :
(چه - قاس) چه - قدر . دبی یا پاشی ژ عربی هاتبی . چقا په زی وه
هه یه ؟ چه قاس په زی وه هه یه ؟ چه قیاس - چه قدر . .

(گه لو) - ژبو پرسکرنا ته قابی هاتیه : گه لو شیرین لماله ؟
گه لو بارام ژ زندانی درکیه ؟

(آیا) - وه که (گه لو) هتای یه : آیا بارام ژ خونده گه
دهرچویه ؟ (خانی) دیتری :

اد بارامه وی گها کمالی آیا بووه قابل زه والی ؟

(چون -) وه که (چاوا) و چلونه : (چون) سورانی یه

(چه تون -) (چتون) کورد داغی دییزن . (تون) رهنګ و توز

و آوایه .

(۲۶) - بيتر ناف (تفصيل):

بيتر ناف:

ټهوه كوئى پيشي ژ ئى پاشي بيتر يا كيم تر بي .

۱ - بيتر

- روستم ژ گوهدرز بناف تره . بارام ژ فهاد چى تره .
- شيرين ژ نهسرين ژير تره . شکر ژ دوشاو خووش تره .
- خانى مۀ ژ ئى وه بلند تره

۲ - کيم تر

- گر ژ چيا نرم تره . چار ژ پينجا کيم تره . گوند ژ باژار
- بچوک تره . . سیر ژ پيقازى نه خووش تره .
- بن دهستى ژ مرنى پيس تره

آورهك

- دره وشا هه رتشتى ده سى په رچه هه نه : (باش - پاك - پيس)
- دسه ر باش ره باش تر هه يه ، دسه ر پاك ره پاك تر هه يه . لى
- دسه ر پيس ره تشتك نينه بهلكى دبن پيس ره (پيس تر) هه يه .
- بدوف هه فده : - باش تر - باش - پاك تر - پاك - پيس -
- پيس تر .

قهنج:

شونا باش دگري و (چاك) شونا (پاك) دستينى . ده ما ئهم

دييژن - بارام چاڪه - پاڪه • ياني نه باشه و نه پيسه •

- لئ دهما دييژن : - بارام ژ فرهاد چاڪ تره - پاڪ تره • ياني فرهاد ژي نه پيسه • لئ بارام بيتر چاڪه - پاڪه • لئ دهما نهم دييژن : فرهاد ژ بارام باشس تره ياني بارام ژي باشه ، لئ فرهاد باش تره بيتر باشه •

- لئ كو نهم بيژن : - بارام ژ فرهاد پيس تره • ياني فرهاد ژي پيسه لئ بارام بجارهك پيسه •

: - خواهشي - خواهش تر - خواهش - پاڪتر - پاڪ - نه خواهش نه خواهشتر • دفرده :

نه خواهش - نه خواهش تر ل شونا پيس و پيس تر هاتنه ژ بو كو گوتنا پيس نه بو غه يدبي ناي گوتن خه سما دتشتي خوار ني ده • ژ بو توره ناي گوتن • ته نئ جارنا گوندي ، يا مروقي نه خوندي - نه زان - بي توره دييژن : نهف خوارنا پيس چه يه ؟ نهف سيقي پيس ، نهف گوشتي پيس ... لئ ب آواي توره نه راسته - نه باشه ••

: - دفر هاته خويا کرن كو (تر) آلافا بيتر ناڤه •

(۲۷) - ناقي ديتي و نه ديتي (مادي و معنوي)

- ديسا ناف دبي دو په رچه

۱ - ناقي ديتي - په ندي بهر چاف - (مادي) .

۲ - ناقي نه ديتي - نه په ندي - (معنوي) .

۱ - ناقي په ندي ديارى چاف

ټه وه كو ب خوه لاشه ك بي و بى گرتن و ديتن وهك :

- شور ، خه نجر ، تشنگ ، نان ، دار ، بهر ...

۲ - ناقي نه په ندي - داخوازي :

ټه وه كو نه په ندي و نه ديارى چافه . نكارن بگرنو بيټن وهك :

- ساوير ، سرشت ، پهرى ، خوه شسي ، باوه ري هيڅى ...

براتي ، هه څالتي ، دوستانى گراني ، خورتي ، خورتى ، جوانى

تهقين ، پهقين ، رمقين ، گور مين ، خومين ، نالين قيرين

س : تهغه گورمه سهرما گه رما

(۲۸) - دهف خواری (الایماله)

: - دهه مو زمانا دهدهف خواری ههیه، لی براستی دهف خواری
دزمانا ده کینا سییه که مهز نه . د (قرآنی) ده ۷ هفت شیوه هه بون
لی ایرۆ دزمانی عربی ده نسیه ، یا گلک کیم بویه . پرجهی آخینه کو
دزمانی مهده گلک دهف خواری ههیه . ههتا خوننده واری مهژی
بدهف خواری دپهشن ، وجهی پایهداری ژ خواه ره دیتن . چه دهما
دیتن : خوین - خوین . مویسی ، اوی سف .

ل ناف بههدینا و سؤرا و بۆتا و ههکاریا دهف خواری گلک ههیه
ژ موسا ره دیتن : - مویسا . ژ (کور) ره دیتن (کوئیر)
ژشون ره دیتن : - شوین . ژکۆه ره دیتن : (کچتو)
دخوازن بزۆر (کچه ئو) قاتیبا بههفره ژ دهفی خواه دهرخن .
: - کورمانج ژ (خون) ره دیتن : - خوین . و سؤرا دیتن : -
خوین . بآورما من گهره که کورد هه مو خهسا خوننده وار فی دهف
خواری ئی ژ زمانی خواه راکن . و دشیاری خواه ده نهقیسن .
لسلیمانی ئی دخوازن ، (دوازده) بکن (دوان گزده) - لی نزانم
چاوا ژ دهفی خواه دهر دخن . بخوه ژی نکارن ژی ره چاره بیتن .

(۲۹) - پەرگالا ناف : (وضع الاسم)

: - دكوردى ده ژبو تيرا (۵) رهوش تينه سەر ناف . نهگر

داويا ناف گريداي بي . وهك (نان) :

۱ - نهف (نان) خوهشه	-	گريداي .
۲ - نهف چه (نانه) ؟	-	تهفگهرا (نه)
۳ - (نانئ) مه ايرۆ خوهشه	-	تهفگهرا (نئ)
۴ - في (ناني) بخوه	-	تهفگهرا (ئي)
۵ - (ناتو) قرباتو	-	تهفگهرا (و)

- بارام :

۱ - (بارام) نان دخوى .	•	بن تهفگره	-	گريداي مايه
۲ - (بارامه) نان دخوى .	•	تهفگرا	-	(نه)
۳ - (بارامئ) مه نان دخوى .	•	تهفگرا	-	(نئ)
۴ - في (بارامي) نان خوارى به ؟	•	تهفگرا	-	(ئي)
۵ - هئ (بارامو) ! قرباتو !	•	تهفگرا	-	(و)

ژبو مئ يا چار رهوش ههنه : وهك :

(سيف)

۱ - نهف سيف گلك خوهشه .	•	گريداي
۲ - نهف چه سيفه .	•	تهفگرا
۳ - ئئ سيفئ بخوه .	•	تهفگرا
۴ - سيفئا ته گلك خوهشه .	•	تهفگرا

— دل شا :

— نین نه گهر داوی یا وی تیهك دهنگي بي
سچ رهوش ژی ره هه نه :

۱ — دلشا هاته مال (آ)

۲ — نهف دلشایه هاته مال (یه)

۳ — وئی دلشای مالا مه ویران کر — (ئی)

گلك جارا (آ) ب (ئی) تی گوهرتن وهك :

— آش ، آگر ، آرد ، آلف ، آسن ، آخور ...

— قاتر ، گارس ، دار ، بار ، کار ، مار ...

: — دبیرن :

— چوم آیش ، ژ ایش هاتم ، مه باری خوه ل ایش کر — آئی

— کتیه ایگر ، دایگرده سوتا ، ایگر فیخه — آئی

— ایرد بده بهر هه فیری خوه — آئی

— ایمنی هه سپی ب خه ایلف . ایلف پاقرکه — آئی

— بهینن — لیخه — آئی

— دهوارا ب خه ایخور ... — آئی

— ته ایمنی قیتتر دانیه ؟ قیتتر بهرده ...

— گیرس بکوته ، گیرس بچینه ، گیرس بخوه ...

— بدیر لیخه . دهست بده دیر ...

— بارام ب کیر نائی . بارام بی کیره ...

— دژمن وه که سهری میر بپه رچینه ...
 دهه ماده (آ) ب (ئی) هاتیه گورانندن • نفسی پیشی
 (آ) دپیش دهیه • لئی نفسی پاشی (آ) دنیقی دهیه ...
 : — لئی هنک زمان زان هه نه کو دپیزن : ئه و ته فگرا داویا ناف
 کرنا آلیکاره • لئی بآورا من نه راسته • دبی بکرنا (بو) هاتین
 خاپانندن • راسته چه کرنی کو ژ (بون) دهر کفن آلیکارن وهک :
 — خوار (بویه) — بویه — آلیکاره لئی نه (یه) آلیکاره بهلکی
 (بو) ته نی آلیکاره • و (یه) ته فکره • دکوکا خوهده :
 (بو — ه) ژ بهر کو دو تیپی بدهنگ بهقره کوم نابن (یه)
 خسته ناف وان •

(۳۰) — بهرناق (الضمائر) :

— بهرناق :

— ئه وه کو شوئا ناف دگری — ژ بهر ناق هه تی گوتن • وهک :
 : — بارام نان خوار — وي نان خوار
 : — شیرین دهیدکی دهژینی — ئه و دهیدکی دهژینی • •
 : — (وی) کو بهرناقه شوئا بارام گرتیه • و (ئو) شوئا
 شیرین ستانیدی بهرناقه — ژ بهر ناقه هاتیه گوتن • •

— بهرناق — دکورمانجی ده دویشن :

- ۱ — بهرناق کرنا بوری تی بهر
- ۲ — بهرناق هه می کرنی مایی •

۱ - بهرناقى کرنا بوري تی په ر ۷ حفت په رچه نه :
چار شونا ته کناف دگرن (من تهوي وی) وهك :

- ۱ - من نان خواری به
- ۲ - ته نان خواری به
- ۳ - وي نان خواری به
- ۴ - وی نان خواری به

۳ - و سى شونا کوم ناف دگرن : وهك :

- ۱ - مه نان خواری به
- ۲ - وه نان خواری به
- ۳ - وا نان خواری به

آورهك :

گلك جاران (من) دبي (م) - (ن) تی راگرن - تی آفیتن و
تی گوتن ل شونا

• : - من نان خوار - م نان خوار

ههروه كو (ته) بچهند په رگالا تی وهك :

- ته نان خوار - تی خواری به • تی دخوي • توا دخوي - تویا

• دخوي ••••• (ته تی تی تو) •

• : - (وي - وی) • - جارنا (نه) تی سهر قان هردوا و تی گوتن :

• : - وي خواری به - نهوي خواری به •

• : - وی خواری به - نهوی خواری به •

: — (وا) دکۆمى ده جارنا تى گۆتن : ئەوا خواری يە • ل شونا:
 وا خواری يە • لى براستی گلک کیم بويه ، ل بهر مرنى يە دهه مواده
 نه مایه • کیم جارا خویا دکي •

۲ — بهرناقى کرنى ماي (۵) پینجن : (ئەز تو ئەو ئەم ون) :

کرنا بۆرى تى پەر کرنا ناکا کرنا هیتى

من خواری يە — من • ئەز دخوم ئەز دى بخوم ئەز
 تە خواری يە — تە • تو دخوی تو دى بخوی تو
 وی خواری يە — وي • ئەو دخوي ئەو دى بخوي ئەو
 وى خواری يە — وى • ئەو دخوی ئەو دى بخوی ئەو
 مە خواری يە — مە • ئەم دخون ئەم دى بخون ئەم
 وە خواری يە — وە • ون دخون ون دى بخون ون
 وا خواری يە — وا • ئەو دخون ئەو دى بخون ئەو
 دقرده : هاته خویا کرن کو تە کى تىرو تە کى مى وکۆم بيهك
 بهرناقى تين • (ئەو) ژ بو هەرسيا هاتيه دانين •

— دکرنا تى نه پەرده :

بۆرى	ناکا	هیتى	بهرناق
ئەز چوم	ئەز دچم	ئەز دى بچم	ئەز
تو چوي	تو دچي	تو دى بچي	تو
ئەو چو	ئەو دچى	ئەو دى بچى	ئەو — تىرو تەك
ئەو چو	ئەو دچى	ئەو دى بچي	ئەو — ژ بو تە کى مى
ئەو چون	ئەو دچن	ئەو دى بچن ئەو —	کوما تىرومى

کرنا بۆری کرنا ناکا کرنا هیتی بهرناق

ئەم چوڭ ئەم دچن ئەم دئی بچن ئەم
 ون چوڭ ون دچن ون دئی بچن ون — هون
 دفرده : هاته خوڤا کرن کو بهرناقا (ئەو) ژبو ته کئی نیرو ته کئی

می وکوما نیرو می تی گوتن ۰۰۰۰

: — په رنگالا بهرناق :

هاته خوڤا کرن د کورمانجی ده دو نقش بهرناق هه نه :
 نقشهك ژبو کرنا تی پهرا بۆری یه • ونفشهك ژبو هه می کرنی مای نه •
 : — هاته زاین کۆ : بهرناقی کرنا تی پهرا بۆری ۷ حفتن و
 بهرناقی کرنی مای ه پینجن •

: — هاته زاین کۆ (ئەو) ژبو ۳ سی داخوازا تی •

: — هاته زاین کۆ : بهرناقا (ته) بچند ته فگرو رهوشا تی •

— (ته تو تی تی ت توو) : وهك :

: — ته خوار تودخوی تی بخوی تی چاوایه ؟ ت چاوایه ؟

: — جانه کهشم بو تو یه — (جزیر خیزا کابایه — ریزا ناقی ئەزو

تو ۰۰۰۰

: — هاته زاین کۆ بهری (ئە) لسه چهند بهرناقی کورمانجی

هه بو لی ایرۆ نه مایه ، یا پرهندك مایه •

: — هاته زاین (ن) ژبه رناقا (وان) هاتیه را کرن — هاتیه آقیتن •

لشونا وان خواری یه تی گوتن : وا خواری یه • ژبوشکی ولوبویه •

: — هاته زاین کۆ : — (وی وی وا ئەو) هم بهرناقو هم

نیشاندانن • یانی ئەم کارن دههردوا ده بیژن :

دسۆرانی ده : (ئە — ئی) لبه رناقا ، دپیش ده زیده دبن :

۱ - دورسته کو بیژن :

- ئەمن خواردم
- ئەتو خواردیت
- ئەو خوارد
- ئی مە خواردمان
- ئی وه خواردتان
- ئەران خواردیان ...

۲ - ومارهنگه دروسته بی گوتن :

- خواردم ، خواردیت ، خواردن .
- خواردمان ، خواردتان ، خواردیان ...

: - بهرناقن - ، یا نیشانن ؟

بآورا هن زمان زانی کورد ئەو خوه پیگری داویا گۆتئی
بهرناقن . لی د آورا مهده نیشانن .
: - ئەف نیشان ، یا بهرناق د کورمانجی ده دکرنا بۆری تی پەر
ده پهیدانابن . لی دکرنا بۆری تی نه پەر ده ۲ نیشان هه نه وهك :
- ئەز چوم ، تو چو ، ئەو چو - م -
- ئەم چون ، ئەو چون ، ون چون . - (ن)

: - لی دکرناناکا وهیتی ده (۳) سی نه :

ئەز دچم	ئەز دئی بچم	ئەز دخوم	ئەز دئی بخوم - م
تو دچی	تو دئی بچی	تو دخوی	تو دئی بخوی - ی
ئەو دچی	ئەو دئی بچی	ئەو دخوی	ئەو دئی بخوی - ی

ئەم دچن ئەم دئى بچن ئەم دخون ئەم دئى بخوزن
 — بھەقرە بچقن دبن (۳) نیشان : (م — ئى — ن) ...
 : — ئەف ھەر سئى نەبەرناقن ، بەلکى نیشان : (م) نیشان
 دەنگیژە • (ئى) نیشان پېشبەرە • (ن) نیشان کۆم •

— ئەز دبیژم : نەبەرناقن ژبەرکۆ گلک جارا ب بەرناقى پېشقە گیر قە دچقن — کۆم دبن • وهك :

— ئەزم — ئەز دخوم — ئەمنم — ئەمن ئەخوم ...
 : — ئەگەر ئەم تاشا بکن — (ئەزم — ئەمنم) دیتن کۆ دو
 بەرناق بھەف رە جقیانە — بھەقرە کۆم بونە •• وەھا رەنگە :
 : — (ئەز دخوم — ئەمن ئەخوم) دیتن کۆ کرئەك بچوک
 کەتیه ناؤبەرا دو بەرناقا : (ئەز دخو — م) و (ئەمن — ئەچ — م) •
 : — بئى گۆمانە کۆ کەتا کرئەكە بچوک دناق بەرا دو بەرناقادە
 تشەكى نەباشە •

: — ھەر بقی آوای گرانی و سەرگیتی دکەفی شیوەئى سۆرانى
 و ئەف پەیشى زیدە بئى کار زمان دگەرینن و کاغەزئى دادگرن وهك :

سۆرانى کر نابۆرى کورمانجى

من م خوار — م خواریه ، ئەمن خواردم	ئەمن خواردومە •
تە خوار — تەخواریه ، ئەتو خواردیت	ئەتو خواردوتە
وی خوار — وی خواریه ، ئەو خواردی	ئەو خواردویە •
مەخوار — مەخوارییه ، ئىمە خواردمان	ئىمە خواردمانە
وەخوار — وەخوارییه ، ئىووە خواردتان	ئىووەخواردوتانە •
واخوار — واخوارییه ، ئەوان خواردیان	ئەوان خواردیانە
وئى خوار — وئى خواریه ،

کورمانجی کرناکانا سوورانی

ئەز دخوم — ئەز دچم
 تو دخوی — تو دچی
 ئەو دخوی — ئەو دچی
 ئەمن ئەخوم — ئەمن ئەروم
 ئەتو ئەخویت — ئەتو ئەروات
 ئەو ئەخوی — ئەو ئەروی — ئەروا

کرمانجی کرناکانا سوورانی

ئەم دخون — ئەم دچن
 ون دخون — ون دچن
 ئەو دخون — ئەو دچن
 ئی مە ئەخون — ئی مە ئەروون
 ئی وە ئەخون — ئی وە ئەروون
 ئەوان ئەخون — ئەوان ئەروون

دژدە : ژمەقە هاتە خویاکرن کو دسوورانی دە . هەنگ تیب زیدە
 هاتە داین . چاوا کۆ هاتە خویاکرن (گۆتن) دناف دو بەرناقا دە —
 دناف دو (راناوا) دە چاوا دیلو پەریشان مایە . خەسما دکرنا تی پەرا
 بۆری دە گلک ئەشکرا دبن .

— دکرنا تی پەرا بۆری لپاشی یا گۆتنی :

- دکورمانجی دە بچارەک نیشان — راناو پەیدا نابن
- لی دسوورانی دە لپیش ولپاش هاتە داین :

کورمانجی بەرناق و نیشان سوورانی

م — من بەرناق ... ئەمن — دم
 تە — بەرناق ... ئەتو — تۆدئیت
 مە بەرناق ... ئی مە — دمان

وہ	••••	بہرناق •••	ئہو — دی
وی	••••	بہرناق ••••	ئہو — دی
وی	•••	بہرناقئمی •••	ئہو — •••
وا — وان		بہرناق ••• ئہوان	— دیان ••••

کرناکا تی پھر :

سوّرانی

•••

کورمانجی

ئہز ••• م	بہرناق و نشان	ئہمن ••• م
تو ••• ی	بہرناق و نشان	ئہتۆ ••• ت
ئہو ••• ی	بہرناق و نشان	ئہو ••• ی
ئہم ••• ن	بہرناق و نشان	ئہی مہ •••• ن

سوّرانی

ناق و نشان

کورمانجی

ئہم — ان	بہرناق و نشان	ئہی مہمان — ن
ئہو — ان	بہرناق و نشان	ئہوہ یان — ن
ون — ان	بہرناق و نشان	ئہی وەتان — ن

: — ھەروەھا دور و درێژ دناق بەرا ھەردو بەرناقادە زیدەبون

ئە کیم بون پەیدا دبن • و بقی آوای ھەردو شیوہ ژھەف دور دبن •

: — چەقاس دوری و درێژی دناق بەرا قان چەند گۆتتی

ئێژیری دە ھەبە ؟ بئەرن :

تەقگەر

کورمانجی

کرناکا

سوّرانی

ئە وەتان نان ئەخون — ون نان دخون

۲

۶

ئىمەمان نان ئەخون — ئەم نان دخون ۶ ۴
 ئەوہيان نان ئەخون — ئەو نان دخون ۶ ۴

سۆرانى كرنا بۆرى تىپەر كورمانجى تەقگەر

۳	۵	مە نان خوار	ئەمن نانم خوارد
۳	۵	تە نان خوار	ئەتۆ نانت خوارد
۳	۴	وي نان خوار	ئەو نانني خوارد
۳	۴	وي نان خوار	ئەو نان خوارد
۳	۵	مە نان خوار	ئىمە نانمان خوارد
۳	۵	وہ نان خوار	ئىوہ نانتان خوارد
۳	۵	وا نان خوار	ئەوان نانيان خوارد

۲۱ ۳۳

كورمانجى تىپ بسۆرانى تىپ

مە نان خوار ۸ ئەمن نانم خوارد ۱۲
 : — دەن جەمى دي دە كورمانجى زىدەيە وسۆرانى كىيە وەك :

سۆرانى :

: — خوشكەم — داکەم — براكەم — باوکەم — خەزمەم ۰۰۰

كورمانجى

: — خوشكا من — ديا من — برائى من — باقى من — مروقى من

ته فگهر کورمانجی

ته فگهر سوورانی

خوشکا من ۳ ۰۰۰	خوشکهم ۲ ۰۰۰
دیا من ۳ ۰۰۰	داکهم ۲ ۰۰۰
برای من ۴ ۰۰۰	براکهم ۳ ۰۰۰
باقی من ۳ ۰۰۰	باوکهم ۲ ۰۰۰
مروقی من ۴ ۰۰۰	خهزم ۲ ۰۰۰
۱۷	۱۱

: — بئ گۆمانه کو ئەو زیده بون دههردو شیوا ده سه رگیزی به که مهزن دزمانی کوردی ده پهیدا دکى، و به ره به ره ئە گهر ئەم رى بدن وئ دوزمانا ده رخی مهیدانی •

: — ب آورا من ئەو که سئ کو دخوازن قئ نه خواهشی ئی ده زمان نه کن دخوازن، یا وه که ده کتوری نه زان بشئ نه خواهشی ئی مه ب کوژن •
: — وادزانم دسوورانی ده (من) ل شونا (ئەمن) و (تو) ل شونا (ئەتو) تئ خوندن و قیساندن • دکارن قانئ دئ ئی و لو بکورتی بیژن •

: — چوا کو دقیسارین کورمانجی ده گلك جاران خوشکم و برام ۰۰۰ هاتیه گۆتن • دکارن هه مو گۆتنی گران بشئ آوای سقک بکن ۰۰۰۰

: — ئە گهر ئەم بیژن (مهخوار) — ئەمن خواردم ۰۰ گرانی سئ ۳ یا ۴ تپیا ژ سه ر زمانئ کورد رادبئ ۰۰۰
ئە گهر بیژن : — خوشکم — خوشکا من ۰۰ گرانی دو تپیا ژ سه ر زمانئ مه رادبئ •

: — به ره و پیش وه بۆ به کئی یا زمانئ کوردی ۰۰۰

: بهرناقى پاشگر : (ئى - ئى)

: ههروه كو هاتيه زانين د آورا مهده ئهوى لپاش گوتنى تين:

• دكورمانجى ده (م - ئى - ن) نشانن نه بهر ناقن .

م - نشانا ده نكيژه • ئى - نشانا ته كنى په ندى و نه په ندى به

ن - نشانا هه مو كو مايه ...

دسورانى ده (م - ئى - ايت - مان - يان - تان) هه مو

نشانن نه بهر ناقن ...

- لى (ئى) بهرناقه كه پاشگره پرى جاران دكورمانجى ده

لپاش تىپى راكيش تى وهك :

- من بدار ل بارام خست

- من پى لى خست ... (ئى) دفرده لپاشس (پ - ب •)

و (ل) هاتيه شونا (دار) و (بارام) گرتيه ...

ههروها : - من سيغهك ژ دارى كر • من سيغهك ژى كر ...

: - دفرده (ئى) بهرناقه كه شونا دارى ستاندى به • ودگل

تيا راكيش هاتيه •

ههروه كو دسورانى ده (ئى) ژى فى دهلامه تى دىپنى وهك :

: - ناننى بارام خوشه - نانى زور خوشه - نانه كهي زور

خوشه

: - دفرده (پى) بهرناقه كه شونا (بارام) ستاندى به لى نه دگل

تيا راكيش هاتيه ...

نه گه ر ئه م كور بكولن دىپى هه نه دى ژى هه بن

- ههروها د آورا مه ده (خو) نه بهرناقه ، بهلكى خورتى و

پاش ميره ژبو بهرناق • ژبه ركوك گلك جاران ب بهرناقاره كوم دى -

وهك :

دجى •

: - دزمانی عربی ده لهه مبه ر (خۆ) (نفس - شخصیه - ذاقه)

هاتنه •

: - کهنگی ئەم دیژن : - ئەز بخوه چوم - ئەمن بهخۆم

ره و شتم • داخواز بەرەبی :

(انا ذهبت بشخصيتي - بنفسي - بذاتي) •••••

: - ئەز بخوه دچم - خۆم بهخۆم ئەروم • وی چاخنی

دسۆرانی ده

(۵) بهرناق کۆم دبن : (خۆ - م - خۆ - م - م) • دکورمانجی ده

(۲) بهرناق و (۱) نیشانهک کۆم دبن : (ئەز - خوه - م) وی

چاخنی گهره که زمانێ کوردی هه می بهرناق بی •

: - ئە گهر بین و بکورتی بیژن : (خۆم ئەروم - بخوه دچم)

دسۆرانی ده ۳ بهرناق ، و دکورمانجی ده بهرناقهک و نیشانهک دچن •

ئەف ژێ نه هند که دزمان ده •••

ژ بهر قی آوای ئەم کارن بیژن : (خۆ) ژ بو خورتی یا ناف و بهرناق

هاتیه :

- بارام بخوه هات - ئەو بخوه هات •••

- شیرین بخوه چو - نه سرین بخوه هات

- ئەو بخوه هات ، وی بخوه خوار •••

- ئەز بخوه هانم ، ئەز بخوه چوم

- تو بخوه هاتی ، تو بخوه چوی

- وی بخوه گۆتی ، وی بخوه گۆتی

- وان بخوه گۆتی ، وا بخوه گۆتی

: - بهرناق و نیشانان :

هن زمان زانی کورد هه نه کو نیشانان ژ بهر ناقا ژمارته •

براستي گلک تيزيکي راستي ٿي بونه ، لڻ نيشاندان نه بهرناقن • ژبه ر
کو گلک جاران بناقو بهرناقا ره دچئن •

دهما کو بيٽن : (ڦي خواري به) دروسته کو بيٽن : (ڦي
شونا ناف ستاندي به • لڻ بيٽن : ڦي ميٽرکي نان خواري به - ٺم
کابراه نه باشه ...

: - وي چاخڻ نڪارن بيٽن بهرناقه • ژبه ر کو (کابرا) -
(ميٽرک) ... بخوه بهرناقڻ نه ناسه •

: - ههروها نافو نيشاندان تم بههڦره دچئن ، ژبه ر ڦه ناي •
ههروه کو ٺم ديٽن : ٺف بارام - ٺم شيرينه • نابي کو ٺم
باوربکن کو (ٺف) و (ٺم) بهرناقن • وي چاخڻ به کاري بيٽي :
ژبه رکڻ ڦه هاتنه ؟ ٺم نڪارن بهر سقا وي بدن •
باوهرم کو بقا چار ناقڻ نيشاندان هاتنه خاپاندن (وي وي وٽي وا
ٺو)

: - براسٽي ٺف (چار) دناق بهرناقا ده تين • وههم
دناق نيشاندانا ده تين • لڻ چاوا ٺههڦ خويا دبن ؟
: - ٺم کارن بيٽن : دهما کو داخواز ونداو نه په ندي بي ٺف
(چار) بهرناقن • وهک :

- وي گوٽيه - وي خواري به ...

: - جا ٺه گهر (ڦي) دپيش ده هاتيه و داخواز دباري چاقه
نشانده • لڻ ٺه گهر داخواز ونداو نه په ندي بهو (ڦي) دپيش ده
نه هاتيه بهرناقه • ژبه رکو چه دهما کو ٺم ديٽن : ڦي خواري به ؟ يا
وي خواري به ؟ وي چاخڻ ههردو ٺي بهر چاقن ته نڻ (وي) ٺ (ڦي)
هنک دورتر و جارتا بههڦر دنه • لڻ دهما ٺم ديٽن :

- بارام ده برمان نه کري به - وي ده برمان نه کري به • (وي)
ژبه ر (بارام) ڦه هاتيه گوٽن کو بخوه نه دباري چاقه - نه په ندي به
(ٺف ٺو لمروڦه) سڻ بهرناق بههڦره کو ٺم بونه ٺه وڙي نه دروسته •

نیشانان

• دو تیر بهر چاقن	• وی خواری به	—	• قی خواری به
• دو می و بهر چاقن	• وی خواری به	—	• قی خواری به
• کومهك بهر چاقن	• وا خواری به	—	• قا خواری به
• دو بهر چاقن	• ئەو دخوي	—	• ئەف دخوي
• کومهك بهر چاقن	• ئەو دخون	—	• ئەف دخون
• دو بهر چاقن	• ئەو خوارد	—	• ئەم خوارد
• کومهك بهر چاقن	• ئەوان خواردیان ؟	—	• ئەمان خواردیان ؟

• لئ دبهر ناڤا ده نه بهر چاقن : بارام هات ؟ — نا ئەو ته نئ نه هاتیه .
 • — وی چاخئ (ئەو) نه بهر چاقه ، ژ بهر بارام قه هاتیه .

• لئ براستی گلک دژواره کۆ هه رکهس کاربی ژههف بدی
 آلی . ژلهورا دبیژم ئەگه ر بی گوتن : (بهرناقئ ائساری) نه دوری
 راستی نه ؟ لئ براستی نه بهرناقن . ژبو نیشانان هاتنه . بهرناق
 بخوه بو اتئ نیشانان : — (ئەف ئەو مروقه) : — ئەوژی ئەفه —
 ئەف ژئ ئەوه ...

• — بهرناقئ نه ناس — مبهم :

• ئەف ژئ دو برن :

۱ — یهك داخوازهك پيشاي ژئ ره نینه .

۲ — برادوهم بی داخوازه . . .

۱ — كهس ، هن ، گش ، تهف ، هه مو ، پر ، کیم ، پچ ، جور —

گور ، زور ، گلک ، هیچ . . . ژقان ره داخوازهك هه به لئ بی پيشانه .

۲ — ئەوك ، چيك ، ايشهر ، یاری گوتئ ، فلان . هرام ، وانك ،

فيسار ، كابرا ، ياروهين ، ... ژفا ره داخواز نينه

: - دهما ئەم دييژن : هن مروڤ هاتن . ئەم دزانن (هن)

چهنده كه - ژماره كه لى نزانن چهنده كه سن ، يا چهنده تشتن . ههوها

(گش) ئەم دزانن كومه كه لى نزانن چهندين ، بى پيئانه ...

: - لى دهما دييژن : (چوبومه مالا ئەوكو) . بجارهك كهس

نزاني ئەو كو كى به ؟ - چيه ؟ بجارهك نه ناس و بى داخوازه . بهس

دخوازي داخوازا خوه يئى پيرا خوه لى نكاري ناڤى خوه ديئى مالى

يئى ناچاره دي (ئەو كو) چيكو ، فيسار ... دهيني شونا وي .

: - لى كولانهك هور و كور ژى ره دڤى ؟

(۳۱) - ئى - آ -

: - بهري هه رتشتى ئەف ههردو تىپ نيشانا تىرومى نه :

بارامى مه - شيرينا مه .

: - دكو كا خوهده : بارام ئى مه - شيرين آ مه . لى ژبو

سكى تهفگرا (ئى) دانه (م) د (بارامى مه) ده . وتهفگر (آ) دانه

(ن) د (شيرينا مه) ده . ههروه كو دتيرومى ده ده رباس بونه .

: - ههروها (ئى) بهرنافه كي پاشگره خوه بتيا راكيش

قه دگرى چاوا كو ده رباس بويه :

- لى دخي - لئى دخى . شونا ناف ، يا بهرناف گرتيه .

لبارام دخى ، يا لوى دخى .

- ژى دكى - ژوى دكى .

- بى دخوى - بوى دخوى ...

: - دقا هه ماده (ئى) بهرناقه پاشگره . هه روه كو دهرباس بويه .

- چاوا تى بهرگومان و آورا من بحفت داخوازا هاتى به :

۱ - ئى نيشانا تير دپالقدانى ده . و (آ) ژبو مى به .

۲ - بهرناقه هه رره كو دهرباس بويه .

۳ - دبهرناق و نيشاندان ده (ئى) ژبو مى و (ئى) ژبو تيره .

۴ - ژبو خوددي تى به : - ئەف (ئى منه) ئەف (آمه) .

۵ - ژبو (صه) تى : ئى چوي ژئى ماي كيم تره ژبو تيره به

۶ - ژبو دان زائنه : - ئى گونى هاتيه . آگونى هاتيه .

۷ - ژبو ته كه دژمارا به كه م ده - (آ) ژبو كومه :

مريشكى خوار - مريشكا خوار . ئەف (آوا) دناقى تيرومى ده

• هولويه

آواك :

چه ده ما داويا ناف (بي) بى (يا) لشونا (آ) تى . د مى ياده .

• و دتيرا ده (بي) لشونا (ئى) تى

: - چه فيا مه - چه في - آمه . گه لي ئى مه - گه لي ئى مه .

(۳۲) - بانكراو (المنادى)

- ناقى بانكراو هه و ناقه كو مروف دكارى بشان آلاقى پاشى

دهى لى بكي . وهك :

- ئەى هه قال ! - ئەى فلهك ! - ئەى وهلات !

- يا هه قال ! - يا چاقى من ! - يا خوشكا من !

- وا بارام ! - وا شيرين ! - وا هه قالو ! . .

: - داویا ناڤن بانکراو جارنا وه که خوه دمینی : - وا بارام ! -
بارام گریډای مایه •

: - و جارنا (و) دکھی داویا وی : - وا بارامو ! - وا رهشو !
- وا سورو ! •••••

: - و جارنا دمی یاده (ئی) دکھی داویا ناڤ : - وا زینی ! وا
گهوری ! •••

: - و جارنا (آ) دکھی داوی : وا جانا ! - ئهی جانا ! - جانا ! ••
: - ههروها جارنا بی آلاڤ تی :

- جانا ! تهجهان گرتی سهرا سهرا ب جوانی •••

- دل بهر ! تووه ره جاره کنی دا ئهزته بییم •••

- لی گلك جارا ب آلاڤ تی : - ئهی فهلهك ! ئهی دلو ! - ئهی
ههقالو ! •••••

- دسورانی ده جارنا (ئه) لداویا وی تی : - مچه ! حهمه!
کچه ! •••••

(۳۳) - آلاڤ : (آډات) :

: - آلاڤ :

: براستی نه ناڤن • لی دناڤ بهرا ناڤو تیپ ده جهکی مهزن
دزمانو دهستورا زمانا ده ستاندنه • هنك بداخواز وهن بی داخوازن
لی ههراچاوا بی ژ گوتنی تینه ژمارتن •

: - لگورا آوران ۲۴ پهچه - بیست و چار نفشن • ههر
نفشهك سهر ب خوه هاتنه نفیسین • دژرده دخوازم ژوهره دور و دریژ
بدم بدارقه کرن •

: مه آلاڦ ب سهرناڦ ده بهردانه ژ بهرکو بيتر تيزيکي ناهن .
 لي ههروه کو سهربخوه و پهچاک ژ ئي (گوتني) نه . گه ره که
 يته دايين .

۱ - آلاڦي بانگي (ادات النداء)

: - آلاڦي بانگي نهون کو مروڦ بوان کاری دهی ل مروڦ و
 ته باو تشت بکی .

- بانگ : بخوه دوفشن :

۱ - بانگا ب آلاڦ .

۲ - بانگا بين آلاڦ .

- نهو آلاڦين کو مروڦ بوان دهی ل بانکراو دکي نهفن :-

۱ - (نهی) - ژبو بانگا نيزيکه . وهک :

- نهی هه قالو ! ده لالو ! تو هه رتشتی دزاني .

- نهی فه لهک ! فه لهک ! نهی زالم فه لهک !

کا نهو کوردستان ؟ کا برجي به لهک ؟

جزیری : - نهی شه هشاھي معه ظم !

خانی : - نهی شکری ته جه وهه ری زماني !

جارنا - ههی تي گوتن :

- ههی لو داو ! ههی لو دلو !

- ههی نازی نازی نازی ! ...

- ههی وای ! ههی وای ! ...

۲ - يا - ژبو بانگا نيزيکه :

- يا هه قالې ده لال ! - يا برائى عزيز !
- يا چاڅى من ! - يا باقى من !
- دهما كورد رادبن سه رخوه ديترن : ياخوه دى ! يا الله !
باوهرم كو (يا) د (يابو) و (يادى) ده ژبو بانگى به ، نه ژكو كا
گوتنى به . يا نه بو ! و يا نه دى ! به . لى ژبو سڅكى بونه (يابو) و
(يادى) نها بونه دو ناف ژدى و باقى ره . ل جه م مه بانگ دكن و ديترن :
وا يادى ! و ايا بو ! تپا بانگى كو (وا) به دپيش ده ديترن .

۳ - ئەلا . يان ههلا : ژبو بانگا دۇرونيزيك تين :

- ئەلا ئەي دلبهرا نازك به دن وهك جامي به للورى !
- ئەلا ئەي دوستانى من !
خليفه سليم -
- ههلا رابن گه لي كوردا ! ژباژارا هه تا گوندا
- يهك (م) مه دين بهردا وهانينه مسلماني .
جارنا (هلو) تى گوتن :
هلو دام بچنه سه يرانى !

۴ - وهى :

وه كه ئەي - هه ي تى گوتن لى پر تى ده غه يد هه به :
- وهى گاورى ! وهى مال خه راب !
- وهى كه كو ! براوو ! - وهى لڅى تالانى !
- وهى لو ! وهى لو ! . وهى لى ! وهى لى ! وهى لا يترى !
- وهى لاداي ! وهى لو برا ! وهى لو محمدو ! لو برا ! ..

:- جارنا (وي) تي گوتن :

- لاوڪو ! توبه دارو ! وي دلج من ! عمرى ته •
- وي لولو ! دهوي لولو ! دهوي لولو ! دهوي لولو ! •

۵ - (وائ) - ژبو آفيتنا سهر مري وکوشتيا تي :

— دهوائى ! دهوائى ! خالدو ! لاوو ! دهوائى ! خالدى رزگو
چويه تاسيلا تا بازارى (وائى) ترسامنه ژوى ترسيه به سهر جوتى
خانمال برجا بهلهك فناگه ره نائى لولو ...

دهوای ! لم ، دهوای ! لم ... مالا منى !
حهيفو غهينه تا چاقى ره شه بهلهك لسرتا گولنى آخوآف كه تنى
— هاي دهوائى ! هاي دهوائى ! باندكسى قهي تونا ئى ؟ توکفوکا
لدهرى چاى ، توکهرؤ شكال ناف له مائى ...
هاي دهوائى وائى وائى !

۶ - هه يلا : - ددیلوکا ده گلك تي گوتن :

- هه يلا بيتى ! لته بى زارى •
- سيفا سوري لگوليا دارى •
- خورتنو ! ليخن بينن خواري •

جارنا هه لؤ — هه ي لى تي گوتن ، خويابه (هه يلا و هه يلى)
ژبو ميا تين ، ؤ (هه يلو) ژبو تيراتى • دفرده دبي كو آلاف ، هه
ته نى (هه ي) وه كو دهرباس بويه و (لولى ، لا) بهرناف بن • وى
چاخى (هه يلا) ژ آلافا نائى ژمارتن ؟

۷ - (وا) • ژبو بانگا دوره:

— وارده شو! وارده شو! وارده شو! ...

۸ - (هوؤ) • وه که (وا) تی گۆتن:

— هوؤ رده شو هوؤ ئوسو! هوؤ گهوری! هوؤ رندی

هوؤ پەريشانى!

جارنا (هوي) تی گۆتن:

— هوئی نازی! نازی! نازی! بچوکی گهردهن گازی!

سینگ گهور بهرفال بوغازی! خواهزي بکەسی ته بخوازی!

— هوئی هوئی لمن! هوئی لمن!

— هوئی هوئی لمن! قدره تی!

۹ - (ئەرۆ) و (ئەری) وه که (لوو)، لی ژبو

بانگی تین: (ئەرۆ) ژبو نیرا و (ئەری) ژبو می یاتین —

ئەرۆ رابه نهم ههرن! ئەری خوشکی!

جارنا ئەری ژبو نیرا ژي تی:

۱ — ئەری برا! ئەری هه قال! وئی چاخنی بداخوازا (نعم)

دزمانی عه رده بی ده تی ای دیسا بانگ تی ده هه یه

هن دیژن: (آرا) دبی ژ (آیا) دهر که تبي • یان ژ (ئەرۆ)

ددر که تبه •

— خلکی (داری) دیژن: آرا ابرۆ روژه که •

۲۔ بانگا بی آلاڦ :

: بانگا بی آلاڦ ٺهوه ڪو بی آلاڦ مروڦ باکی بانڪراو ٺهڻ
تفشی بانگی بدنهنگ تی خویا ڪرن . ددوای ده (و ، ئی ، آ ، ی) تیته
خویا ڪرن : ڪه ڪو ! ڪورو ! براڪو ! هه قالو ! ...
— گهوری ! بوزی ! شیرینی ! رهوشی ! ...

ج : — جانا ! توبخوه قائد و سهر لهشکری ژهرمه ن .
ایریشه لپولون
آور بخوه توپی ڪو لسهر ساحلی ماشن .
من دل بسوه لوندون ...

جزیری : — ملا ! ههروی بین ههروی
— ملا ! مهڙ گهردهنا دلبر ژنو سه د بؤ سه ماین دهین
مهجاله دی بخوازم ژی دبی دهینی ته فهوق العین ...

: — دهما ڪو داویا ناف (ی) بی وه که خوه دهینی :
عہلی ! زه کی ! فهوزی ! چه لہ بی ! برازی !

: — ههروهه ڪوداویا ناف (ی) بی وه که خوه دهینی :
عہلی ! عہدی ! هلنی ! سلنی ! ...

: — لی ٺه گهر گریدای بی گریدای دهینی :

— بارام ! فههاد ! روستم ! فهلهك ! ..
— روستم ! چکا بیٺه . — فهلهك ! مالاته ناڦا ..
: — دڦا تهڦا ده آلاڦا بانگی هاتیه راڪرن . ٺهم ڪارن ههريهك
ژوان آلاڦهك دپیش ده بیٺن .
— ٺهڦ آوا بدنهنگ تی زانین و دپاشیا وان ده (!) دروڦا بانگی
دهیساندنی ده داتین .

: نهو ناقی کو ژبو بانگی هاتنه زانین :

- ۱ - بانگ : — بانگ بکه فههاد — باکه فههاد •
 - ۲ - دهی : — دهی لبارام بکه — دهی لی که •
 - ۳ - گازی : — گازی بکه زورۆ • — گازی بکه بارام •
 - ۴ - قیر : — قیره کئی بده رهوشی • بکه قیر قیر ••••
 - ۵ - هاوار : — هاوار دکم هاوار نای •
 - ۶ - قوت قور قرقر قیرقیر : هه مو بداخوازه کئی هاتنه •
 - ۷ - پتپت ، چرچر : دهنگی بی رومهتن —
 - ۸ - فریاد
 - ۹ - مهدهد
 - ۱۰ - فغان
 - ۱۱ - آمان
 - ۱۲ - داد
- ئەف هه مو دکوردی دههه نه لی بمن نهوه که
 • کوردی نه •

: — دهنگی تهبا من خسته ناف دهنگا ئه گه ر بی و ئه مدهنگی تهبا
 بنقیسن بسدا دهنگ دزمانی کوردی ده پهیدا دبن •

: — زمانی پاش ده مای بی گو مانه کو گوتنی دهنگی تی ده گلك
 خویا دکن ، لی بهره بهره کیم دبن •

۲ - آلاقی خواهشی و نه خواهشی :

۱ - آلاقی خواهشی :

ئەون کو چه ده ما ژدهقی مروّف دهر کفن خواهشی ددن زانین :
 ژوان آلاقان :

۱ - ئوخوش : - كەنگى مرۆف يېژى : ئوخوش تى زانين
 كو تشتك بمرۆف خوش هاتي به - خوشي بهك گهايە
 لاشى مرۆف يان ب آوائى ييرو باوهرى تشتهكى خوش
 چى بويه . ههروه كو مرۆف تشتكى ب خوى ،
 يا قهخوي ، يا داخوازەك خوش يىك هاتى ، يا سەر يىهاتى بهكە
 خوش لجهانى دەست دابى . هتا كورئ مرۆف كو لپه ي گوتنا
 مرۆف نهچى وتتهك بى سرى وي مرۆف ديژى : ئوخوش ! يانى
 گەلەك ب من خوش هات كو ولو هاته سرى ته .

۲ - (ئوخى) : - وه كه (ئوخوش) تى گوتن ، لى لجهم سورا
 تەنى هه به . كورمانج نايژن . سورا ديژن : ئوخى زور دلم خوش
 بو كه وات لى هات . ئوخى باوا بسەرت بى .

۳ - (ئوخ) وه كه (ئوخى) و (ئوخوش) تى گوتن . لجهم
 هن كوردان (آخو) تى گوتن . بهلام (آخو) لجهم كورمانجا جى
 سوال وقەرئزه .

۴ - (ئوهناي) وه كه ههقالى خويه ديژن : - ئوهناي ! چه
 آفه كه خوشه ؟ ئوهناي ! دلئى من ب كوشتنا دژمن گەلەك خوش بو .

**۲ - آلاقى نهخوشي : نهون كو نهخوشي بهك ددن
 زانين : وهك :**

۱ - (آي) ژبو نهخوشي تى گوتن . دهما نهخوشي بهك
 دگهئ لاشى مرۆف يا سەر يىهاتى بهك نهخوش بسەر مرۆف ده تى ،
 ديژى : - آي ! ...

۲ - (ئوي !) وه كه (آي) تى گوتن . ئوي ! لاشى م تيشى
 ئوي ته ئەز كوشتم ! ئوي ! سەرى من تيشى . ئوي ! لم رەبەنى
 ژاندره هاتن ، ئوي ! خهوا من ناي ...

۳ - (ئۆي) وه كه (ئوي) تى گۆتن • دهن شيوا ده ئۆي -
 ل شونا (ئوي) ديژن • دبي كو هردو بهك آلاف بن
 ۴ - (آخ) وه كه ههقالى خوه ژبوايش ونهخوهشي تى گۆتن •
 لى دتقيين و خوشخوانو ديوانى هوزان بوژين كوردا ده گلك
 (آخ) و (ئوخ) تى نه گۆتن : مهلاي جزيري ديژي : سه د آخ و
 ئوخ : - آخ و ئوخى من ژ دل تين •

۵ - (ئوخ) دهرباس بويه كو (ئوخ) ژبو خوهشي به • لى
 ئوخ ژبو نهخوهشي و ژانداري ژي تى ههروه كو : (جزيري) ديژي •
 وه كه (آخ) دناف كورمانجا ده تى گۆتن • تهنى (آخ) هه ر ژبو
 نهخوهشي به لى (ئوخ) ژبو خوهشي و نهخوهشي تى گۆتن •

۶ - (ئوف) وه كه (ئوخه) • ديژن : ئوف ! لاشى من تيشي •
 ئوف ! تليا من تيشي • جارنا ديژن : (ئوف) • ئەف ژ نهوه كهشيا
 شيويه • لى براستي ئەم هردوا ژى ديژن •

۷ - (آه) وه كه ههقالى خويه • (فهقهى طهيرا) ديژي :
 - سه د آه ! وكوقان وكه سه ر

بعهين و لام كر هجره تى •

- سه د آه وكوقان و گرى سوسن ل ميرگا غه يرى

سه د حيف ل ليقي شه كرى ايدي فه ناخون شه به تى ••

(۳) - آلاقي هيقي و خوهزي : (التمنى والترجى)

: - ئەوژي دو په رچه نه :

۱ - بگومان • هيقي داري •

۲ - ينگومان • خوزى •

:- آلاقی ب گۆمانو آرهزو ئهون کو دوان ده
 هیقی یه که ههیه کو مروّف بگهی داخوازی . لی ئی
 بیگومان ، نهون کو بچاره که هیقی ناکی کووی بگهی
 داخوازی لی خوہزی دکي .

۱ - (هیقی) تی ده گۆمان ههیه کو مروّف بگهی داخوازی .
 تی گۆتن : - نهز ژته هیقی دکم کو ههزار دیناری بدی من . گۆمان
 ههیه کو دۆستی وی ههزار دینار بدی .
 ۲ - (هیوا) وه که هیقی یه لی دشیوهی سۆری ده تی . (هیقی)
 ژ هیوا دهر کنیه . ژ بهر کو (و) بهر بهره ل ایران و ترکیا و ندا دبن
 و (ف) شونا وی دگری ژ بهر کو (ف) ژ لیقا تی دهر . (و) ژدهف
 دهر دکهقی .

۳ - (تکا) بداخوآزا هیقی هاتی یه دشیوهی سۆرانی ده تی :
 - تکا نه کهم که له خونده که دهر نه چي ! تکا نه کهم که بو
 باوکهت چالک بی

: - یانی هیقی دکم . - هیوام وایه .
 ۴ - (خوہزی) ژ بو خوہستا تشتکی یه کو مروّف گۆمانو
 باوهر ناکی بگهی دهستی مروّف . خوہزی ! خۆرتانی یا من فه گه ریا !
 خوہزی ! که چا پاشی دۆستا من بونا ! خوہزی نهز بچوما نه زمانا .
 خوہزی سه د ملیۆن زیری من هه بونا .

- خوہزی دنیا تهف ددهستی من ده بونا ! ...
 - لی کورد دیژن : (کهس ب خوہزیا ناگهی باقی کهزی یا)
 ۵ - خوہزکا - خوہزی کا . بداخوآزا خوہزی هاته .
 ۶ - (کیشکا - بهریا) ل ناف سۆرا تی نه گۆتن بداخوآزا
 (خوہزی) نه . لی (کیشکا) ترکی یه . بهلام (بهریا) نزانم ژکو
 هاتی یه .

(۱) - آلاقی ته عجب :

: - آلاقی تعجب • نهون ڪو ڇهه دهه ما مروف عجیب مای
-دمیني په کی ژوان دیتری • گلک جاران پرساری ب تعجب ره تی
خویا کرن • ژوان آلافا :

۱ - (هه بها) - دیترن : نهز که تم بازاری بهغداي • هه بها ! نهز
چه بنهرم ؟ •••

- هه بها ! نهف دهر کودهره ؟ کو نهز لی دگرم ؟

- هه بها ! سه ری مه ژنوقه که ته خاخی گران ••••

۲ - (آیا) تعجب و پرساری تی ده هه نه : سه یدای خانی دیتری :

- اد بارامه وی گها که مالی آیا بووه قابلی زه والی ؟

- یان هه روهه دی لاستوابت حتا وه کو دهوری منتهابت •

- نهز مامه دحکمتا خوه دی ده کورمانجی د دهولتا دنی ده

- آیا بچه وهجهی مانه محروم؟ بالجمله ژبو چه بونه محکوم؟

: - دبی کو (آرا) (نهرو) (نهری) هه می ژ (آیا) دهرکبن •

دهه موا ده بانگ و تعجب و پرساری هه نه ••••

۳ - (پهک) - دهه ما ماره کی مهزن دیترن دیترن : - پهک نهف

چه نهژدهه هایه ؟ - پهک نهف چه مال ویرانی به ؟ - پهک لقی عجیبی نهز

چه دیترن نهو چه دیتری ؟ • پهک ل مالا بافی م بی • پهک لقی تالانی تی •

۴ - (ههک) هه فیرکا دیترن : - ههک کورو ! تو لفر چه دکی ؟

ههک ماخابو ! نهف چی به ؟ ل شونا پهک تی گوتن •

۵ - (ایو) - هن دیترن : - (عیو) • ایو مال خرابو ! تو

چه قا کوری ؟ - ایو مال خرابو ! تو چه ترسو نه کی ؟

۶ - (ایش) ایزیدی دیترن : - ایش ؟ کورو ! نهف چی به

دخوی ؟ ایش ؟ کورو ! ولو مه که •

۷ - (نهررک) - لهن جیا دیترن : - نهررک ؟ کورو !

تى چەبكى ؟ ئەررك ؟ پا بسوندا تەمام ئەز ولۇ ناكم . ئەررك ئەف چە بازارە ؟ ...

- ۸ - (ھۆ) دېئىرن : - ھۆ ؟ ئەف بارامە ھاتىە ؟ ھۆ ؟ ئەف چىە ؟ - ھۆ ئەف رەشۆيە ژ زندانى ھاتىيە ؟ ھۆ تووى رەشۆ ؟ ...
- ۹ - (ھا) ژبو تعجبە . دېئىرن : - ھا ؟ ئەف كورئى خورشيدە ھا ؟ فرمادە . ھۆھۆ . ھەيھۆ . ژبو غەيدن .
- ۱۰ - (پەكو - پەح) دسۆراني دە ھەنە .
- ۱۱ - ھەي . ھەي ھەي - ھەي . ژبو تعجبىن ...
- دقا تەقا دە (تعجب) و پرسیاری ب ھەئره ھەنە ، يا بھەئره تىن - بى گومانە كو ھنك دى ژي مانە لى ھەو تىنە پىرا من .

(۵) - آلاقی گومان (التشكيك)

- : - آلاقی گومان ئەون كو داخواز دئاڧ بەرا ئەرى ، نا دەيە :
- ۱ - (گومان) دېئىرن : - گومان دكم بارام ل مالە . - گومان دكم شىرىن ل خوۋەندە گەھىيە . - گومان ھەيە كو رەشۆ قا رۆژا ژ زندانى دەرکفى . گومان ھەيە كو ايسال بەرى سالى باش بى ...
- : - دقا ھەموادە باوەر ناكي كو داخوازا وي ب جىيە -
- نزاني كو براستي بارام ل مالە ، يانا - نزاني كو براستي شىرىن ل خوۋەندە گەھىيە يانا - نزاني كو رەشۆ ايسال براستي ژ زندانى دەرکفى ، يانا - نزاني كو بەرى سالى وي خوۋەش بى يانا ...
- ۲ - (بەلكى) : سەيدائى جزيرى دېئىرى :
- بەلكى ديوارى ب گوھ بن بخوۋە دى كى بخوۋە دى .
- بەتو رەنگى تومەكە ئەشكرە ئەسرارى حدوٹ .

ههروهه ها يهك دپرسی : — گه لو ؟ بارام ل ماله ؟ دبه رسفا وي ده
ديتزي : — بهلكي ل مال بي ؟ ياني دبي ل مال بي و دبي نه ل مال بي . .

۳ — (بهشكو) . سوړا ل شوئا (بهلكي) ديتزن : — بهشكو
بارام ل مال بي ؟ وه كه بهلكو . . . بهلكي يه . ياني دبي ل مال بي و دبي
نه ل مال بي .

۴ — (هه يه) وه كه هقالئ خوه ژبو گو مانه . ديتزن : پيرسه !
هه يه بارام ل مال بي . ياني دروسته كو ل مال بي و دروسته كو نه ل مال بي
— ايتلا (هه بزنيا) (هه به) ل شوئا (هه يه) ديتزن : — هه به
ل مال به .

۵ — (دبي) ل شوئا (دورسته) جارنا تي گوتن . لي
بگو مانه . ديتزن : — دبي ايسال خوه نده گها مه زوده ري خوه فه كي . ياني
هه يه زو فه بي وهه يه دهرنگ فه بي . بسوړاني : (نه بي) تي گوتن .
ژبه ركو خه لكئ سـليمانئ گلك دژ مناهيا (د) دكن . بهلام ل
(هه وليري) (ده بي) ديتزن . (دبي — ده بي — نه بي) هه رسـئ
بداخوازه كي نه .

(۶) — آلائي مه ربه ند : (أداة الشرط) :

— آلائي مه ربه ند : نهون كو دو داخوازا ب هه فه گريددن .
(مه ربه ند) دكو كا خودده به ندا نكي (مه ره) — په زه . (مه ر)
بسوړاني په زه . لي دناف كوردا ده ايرؤ بويه آلافه كه گريداني ،
نگي هه ر كه سي هه رتشي پي گريددن ژله ورا مه ژي نافي آلائي .
(شهرت) كرن (آلائي مه ربه ند) ژبه ر كو دو داخوازا ب هه فه گريددن :

۱ - (ئه گهر) • آلاقه كه دو داخوازا بههفه گریدی وهك :

• ئه گهر بارام نه ئی ملامه ناچم مالا وی •

• ئه گهر سووړو ژزندانی دهر كه ئی نه زی هه رم سه رداناوی •

• ئه گهر تو بوسته كئی به رب من ده بی، نه زی گافه كئی به رب ته ده یتیم

۲ - (گهر)

جزیری دیتری : - گهر نه ته شییه دو بره ئی ته بتن

- مه دایدان ژ هلالین چه غرض ؟

ج - گهر دخوازی تو جگر خوین بكوژی لئ نه بشور

- بدو لیقی شه كهری بیژه : بمر ! نه ز دمرم ...

۳ - (ئهر)

جزیری دیتری : - ئهر نه هدهد ژ (سه با) یتو وه كی بادئ سه با

۴ - (وهر)

- دل گرتی من ژ دیری ناچم كه نشته ئی قهت

- محرابه وی ب من ره (وهر) دام بچینه (لالهش) •

۵ - (هه كه)

وه كه ئه گهره : هه كه تونای نه زی ناچم • (ئومه ریا) (هه ی)

• تشونا (هه كه) دیترن : - هه ی تو ناچی بیژه ناچم •

۶ - (مه گهر)

دیترن : - نه ز ژریا خوه فه ناگهرم مه گهر دنیا ته ف دژمنی من بی •

• ج •• - وه لات ! غیری ته من نا ئی مه گهر دنیا كو كه و نه ربی •

۷- (کو):

کي - که : بداخو ازا نه گهر تين ، دييژن :

- کو نه نهز بوما وي چه بسهری ته بهاتا ؟

- کي نه بارام بي فهرهاد نکاري کاره کي بکي .

- که نه من نه بيم ئی وه چي نه کن ؟

۸ - (هه تا - حتا) دييژن : - هه تا ری بهری مه عه لوبي ،

وي خوارنا مه چلوبي .

- هتا تو چوي فه نا نهز ژ فه نا هاتم . حتا عه قل ناسر کر مال

خه لاسکر .

- هتا راست لراستي ئی گه ریا ، دهره وي جهی خوه گرت .

ج- : حتا حاصل گها موصل ، جگر خوین نو دکي هاوار . .

حتا ته ترش کر مه شکفا پی فه دا . . .

: - گلک جاران (تا) ل شونا هه تا - هه تا تی گوتن :

ج . . - تا به ايم رو زور هه لستان گه وره کانو میری کورد

هیچ به کیش نه سرت نه دي زانم له که م ته د پیری کورد . .

(هه یا - هه یا) تا وه کو، هتا وه کو، هه یا وه کو، هتا کو، هتا کو،

تا کو . . . هه مو بداخو ازا تا و هه تا نه .

۹ - (هنگی) : دييژن : - هنگی زور و آغابی خانی ئی مه

آقانا بي . هنگي توبخو ازي نه زی بدم ، هنک دييژن : - هنگی .

(۷) - آلائی گشتی : (حصر) :

: - آلائی گشتي نهون کو داخو ازی گشتي دخوه ده دگرن

ونا هیلن بهک ژ تهک ته کن داخو ازی ژ بهرده رکه ئي . وهک :

۱ - (هه ر) : - هه رکه س دزانی ریا باش کیزانه .

- هه رکس آباش ژ خوهره دخوازی
- هه رکس دبی : نهز ونه تو کس
- هه رکزی زهرهک سمبیل سورهک ل بهندهیه
- هه رکس ل گورا بهرکا خوه نگئی خوه دريژ دکي
- ۲ - (چقا) : - چقا سترى ل نه زمانا لی قبله نه
- هه رچي که سى دهردي دلا دي به دعا چيى من و ته نه ...
- چقا سترى ل نه زمانا مه ژماردن بدهف و زمانا ...
- ۳ - (هه چي) - هه چي - هه رچي بدهخوازه کي نه :
- هه چي نه چي پارا نه چي - پارا که چي
- هه چي نه ل ماله کي نراني بدهواله کي
- هه چي بکه في ناف آفي دفتي حسابي خوه بکي
- هه چي ل نه والي کوررا که في وي خه ونی خه راب بيئي
- هه چي بترسي سينگا سبي نايئي
- ۴ - (تهف) : - بهره (تهف) وه که برا بژين
- نه م تهف که تن وتهف رابون
- ج - ل ناف ايل وعشيران تهف زانا و عگيدن
- ده ما دچن سه راي تهف بي زمانو بي دهف ..
- ۵ - (هه مي) : - نه م هه مي برانه ژ يهک دي ويهک باف
- ژ مريان چه مایه ژ بل ناف
- کورمانج هه مي آغاو بهگ و ميرو مه لانه
- حکمت نهفه هه ردهم کوبه له نگازو گه دانه ..
- ۶ - (گش) - گشت - کشتک بدهخوازه کي نه : گش وهرن
- گشت وهرن • گشتک وهرن • گشک وهرن • يانی کهس نه مين
- ۷ - (بيک) : بيک دهرابون يه کي ژير ژبو خوه ره کرن مير
- هه مي چون به رده ري وي سونداوان بوسه ري وي
- تهفا چه پکي خوه کوتان : بژي ميري مورستان ...

۸ - (ئىك) : ھەردو مىرا شەف و رۆ ئىك رە كرن گوفت و گو .
 : - ئىك رە ھاتن • ئىك رە چون • يانى بجارەك ھەمو
 بھقرە • ھاتن • ھەمى بھقرە چون •
 - ئەف آلاڧ ھەمى بداخوازا گشتى ھاتنە • دېي ھى مابن لى
 ھەوتىنە پىرا من • خوندەوارى مە دكارن لى بگۆلن وئى ماي دەرخن
 مەيدانى ...

(۸) آلاڧى سەبۆنى :

: - آلاڧى سەبۆنى ئەون كو سەبۆنى يەك ژداخوازى
 ددن زائىن •

۱ - (سەمەد) ژبۆ سەبۆنى ھاتىە • لوەلاتى سەر ھەدا - را
 ژۆرى كوردستانى دىيژن : - سەمەدى چاڧى رەشە بەلەك گلك
 شوندۆلا ژنى خوە بەردانە سەمەدى خاترى چاڧى تە ئەز ھاتم مالاوہ
 يانى سەبۆنى چاڧى تە •

۲ - (سەبۆنى) • يانى (ژبۆ •) ھن دىيژن : - (سەبا) سۆبۆ
 - نە سەبۆنى چاڧى تەبونا ، ئەز نەدھاتم ڧى وەلاتى • نە سەباخاترى
 تەبونا ، ئەز بجارەك ژوہ غەيدى بوم ، سەبا تە ھاتمەڧرا ، سەبۆنى
 چاڧى تە مە سەد مېردانە كوشتن ، سەبۆنى چاڧى تە ئەز بچۆل
 وچيا كەتم ...

۳ - (بۆ) ژبۆ سەبۆنى يە : - بۆچى ئەوہندە زۆرو زولم لىم
 ئەكى ؟ بۆچى شىيرىن ل خوەندە گھى ناخۆنى ؟ ھن جاران ل ناف سۆرا
 تى گۆتن لە بۆچى ؟ كورمانج دىيژن : - ژبۆچە ؟ ھەمى بداخوازا
 سەبۆنى يە •

ههروهه ها تى ده پرسیاری ژي ههیه .

۴ - (لو) دسۆرانی ده وه که : بو - له بو - ژبو ، تى گۆتن :
لو وادکي ؟ ههه پرسیاری تى ده ههیه .

۵ - (چرا) : - دکورمانجی ده ههیه - دفارسی ده ههیه
: - چرا وادکي ؟

۶ - (چما) . وه که (چرا) هاتییه : چما ولو دکي ؟ دههردوا
دهژی پرسیاری ههیه . ژبو سه بۆني هاتنه . چما ولو دکي ؟ چرا
وسادکی ؟ - یانی سه بۆنا چه وادکي ؟ بوچی ؟ - ژبوچ ؟ .

۷ - (چکۆ) . یهك ديیژی : كاك بارام ! بوچی نای مالا مه ؟
ئهو ديیژی : چکۆ تو ل مالي ئەز نايم - (ژبو کو) ژبه رکۆ وه که
(چکۆ) نه :

۸ - (ژبه رکۆ) وه که چکۆیه : ئەز ژته ناکرم ، ژبه رکۆ بازاراته
نهخو شه . - ئەز نايم مالاوه ژبو کو زانی ئەز غهیدی مه . ژبه رکۆ
توميثا نى منى ئەز دهنگى خوه ناکم . ژبو کو دهنگى م دهر نه کفی
بدهست تهغه تيم .

۹ - (لهو - لهورا) - خانی ديیژی :

- لهورا کو جهان وهکی عهروسه

لى حکمى د دهستى شورى روسه

ج - ديیژی : - لهو لجهه من پر شريني رهنگى داینا منى . . .

★ ★ ★

(۹) - آلاقی آوای

آلاقی آوای نهفن :

۱ - (وا) - دیژن : وه کۆ تو ئه لێ وایه • یانی گۆتتا ته

راسته - آوای تو دیژری راسته • نه وایه - نه راسته • وامه که • یانی
قی آوای مه که •

۲ - (وه) - دیژن : وه کو فه رمان دکي (وهیه) • یانی قسه
کرنا ته راسته • نه وهیه • راست نیه - نه راسته •

۳ - (وهها) - دیژن : - وهها مه که • هالۆ مه که • قی
آوای مه که •

۴ - (وهسا) • یا (وسا) وه که (وها) هاتیه • دیژن : وسا
مه که • یانی قی آوای مه که • وسا ناکم یانی بقی آوای ناکم •

۵ - (وهره) • وه که هقالی خوه ژ بو (آوا) هاتیه • دیژن : -
وهر مه که • وهره مه که • وهر نابي - وهره نابي • وهر ناکم - وهره
ناکم • چما وهر دکي ؟ ••

۶ - (وهرگه) یا وهرگی - وهرگینه • هه مو بداخوازه کی نه •
کوردانی دیژن : - وهرگه مه که • وهرگی ناکم • نه وهرگینه •
وهرگی مه که - وهرگی بکه •••

۷ - (وهها رهنگه) وه که هقالی خوه تی گۆتن : بیتر دخوندن
و درس دانن ده • ملای کوردا دیژن :

- وهها رهنگه بهره فه رهاد ژ یی • - وهها رهنگه نه وژی
دورسته • وهها رهنگه نه ووی نه دورسته •

۸ - (واني) يان وانیکۆ ، کیکا دپیژن : - واني مه که - وانیکۆ
مه که ، وایکۆ ناکم وایکۆ نه باشه .

: - نهستيله به سهيدا بخوه وهك احمدی خانى

• رسوا مه که واني ••

۹ - (وه تۆن) کوردداغی دپیژن : - وه تۆن - وه تۆنی
نه باشه • وتۆنی ناکم •

۱۰ - (ولۆ) وه لاتی مه - ده کوریا دپیژن : - ولۆ ناکم •
ولۆ بکه ••

۱۱ - (هالۆ) وه که (ولۆ) تی گۆتن : هالۆ مه که •
هالۆ ناکم • هالۆ دکم •

۱۲ - (هۆ) کورداغی وهن خه لکی سرحه دا دپیژن : هۆ
مه که • هۆ بکه ••

۱۳ - (هۆلی) بۆتا دپیژن : هۆلی به • نه هۆلی به •
هۆلی بکه • هۆلی مه که •

هن دپیژن : وهلی مه که • وهلی بکه • وهلی ناکم •

وادیاره کو دتهقاده (وا - وه) کوکا قان آلاقانه • نهفتی دی
پاشگرو خورده آلاقن • ههر بهك داخوازهك ددن خویا کرن ••

★ ★ ★

(۱۰) - آلاقی وه کی : (أداة التشبيه)

: - آلاقی وه کی نهون کو ثم کارن بوان وهک ههقی یهک
دناق بهرا دو کهسا - دو تشاده ، یا هن کهس - هن تشا ده چی
کن ، لی ههردهم ئی پیشی وه که ئی پاشی دکن :

۱ - (وهك) - دیتزن : - بارام وهك فهرهاده • شیرین وهك
نهسرینه • سوئسرا وهك ولاتی مهیه • یاوولاتی مه وهك سوئسرایه •
(وهی) وهك (وهك) هاتیه •

۲ - (مینا) دیتزن : - رهشۆ مینا شیره کی یه ، فهرهاد مینا
میرال بهرخوه ددی ، بارام مینا گورئی هاره ، فلی مینا گهرناسا
دخه بتن ، نهز نه مینا ته مه •

۳ - (فهنا) تی گوتن : بارام فهنا شیره کی یه • هن دیتزن :
(فهنانی) فهنانی گوره کی یه •

۴ - (لای) کهرجوسی دیتزن : شیرکو لای برانه کی یه • زورۆ
لای چیا کی یه • لای هرچه کی یه - لای میرایه - لای ژنایه • دهه ماده
بداخوازا (وهك) هاتیه •

۵ - (شبتی) بههدینا دیتزن : - جهوه ر شبتی میرایه • شبتی
ماره کی یه • شبتی گهرناسه کی یه • شبتی آغاکی یه • لی بهنا عربی
ژی تی •

۶ - (وهکو)

۷ - (هروهکو)

۸ - (ههچوهکو)

نهف ههرسی بداخوازه کنی هاتنه • وهکی تی ژوان تی زانین •

۹ - (وهش) فارسی یه لی زاز دشتیوی خوه ده گلک دیتزن •

۱۰ - (آنه) ميرانه - مەردانە - دۆستانە . . . وەك ميرانە
وەك دۆستا .

۱۱ - (نالا) - تولا - ناتلا ، ھەرسى بىداخوازە كى ھاتنە :
تولا چىرۆكا ژنكى يە ، - تولا بەرى ناكن - تولا جاران .
: - ناتلا جاران ، ناتلا ژنكى يە ، ناتلا جاراپىشى يە .
- نالا جارا بەرى يە ، نالا وى سالى يە ، نالا وى جارى يە . . .

★ ★ ★

(۱۱) - آلاقى ناقتىدان : (التحريض)

: - آلاقى ناقتىدان ئەون كو بىداخوازا (كەس) تىنە گوتن :

۱ - (ئى) ژبو نىرايە . . . وەك ئى بن دەست بى رومەتە .
- ئى نەچى شەرا شىرە . . . ئى زىان نەكى كارناكى . . . ئى ھەرى .
ماسى يا زوا نائى مال .

۲ - (آ) ژ مى يانرە تى ! وەك : - آ باش ئەوہ كو لەپ .
ھىتى آچى ئەوہ كو دەست ھىتى . - آكو ئەى ئەم ھرن نەزبا
قى خوە بى .

۳ - (ھەچى) ھەچى نەل مالە كى نزانى ھەوا لە كى . ھەچى .
كارنەكى تەفشۆ ل دەستى خوە نادى . ھەچى ب مالە ب خالتىك وخالە .

۴ - (كى) دىيژن : - كى نەدى ناخوى - يا كى نەخوى نادى .

۵ - (كى) - دىيژن : - كى دنيا دۆت ئى كرى و فروت .

۶ - (كەسى) - دىيژن : - كەسى بدەستى خوە پىشتا خوە .

نەخوەرىنى ، خوە راوى ناشكى .

دفرده ھەمو بىداخوازا (كەس) ھاتنە . . . و دھەر چارى پاشدە .

تىرو مى وەك ھەف تىن .

(۱۲) - آلاقی آگاهداری (التنبیه)

: - آلاقی آگاهداری ئهون کو مروّف دکاري هقالی خوه
بوان آگاهدار بکی :

- ۱ - (نه بي) - نه گهر ههري زاخوؤ نه بي دموصل ره دهر باس بي
- ۲ - (زنهار) - بفارسی ههيه • لى كورد ژى ديژن : زنهار
ژنهار ؟ كورئ خوه نهخوندى نههيلي •
- زنهار زنهار ! ل دژمن ئهوله نه بي •
- ۳ - (ئه مانهت) ديژن : ئه مانهت دگلي ره مه چه • ئه مانهت خوه
نه پيرى دژمن !
- ۴ - (وريا) و (نهك) دسورانى ده تين • ديژن : دچي بهغدا
ورىابه نهك ليت غافل بي •

(۱۳) - آلاقی تهقهزه - (آداة التحقيق)

: - آلاقی تهقهزه ئهون کو داخوازئى بچي دکن • وهك :

- ۱ - (تهقهزه) ديژن : - بهره بارام تهقهزه بن مال • بارام
تهقهزه چويه • ايشهف وئ شيركو تهقهزه ژباژارئى ئهرزهرؤم
دهر كه قى •
- ۲ - (الله) - ديژن : : - الله تى بنى ئهم ههرن مالا مه نان
بخون • كورم ! نابي ، الله تى ههري ههوليرئى بخويني •
- الله ئهمى ايشهف ههرن لسيروان نان بخون •
- ۳ - (بئى نهقى) - ديژن : - بئى نهقى ئهمى ايرؤ ههرن سهيران
گهئى • - (بئى نهقى) بارام وئ كرىارى لسهرخوه بگري •

- بئى نەقى تى بى ئەم ھەرن مالا مە شىف بخون •
- ۴ — (يىگومان) — دىيژن : — يىگومان كورى روستم •
 فرھاد ژ بارام چى ترە • — يىگومان سەيدو وى ايشەف ژ ھەوليرى •
 دەرکەفى • يىگومان سەينى لە شارى سليباني جەژنى نەوروزە •
- ۵ — (گەرەك) — دىيژن : — گەرەكە كورد ھەمو زوھلاتى •
 خوھ رەب جاميرى بخەبتن • — گەرەكە ايشەف ژوھليت ژمە رە
 مزگينەكە خوھش بى •
- گەرەكە ژ پارقە مە خوھندە گھا گوندى خوھ چى بکرا •
- ۶ — (ناچارە) — دىيژن : — ناچارە دقى ئەم ژ وھلاتى خوھ
 رەب بخەبتن • — ناچارە زاروکی (خەبات کەرا) دقى ئەم خوھدى بکن •
 — ناچارە ئەمى دقى رى دە آريکاري ھەف بن •
- ۷ — (دقى) — دىيژن : — دقى ئەم وھ کە ميرال بەر دژمن دەست
 ھلتن • دقى ئەم برومەت دقى رى دە بىرن • دقى ئەز ئەزىن خود
 پەرسى د وھلات پەروھري دەنەبن •
- ۸ — (نابى) — دىيژن : — نابى کو ئەم نەچن شەرى آزادى يا
 وھليت • نابى کو دەھمبەر دژمن دە ئەم دەستە قالابن • نابى ھەشارى
 رىزاني دەستى مروقى نەزان دەبى •

(۱۴) — آلاقى يان يانە (أداة غير معينة)

: — آلاقى (يان يانە) ئەون كو بووان ئەم دكارن يەك ژ دو
 داخوازا بخوازن :

- ۱ — (يا — يان) : — يا بەرە بارام بى ، يا بەرە فرھاد بى •
 — يان بارام يان فرھاد کيژان تى بەرە بى •

— يا ئەز ياتو ئەك ژ مە ھەردوا نەراست دىيىڭىزى .

۲ — (يام) — بشيوى سۆرانى (يام) شونا (يام يان)

دستىيى .

۳ — (آن) — دىيىڭىز : — آن شىرۆ آن زۆرۆ بەرە يەك ژ ھەردوا

بى مالا مە . آن شىرىن آن مزگىن دخوازم ايشەف بىيىم . آن سەيدۆ
آن رەشۆ وى ايشەف ژ ھەوليرى بى .

۴ — (ھا) دىيىڭىز : — ھا بارام ، ھا خورشيد كىزان ل مالا ، بەرە بى

— ھا تاشتى ، ھا فرايىن كىزانى بدى مە مالائە آقا .

— ھا بجهنگ ، ھا بدەنگ چاوا ژ ولاتى خوهرە

بخەبتى باشە .

۵ — (چە) دىيىڭىز : — چە ژ من رە چە ژ تە رە لى دقى براستى بى .

— چە ئەز بىيىم ، چە تو بىيىڭىزى گۆتن ھەر يەكە .

— ھەي بوشتى جان بى ، چە مە خوارو چە تە خوار ھەكە ھەقە .

۶ — (ياخود) . دىيىڭىز : — بەرە فەرھاد بى ، ياخود بەرە روستە بى

— روستەم ، ياخود فەرھاد كىزان بى ھەكە ھەقە .

— شىرىن بى ياخود نەسرىن بى ، كامە بى ھەر چاكە .

— لەم پەيقانە دە داخواز ديار نى بەلكو يەك لە دو كەسانە .

يان ئەمە يە يان ئەو يە ، ئەبى ھەر يە كيان داخواز بى . نابى ھەردو بى .

— بۆ ئەو مە ناوي ئەم (آلاقانە) بە (يان يانە) دانى .

* * * *

(۱۵) — آلاقى نەبۆنى (أداة النفى)

— آلاقى نەبۆنى ئەون كو نەبۆنى ددن زانين .

۱ — (نى) : — سۆرا دىيىڭىز : — كەس لەمال نى . مالا كەم ھىچ

كەس لى نى . بەخوای بن دەستى ھىچ شتىكى خویش نى . بى بەختى

چاك نى . ئەو شتى كە تو ئەلى لە ولاتى ئى مە ھىچ نى .

۲ - (نینه) • کورمانج دبیژن : - ایشهف لمالا مه کهسهک نینه •

- لجهم مه رومهتا مروقی بی بهخت وهقال بهندی دژمن
بجارهک نینه • دو بهندی ورك ژبو شیوهو زمان دو ولاتی مه هه
بجارهک نینه •

۳ - (نههن) کورمانج د روژهلاتی ژوری ده گلک قتی آلاقی
دیژن • لی ل کوردستانا سوری به پیدانابی تهنی ددیوانا من ده
هاتیه خویاکرن :

- نههن کافي د تهحریسا شهرابی قهولنی جهمهوری •••

۴ - (تونه) رازیری کوردستانا ترکیا دیژن : - نان لمالا مه
(تونه) • تشتک تونه •
بهری چهند سالا خه لکی موصلنی ژ کوردی وهلاتنی مه ره دگوتن :
(اهل تونه) •

۵ - (چونه) • لی خه لکی رازورو روژهلاتی رازوری کوردستانا :
ترکیا دیژن : (چونه)

دکورمانجی ده دهما دیژن : - نان (نینه) • بجارهک پیدانابی
لی کو (نه) بی گوتن وی چاخنی (نه) دپیشیا کیژان گوتنی ده
بی وی گوتنی ددی مانده لاتی • وهک :

من نه نان خواریه • - من تشتکی دی خواریه
من نان نه خواریه • - دخوازم بخوم
نه من نان خواریه • - به کی دی خواریه •

(١٦) - آلاقي داوي - (اداة النهاية)

: - آلاقي داوي نهون كو بوان داويا كاره كي - تشته كي تن زانين • وهك :

- ١ - (تا) - ديئزن : - دقني گه را خوهده تا بسليمانني چوم •
- دريژاهي يا وهلاتني مه تا دهرياسيبي • تابرم برومهتو
باوهري ژبو آزادي يا وهلاتني خوه دي بخه بتم •
- دقا هه مواده (تا) داويا كاره كي - تشته كي ددي خويا كرن •
- ٢ - (هه تا) دبي ژ (حتا) هاتي ، يان (حتا) ژ (هه تا)
دهرخته ، يا ههردو زي ژ (تا) دهركه تنه • كيژان راسته نزانم •
هن ديئزن : - هه يا •

: - مهلاي جزيري ديئزي :

- دلبر شه كيناند شه كه رهك - فقلت ياروحي ! متي ؟
- گو من هه تا خاتر قه بيت - من گوچكم نهز با هه تا ؟
- : - ماموستا - نهلني (دلبر) - شه كيناند شه رهك - وهعهدهك
پيمدا • من زي - منيش پي ووتم - جانه كم ! كه ي وهعهده كه ت پيك
ديني ؟ ووت : هه تا لهيرم بين • منش پي ووت : نه منش هيچ قيمه ت نادم
به نهو وهعهدهي كه به (هه تا) وه به ستر او بي •
- ٣ - (تاكو) تاوه كو هه تاكو - هه تاوه كو - هه يا - هه ياوه كو -
هه ياكو هه مو بداخوازه كي نه • ههروها بداخوازا (سه بوني) زي هاته :
- ديئزن : - نهز چوم وچوم وچوم تاكو گهشم گلي ي زينوي •
- ايرول باژير نان نه بو تاوه كو من چهنه نان په يدا كرن چاقي ••
- نهز ايشه ف لجه م مالا سه يدو بوم رانه بوم هه تاوه كو هه مو
رازان پاشي هاتم مال •

- هه ياكو من په رهي خوه ستاندن سه ري من گيژبو •
- هه يا وه كو سه ري خوه نه شكيني پيشا خوه نادي •

(۱۷) - آلاقی خوشکي و خوشکرن : (اداة التحسين)

: - آلاقی (خوشکي و خوشکرن) نهون کو ژبو خوش کرنا
په یقن دکه فن پیشیا په یف و آخاقتن و گوتن ، وهک :

۱ - (جا) • دیتن : - جا بسهری باقی خوه و ته کم ژایرو
پیشه زمانن من ل زمانن ته ناکه فی •

- جا بوي خوه دی ی تکت ناکه فی سهری ته •

۲ - (پا) : - پا بسهری پیغه مبر تو هلمه کنی خوه ل بهر
دهنگن تشنگا ناگري • پا بلاله شی نورانی نه زی ته بدم بهر خه نجه راه •
پا ب خوه دی دکو کا گوتنا ته ده راستي په یدا نابي •

۳ - (ده) : ده وهره و آخاقی وه لاتی هه موی بسهری
خوه دا مه که ، کور و سیوی یو ! توژی بویه خوه دی ده فو زمان ؟
- ده وهره فی باری گران ژسهر ملن خوه راکه •

۴ - (سا)

۵ - (ده سا)

دشیوه ی سورانی ده وه که (کا) و (ده کا) دشیودی
کورمانجی ده تین :

۶ - (کا)

۷ - (ده کا)

۸ - (تکا)

۹ - (هه لا)

وه که (جا) هاتنه گوتن : - کا وهره هه لا چه بویه ؟

- : ده كا وهره ئەم هەرن • : - دە كا وهره هەلا چەبویە ؟
- : - تەكا وهره ئەم روون • تەكا وهره هەلا چەبویە ؟
- : - هەلا وره چەبویە ؟ ژبو بانگێ ژى هاتیه •
- (قیجا) - ایجا - ایم جا - ایجار هەمو بداخوازه كێ نه -
- بداخوازا (قیجار) هاتیه • (قی - جار) قی نیشاندانه - (جار) نه قله
- ژبو سفكاي گهانه ههف • هن دیتزن : - ههف جار • ئەوجار •

(١٨) - آلاقی دەمدار

: - آلاقی دەمدار ئەون کو دەمهك - رهخهك ددن زانين وهك :

(پاش)

(پیش)

ئەف گۆتن بداخوازا دەم و شون هەردوا هاتیه :

• - بارام لە پاش سەرتیپه : - شون ددی زانین •

• - بارام لە پاش سەرتیپ هات : - دەم ددی زانین •

وهها رهنگه (پیش) :

: - بارام له پیش فرهاده : - شون ددی زانین •

• : - بارام له پیش فرهاد هاتوه : - دەم ددی زانین •

- (پهی) وهكه هقالی خوویه : ژبو دەم و شون هاتیه :

: - بارام لە پهی فرهاده : - شونهك ددی زانین •

• : - بارام لە پهی فرهاد هات : - دەمهك ددی زانین •

- (پهیسه - پهیده) وهكه (پهی) تین گۆتن •

(بهر)

(پشت)

وهكه پیش و پاش تینه گۆتن :

(ڦيڪره) - وهڪه هڦالي خويه :

- بارامو سوڙو ٺهڙدين ڦيڪره چونه ههوليري
- دهرباس و فليت و خمو ڦيڪره ڙ ٺهڙه روڻي هاتن

(بههڦره) - وهڪه ههڦالي خويه :

- ٺهڙو ههڦالي خوه بههڦره دهرباس بونه خوهنده گهي
 - خورشيديو جهمشيديو روستم بههڦره كهتن زنداني
- : - دبي دڦان ههمواده (ره) تهني ڙبو پيره بونبي (بي، ڦي، بهڦ)
آلاڦن جياوازن نه ڙبو ڦي داخوازي هاتنه • لي بهڦره بونه گوتهك.

(ٽيڪه) وهڪه ههڦالي خوه ڙبو پيره بونه بداخوازا (گهله) •

- بارام و خورشيديو شيڪو سادو ٽيڪه هاتن
- شيرو قاوه ٽيڪه خوشن • شيرو چاي ٽيڪه باشن
- قاتغو شيراني ٽيڪه بخوي خواهه •

(پيڪه) - وهڪه ههڦالي خويه

- هميدو مهجيدو سادو و خضرو خمو پيڪه ل شامي بون

(دڦهل) (لهگهل)

داخوازا ڦا ههردوا وهڪه ههڦه • کورمانج دڦهل :

(دگهل) و سوران دييژن : (له گهل) • هردو ژى
 وه كه هه قالى خوه نه •

آورهك :

هه فرى و هه قال و هه قگهل و هه قنگ و هه فرنگ هه مو ژ
 (وه كهف) دهركه تنه • ههف - رى • ههؤ - آل • ههف - گهل •
 ههف - لنگ • ههف - رنگ • ژدو ناقا گهانه ههف •

(٢٠) - آلاقى دانزانين (اداة المعرفة)

- آلاقى دانزانين نهون كو كهس وته با وتشت ددن زانين - ددن
 ناسكرن • وهك :

(ئى - آ) - (ئى) ژبو نيرو (آ) ژبو ميا هاتنه :

- نهف كورئى كئيه ؟ - نهف كور - ئى كئيه ؟
 - نهف بهرخكى كئيه ؟ - نهف بهرخك - ئى كئيه ؟
 - نهف رهزئى كئيه ؟ - نهف رهز - ئى كئيه ؟
 - نهف كهچا كئيه ؟ - نهف كهچ - آ - كئيه ؟
 - نهف بهرف مالا كئيه ؟ - نهف بهرف مال - آ كئيه ؟
 : - دبهر سفا تهقاده تئى گوتن : ئى منه - آمنه •

- دقرده - ههم ، بهرناقه ژبهركو شونا بهرخك ستاندى به ،
 وههم ددى زانين كو بهرخك ئى كئيه - آ كئيه •

: - کومى سۆر - کوم - ئى سۆره • کۆ لۆسى كە قەژ -
 کۆلۆس ئى كە قەرە - دەسمالا شىن دەسمال - آشىنە •
 : - دەھمو جارادە (ئى) و (آ) ژبۆ دانزانىن ھاتە • تىرومى نە •
 (ك) - ژبۆ دانزانىن ھاتىە • دىيژن : - مېرك چە كر ؟ (ك)
 ژبۆ دانزانىنە • تەنەدى ژنكى چە كر ؟ - (كى) ژبۆ دانزانىنە •
 - يانى ئەو مېرك و ژنكا كۆ ئەز وتە تەنى زانىن بى كىيە •
 (كە) - دسۆرانى دە رە كە ھقالا خوە تى • دىيژن :
 خوشكە كە • جوانكە كە • دىيژن : - ئەف (كە) ژبۆ دانزانىنە •
 : - چەندان ئەز باش شيوەئ سۆرانى نزانم لى بىن وە كە
 بچوكى تى دە خویا دكى • دىي ژبۆ دانزانىن ژى تى دەھەبى •
 : - وەھا رەنگە بەرناقئى نەناس - (مېم) ژى ئى دەلامە تى
 دىيىن • وەك : كابرا ، فىسار ، فلان ، ئەوك ، چىك ، باقى كورك ديا
 لىوك، يارى گۆنى دەھەموادە دانزانىن ھەيە • ناخوازی ناقئى واپىژى و
 دخوازی بەھقالى خوە تەنى بدى زانىن •

(۲۱) - آلاقئى فۆرت - (مبالغة) :

- آلاقئى فۆرت : ئەون كۆ داخواز بوان يىتر دىي - ژراستىئى
 ھنك يا گەلەك دور دكە قى • وەك :
 ۱ - (فۆرت) : - پەسنى زىدو و دەرەو • ل شونا كۆ يىژى :-
 من شىرن دىن ، دىيژى : من ھەزار شىر دىن •
 - مېرك كوشتىە، لى دجفا تادە دىيژى : - من سەد مېرك كوشتىە •

۲ - (پورت) وہ کہ (فورتہ) گوتنا زیدہ ، یازیدہ کرنا
داخوازی بہ •

۳ - (ٹوک) - کرۆك - خوہرۆك - گہرۆك - رہفۆك

چیزۆك ...

ئى كۆ گەلەك كاردكى - كرن دكى

ئى كۆ گەلەك خوارین دخوی

ئى كۆ گەلەك دگەرى ، ئى كۆ گەلەك درهقى

ئى كۆ گەلەك چىز چىزى دكى • - اتهازی •

۴ - (ئەك) : - دزەك - ئى كۆ گەلەك دزىتى دكى •

چللەك - ئى كۆ گەلەك بى نەفس و چلەك •

فررەك - ئى كۆ گەلەك فرا - دەرەوا دكى •

گەوشەك - ئى كۆ گەلەك خوہ گەوش دكى •

۵ - (ئك) - شرك - آكو گەلەك شرشر ژى تى •

گررك - آفاكو گەلەك خوہلى - گەمار تى ھەبى •

پررك - بجارەك گەمارە •

قررك - بجارەك رۆن و بى دانە •

: - يان ناف بى آلف دوجار دىي • وہك :

چرچر - دەنگى پرو بدەرەوہ •

خوش خوش - دەنگى آقى ب خورتى و خوش خوشە •

خوم خوم - وہ کہ خوش خوشە •

گرگر - قرقر - دەنگى پرو دەرەوہ •

دپيش دە دەرباس بونہ •

★ ★ ★

(۲۲) - آلاقی بچوکی - (اداة التصغير) :

- آلاقی بچوکی ئەون کۆ داخواز بوان بچوک دبی • وهك :
- (کۆ) — خورشید — خورشیدکۆ — حەسەن — حەسەنکۆ •••
- (کئی) — حلیم کئی — فاتم کئی — رهوشکئی — شیرین کئی — خانم کئی •••
- (ک) — عەلیک — حەلیمک • فاتمک بەرخک • کارک • کەچک ••
- (کا) — سوریکا — شەوقیکا — بەدریکا — بەرخکا — کارکا ••••
- (لە) — بەرخولە — زرولە — نەشمیلە — پشیلە •••
- (ئۆل) — عبدۆل — گرۆل — گنجۆل — مەنجۆل — بەرخۆل •••
- (ئۆ) — فاتمۆ — فاتۆ — شەرۆ — فارۆ — کیمای دقادە مەبە •
- (ئئی) — فاتئی — رهوشئی : دقادە گەلەک بچوکی خویا ناکی •
- خوندهوارئی دەلال ! ژبەرکۆ دەرباس بونە ناخوازم درێژبکم •

(۲۳) - آلاقی راستی (اداة التحقيق) :

- آلاقی راستی ئەون کۆ داخوازی راست دکن • وهك :
- ۱ — (لئی) — دییژن : — فەرهاد دییژی : من تالان ئە گراندی بە — لئی نەلویە •
- ۲ — (بەلئی) — دەرگەقان دییژی : — زۆرۆ نەلمالە • بەلئی نە راستە — نەلویە •
- ۳ — (بەلام) — بـسـۆرانی لـشـونا (بەلئی) تی گۆتن : بارام دییژی : دوستی تەمە • بەلام راست نیە — نەراستە •

۴ - (لیکن) - سیدائی خانی دیڙی :
 باقی وی دگوتنی سکه ندهر
 لیکن عه ره با دگو غده تفر
 نهف (لیکن) دبی ژ (لکن) هاتبی •
 یان (لکن) ژ (لیکن) دهرکتبی • گلک جاران کورمانج (لکن)
 لشونا (لیکن) دیڙن •

(۲۴) - آلاقی آخین و کهسه (حسرت)

: - آلاقی آخین و کهسه نهفن :

(آخ)

(آخین)

(واخ)

هرسی بداخوازه کئی هاتنه •

(غهیننه) - جهزیری دیڙی : - گو غهیننه یامه لا ! ••

(مخابن) - مخابن سه د مخابن ؟ نه و حبیا چاف به له ک کانی ؟

(نهستیله) - نهستیله به سیدا بخوه وه ک نه حمدی خانی

رسوا مه که وا نی •••

(تیا) - داخ - هه و • بداخوازا (آخین) تین •

(کهسه) - بداخوازا (آخین) و حسرته :

۱ - سه د آه و کوفان و کهسه

فقهه هین ته یرا - ب (عین و لام) کر هجره تی •••

(۲۵) - آلاقي طنازو لاقردِي • (استهزاء) •

: - آلاقي لاقردِي وطنازي ، ٺهون ڪو دکاري بوان طنازي خواه
بخه لکي بکي • دهما مروڦهڪ تشته کي ديڙي ، يا ڪاره کي دکي ،
يا ل بهر چاقي مروڦ بي رومته خسويا دکي • طنازي خواه پي
دکي و ديڙي :

(تش) ! وي ڦه رهاد ڙمه ره دڙمنا بشکيني ؟

(جش) - دهش ، دسوراني ده لشونا (تش) تينه گوتن •

(اه) - ههه ، وه که هقالي خواهه : اه ؟ وي ره مو ڙمه ره بکي

ختيڪ ؟ ههه ! تي ڙمه ره وهلات آزاد بکي ؟ ...

(۲۶) - آلاقي جي گه - (اداة المکان) :

: - آلاقي جي گه ، ٺهون ڪو مروڦ دکاري بوان جي به کي بدي
ٺاسڪرن •

: - ڙبه رکو دهرباس بونه ناخوازم دريڙ بکم •

(ستان) - ڪوردستان ، گولستان ، تارستان ، زهستان •

(گه) - دهر گه ، جي گه ، خواهنده گه ، زانگه ، اوردِي گه •

(لان) - هيلان ، ڪالان ، گولان ، لان •

(دان) - که ڦچي دان ، خواهلي دان ، ڪلدان ، خوي دان •

(خانه) - بارخانه ، تيمارخانه ، نه خواهش خانه ، ديوان خانه •

: - ٺهف آلاقي آليڪارن ، مروڦ دکاري بآليڪاريا وان گلڪ

گوتني ڪوردي دبارا جي ده - شونده چيکي •

- دهرباس بونه -

– خورده آلاڤ :

- (دی) – به که دي بده من قوربان ! ساله که دي نه زئی ههرم .
- (ژى) – نهوژي ، نه م ژى ، توژي ، ...
- (ش) – نهوش ، نهمنش ، نهتوش ، نهوانش ...
- (ديسا) – جاره که دي (سا) – وهک .
- (وهکی دي) – ...
- (بهسه) – ...
- (ايدي) – ژا برۆ پيڤه –
- (هو) – وه که (بهس) هاتيه .

: – وه کيتي و وه رگرتن – (التشبيه والاستعاره)

- : – وه کيتي و وه رگرتن، نهوه کو مروڤ تشته کی وه که تشته کی بکي ، وهن دروڤ و نيشانې ئې آڤيتي ژ ئې ماي ره وه رگری :
- : – ژوان برهان دبارن تير .
- : – دڤرده هوزان برهني يارا خوه وه که (که قانا) ديتيني، وکه قان قاييژي و (تير) کو ژ نيشان و دروڤي که قانه ژ برهاره وه رگرتيه – آنيه ينگومانه کو (تير) ژ نه بروی ياری نابارن . بهلکی ژ که قانا دبارن ، ژبرها – ژچاڤا آورد بارن .
- يا آوری يارا خوه وه که تيرا ديتيني و په رچي پيشي دائيژي و (برها) ژ تيرا ره – ژ په رچي پاشي ره وه رگری – داتيني .
- : – وه کيتي – وه کهه في –
- : – نهوه کو ههردو په رچه بي آلاڤ بههڤره بجفن وجهن .
- خوه بههڤ بگورن ، وب آواي پالڤدان بينه گوتن :

: - تيرى مژگان ، دهر ياي غم ، كه قاني نه برو .. هوزان
دخوازي بيژى : - مژگى وهك تيرا ، غمى وهك دهر يا ، نه برووى
وهك كه قان .

: - دفرده آلاقا وهك رابويه ، وجهى وان بههف هاتيه گوران
- جارنا په رچاك تى آقيتن . وهك :
: - دل دايه وي بهر خه نجرا .

هوزان خوهستيه كو بيژى : - دل دايه بهر آورى وهك خه نجرا
: - دفرده په رچى پيشي دگه ل آلاقا (وهك) هاتيه آقيتن .
: - ژبو قى بابه تى نقشه ك سهربخوه گه ره كه ، لى من دفرده
آنيه - (داخه لكى نه بيژتن كو نه كراد بى معرفه تن ، بى اصل و بنياد)
(خانى) .

(۲) - په رچه نئ دوه م

کرن - (الفعل) ه :

: - (کرن) : - گوته که سهر بخوه داخوازی ددي زاین و
دم و کروک ژئ ره گره کن . وهك :
- روسته م لئو دئ رازایه .
دقرده - رازایه کر نه ، دده مه که دور بوؤري ده بویه . کروکئ
وئ روسته مه ، ل - ئو دئ راکئش و راکئشراون جي گه ژبو
رازان ، ئوخوه پیگری وئ به .

: - کرن دو په رچه یه :

- ۱ - کرنا دهرباس - تی په ر .
- ۲ - کرنا نه دهرباس - تی نه په ر .

: - کرنا تی په ر . نه وه کو ژ کروک دهرباس دبي سهر
پیکراو . وهك :

- بارام نه ژده ها کوشت .
: - (کوشتن) کاره که ژ بارام دهرباس بویه سهر نه ژده ها

: - کرنا تی نه په ر - نه دهرباس .

: - نه وه کو ژ کروک دهرباس نابي . وهك :

- بارام چو ، فهرهاد هات .
- شیرین چو ، نه سرین هات .
دقرده - چوین کاره که ژ بارام و شیرین دهرباس نه بویه .
چاواکو هاتن کاره که ژ فهرهادو نه سرین دهرباس نه بویه - تی نه په ری به

: - کرن دیسا دو پەرچہ یه :

- ۱ - کرنا ساده
- ۲ - کرنا پەرچیم

: - کرنا ساده

- ئەوه کو ساده و سەربخوہ داخوازی بدي زانین وهك :
- بارام نان خووار •
- فەرهاد دژمن كوشت •
- شیرین ایرۆ چو باژیر
- نەسرین هاته هەولیر •

: - کرنا پەرچیم

- ئەوه کو ژگۆتەکی بیتر پارچیم کری داخوازی بدن زانین • وهك :
- بارام چرا قیخت ، فەرهاد چال قەدا •
- فەرهاد دەرگە قەکر ، دەرگە قەبو •
- نەسرین ساقار راخت
- آژۆ فرۆکه بژۆردە هلفراند •
- فرۆکه بەرژۆر هلفریا •
- شیرین تەنورا خوہ دادا •
- زینتی جاوی خوہ ل باژیر رادا •••
- : - دژدە - (ف ، را ، هل ، دا) آلاقن - چیکرۆخن • آلیکاریا
- کرنەکه بی هیز دکن • وهك :

- (را) — راخت ، راکت ، رادا ، رابو ...
- (دا) — داخت ، داکت ، دادا ، دابو ...
- (ف) — فخور ، فځست ، فیکهت ، فبو ...
- (هل) — هلکر ، هل گرت ، هلدا ، هل بو ...
- : — لی (قه ، ده ، ره) دپاشده ژبو خورتی و نیشاندا
 دهره کی نه .

وهها رنگه هن گوټنو آلاف هه نه کو بنقیساندا وان داباش گلك دريژ دبي • وهك :

- (تیک) — تیک چو ، تیکدا ، تیکبر ، تیکخوار ...
- (فیک) — فیک خست .
- (دهر) — دهرخت ، دهرکر ، دهردا ، دهربو ...
- (شاش) — شاش کر ، شاش بو ...
- (پهف) — پهفخت ، پهفچو ، پهفدا ...
- (سار) — سارکر ، ساربو ...
- (رو) — روکر ، روبو ، رودا ...
- (پیش) — پیش کهت ، پیشخت ، پیش بر ...
- (بهر) — بهردا ، بهربو ، بهرکر ...
- (سهر) — سهرکهت ، سهرخت ...
- (بن) — بن کهت ، بنخت ...
- (وهر) — وهرگرت ، وهرهات ، وهرچو ، وهربو ...
- (لا) — لاچو ، لادا ، لابر ...
- (پی) — پیخت ، پیکهت ، پیکر ، پیبو ...
- (تی) — تپهری ، تیچو ، تی داهات ...
- (لی) — لیکر ، لیخت ، لیدا ، لیبو ...

- (ڙي) — ڙي ڪر ، ڙي ٻو ، ڙي هات ...
- (خوار) — خوار ڪر ، خوار ٻو ، خوار هات ..
- (آف) — آف ڏا ، آف ڪر ...
- (پيڪ) — پيڪ هات ، پيڪ ٻو ...
- (لههڻ) — لههڻ هات ، لههڻ ڏا ، لههڻ خست ..
- (ڙههڻ) — ڙههڻ ڪت ، ڙههڻ ڪر ، ڙههڻ چو ...
- (بـبـه) — بـڪـار هات ، بـڪـار تي ، بهجي ٻو ...

**: — دقا ته قا ده ناقهڪ ، يا تپهڪ ، يا آلاقهڪ دگهل
ڪرني تي پاشني داخـواـز بجي دبي ، يان
تي گوهراندن — چيڪرن • وهڪ :**

— (خستن) نهوه ڪو تشتك بي ڪتن — بي ختن ، دهما
تشتڪ ڙ دهستي مروڻ دڪهڻي ديڙن : ته ئهڻ تشت خست • لني
(ڦيختن) نهوه ڪو مروڻ آگر بشتڪي ڦه دهيني و ڦيخي •
(دهرخستن) نهوه ڪو مروڻ تشتهڪي ڙجي ڪي تهنگ ، ڪور
دهرخی •

- (داخستن) نهوه ڪو مروڻ تشتهڪي ڙ ڙورڦه داخي •
- (راخستن) نهوه ڪو مروڻ تشتهڪي لسهر قادي ، يالسهـر
مهـرشي ، يالسهـر تشتهڪي راخي — بهلاف و فرهه بڪي ..
- : — داخواز دههمواده تي گوهراندن و ڪر نه ڪه نو تي چيڪرن •
- : — ڙلهورا نهه ديڙن : ڪو گلڪ ڙقان ، ڪرني بي هيڙو ڪين •
- خهسما : — (ڪرن — خستن ، بون) • نهڻ (۳) ڪرن نهه دڪارن
ڙوان ره بيڙن : ڪرني بي هيڙ — ڪرني ڪيم وهش •
- : — تهني (هات ، چو) دو ڪرني تي نهه پهرن — نه دهرباسن •
- : — دجهي وان ده هور و ڪور وي پينه گوتن •

: - کرن دیسا دو پەرچهنه :

- ۱ - کرنا پهندي • ئەشکەرا - خویا - دیار •
- ۲ - کرنا نه پهندي • نه ئەشکەرا - نه خویا - نه دیار •

۱ - کرنا پهندي

- ئەوه کو کرۆکن وی پهندي به - ئەشکەرایه • وهك :

- شیرین دهسته گولیک بوم نارد •

- شیرین دهسته گولهك بوم شانده •

: - دفرده شیرین دهسته پیکراوه - کرۆکه - پهندي به

ئەشکرایه • - دهسته گول ، پیکراوه • (نارد - شانده) کرنا بۆری به
پهندي به •

۲ - کرنا نه پهندي

- ئەوه کو کرۆکن وی نه پهندي به - نه دیاره - نه خویایه - نه

ئەشکرایه • وهك :

- دهسته گولهك بوم هات شانده •

- دهسته گولیک بوم بیرا •

: - دفرده - دهسته گول کهسه کي ناردوه - شاندي به • لی ئەوه

کەس نه پهندي به - نه دیاره ، نزانن کي به • تهنی دقن ئەوه کەسی کو
دهسته گول ژنی ره هاتیه بینه زانین •

**آواک : - دهمو کرنی کوردی ده کرۆک و پیکراو
 گهره که لپیش کرنی بین • ئەگەر (کرۆک) نەپەندی
 بی پیکراو شونا وی دگری - دستینی •**

: - جارنا د هوزانی وتۆرده ئەف (آوا) ژبۆل هەف هاتن و
 کیشان تی شکاندن •

ههروها گهره که بێته زانین کۆ کرۆک ل پيش پیکراو تی • لی
 خوه پیگر ل ههردەر دکارن بین •

- روستەم بارام کوشت دناف آفی دە •

- روستەم بارام دناف آفی دە کوشت •

- دناف آفی دە روستەم بارام کوشت •••

: - هاته خویاکرن کۆ دورسته خوه پیگر ل پاشرو ل پيش و

ل ناک بی • تهنی (پەسن) ل پەي خوه دی تی خوه تی - ل پەي

(پەسن دراو) تی •

- روستەمی سۆر فەرهاد کوشت •

- فەرهاد روستەمی سۆر کوشت •••

: - کرنا نەپەندی - دەرباس • ئەوه کۆ ژیدەر

ل شونا کرنی و پیکراو ل شونا کرۆک بین ، ویه کزقا

کرنی خواری دگەل بی : - (هات ، هاتیه ، تی - دی

بی) وهک :

نەپەندی دوربوری

کرنا نەپەندی تیزبۆری

بارام هاتیه کوشتن

نان هاتیه خواری

بارام هات کوشتن

نان هات خواری

کار هاتیه کرن
شیرین هاتیه خوستن
دار هاتیه بررین

کار هات کرن
شیرین هات خوستن
دار هات بررین

نه په ندي هیتی

نه په ندي ناكا

• بارام دی بی کوشتن
• نان دی بی خوارن
• کار دی بی کرن
• شیرین دی بی خوستن
• دار دی بی بررین
: — دقرده هاته زانین کو (کرن) رابویه و ژیدهر شونا وی

• بارام تی کوشتن
• نان تی خوارن
• کار تی کرن
• شیرین تی خوستن
• دار تی بررین

• گرتیه

: — هاته زانین کو هات .. ب ژیدهر ره هاتنه •

: — هاته زانین کو پیکراو شونا کروک ستانديه ...

: — دشیوهی سوری ده :

**پیکراو شونا کروک دگری و کوکا ژیدهر شونا
کرنی دگری و یهک ژقا دو آلاقا لداوی تی—
(را ، ری) وهك :**

• — بارام کوژرا — بارام نه کوژرری •

• — نان خورا — نان نه خوری ••

: — دقرده — بارام پیکراو شونا کروک ستانديه یه • کوژ کوکا

ژیدهره • (را) و (ری) دو آلاقن ، دگهل کوکا ژیدهر هاتنه •

آورهڪ :

گهره كه بيته زانين ڪو دستوراني ده (ڪرنا ناڪا وهيتي) بيهڪ
ناڻي داتينو دييڙن : (مضارع - دومل) • ڙلهورا آلاڻا (دي) ڪو
لجهم ڪورمانجا آلاڻو نيشانا هيتي به پهيدانابي دپهرگالا (ڪرني)
ده هور و ڪور تينه زانين ...

: - خواه پيڙي ڪرني ، دبي :

- ۱ - جي گهه بي
- ۲ - جي دهه بي
- : - جي گهه - وهڪ :
- شيرين ل ٽولي ٽي رازايه
- نه سرين ل به غچه رونهستي به
- بارام ل ٽوڊي پال دايه
- ري زان دشڪهفتي ده هات ڪوشتن •
- : - جي دهه - وهڪ :
- شيرين بشفه پي ده دخوني •
- نه سرين پار ڙ خونده گهه ڏهرڪهت
- بارام چار ساله گرتي مايه •
- ري زان ايرو هاتيه مال •

: - ڪرن ل گورا دهه ڪوه (۳) بهرچه به :

- ۱ - ڪرنا بوري •
- ۲ - ڪرنا ناڪا •
- ۳ - ڪرنا هيتي •

— شیرکو نان خوار ، رهشۆ چو جۆت •

— ابراهیم ژ موشی هات ، سهرتیب چو ههولیر •••

: — دقا هه می یا ده (چون) و (هاتن) و (خوارن) د ده می

بۆری ده بونه • ههروهها ئه و ده م گلك یتزیک خویا دکي •

: — نیشانا کرنا یتز بۆری ئه وه کو نیشانا ژ یدهر ژ داویا وی

بیرا کرنو پیشیا وی ژ نیشانی کرنا (ناکا) و (هیتی) پاراستی

دمیني • وهها رهنگه داویا وی گریدای میني ، لی کۆتیا بدهنگ

دپاش ده بی وه که خوه میني • وهك :

ژ یدهر نیشانا ژ یدهر کرنا یتز بوری — دیتی

خوارن	ان	خوار
گرتن	ان	گرت
کوشتن	ان	کوشت
ستاندن	ان	ستاند

دقا تهقاده نیشانا ژ یدهر (ان) هاتیه راکرنو کرنا یتز بۆری

گریدای مایه • لی ئه گه ر داویا وی تیا دهنگی بی پشتی آیتنا

نیشانا ژ یدهر وه که خوه میني :

ژ یدهر نیشان کرنا یتز بۆری — دیتی

بهردان	ن	بهردا
دان	ن	دا
گریدان	ن	گریدا •••

دڦرده نيشانا ژيډهر (ن) تهها رابويه وداويا کرنا تيزبوري
 وهکه خوه مایه .

– کرنا نيز بوري ڙي دو په رچه يه :

- ۱ – نيز بوري تي په ر – دهر باس .
- ۲ – نيز بوري تي نه په ر – نه دهر باس .

۱ – کرنا نيز بوري تي په ر : وهک :

ته کيښ ته کي په ندي ته کي نه په ندي ته کا نه په ندي

من خوار	ته خوار	وی خوار	وی خوار
من گوت	ته گوت	وی گوت	وی گوت
من ستاند	ته ستاند	وی ستاند	وی ستاند
من بهردا	ته بهردا	وی بهردا	وی بهردا
من دادا	ته دادا	وی دادا	وی دادا
من گريدا	ته گريدا	وی گريدا	وی گريدا

کوم بيڙ

کوم په ندي

کوما نه په ندي

مه خوار	وه خوار	وا خوار
مه گوت	وه گوت	وا گوت
مه ستاند	وه ستاند	وا ستاند
مه بهردا	وه بهردا	وا بهردا
مه دادا	وه دادا	وا دادا
مه گريدا	وه گريدا	وا گريدا

: — دفرده هاته خويا کرن کو هه رته نچ بهرناق هاتيه گورانندن،
 لئ (کرن) وه که خوه مایه — نه هاتيه گورانندن .

(بهرناق)

کرن	کۆم	تهك
خوار	مه ..	من ..
خوار	وه ..	ته ..
خوار	وا ..	وي ..
خوار	وا ..	وی ..
خوار	قی	— قی
خوار	وی	وي

: — ژمه ره هاته خويا کرن کو (تیرو می) هه رته نچ د ته کئی
 بهرناقئ نه په ندی ده هاتیه . هه روها د نیشانندان ده ژي ولویه .
 هه روها هاته خويا کرن کو ئەف بهرناق هه رته نچ دکرنا
 بوری ده تین ، لئ ده می کرنئ مای ده هن بهرناقئ دی هه نه :
 (ئەز ، ئەم ، تو ، ون ، ئەو)

: — ییگومان دداباشا ناقو بهرناقا ده هورو کور هاتیه زانین
 لئ دناق داباشا کرنئ ده وی هئ بیتر ژوه ره بی ئەشکرا کرن .

: — کرنا تئ نه په را نیز بۆری :

: — هه روو کو هاتیه زانین کرنا تئ نه په ره ئەوه کۆ ژکروک
 ده رباس نابي — تئ نا په ری سه ر (پیکراو) — پیکراوه کئی ناخوای .

تهك ناف

ته کبیژ ته کئی پهندی ته کئی نه پهندی

تهز چوم	تو چوي	تهو چو
تهز هاتم	تو هاتي	تهو هات
تهز رابوم	تو رابوي	تهو رابو
تهز روئستم	تو روئستی	تهو روئشت

کۆم

کۆمبیژ کۆما پهندی کۆما نه پهندی

تهم چون	ون چون	تهو چون
تهم هاتن	ون هاتن	تهو هاتن
تهم رابون	ون رابون	تهو رابون
تهم روئستن	ون روئستن	تهو روئستن

- ۱ — هاته خویا کرن کو (تیرو می) دتی نه پهرده نینه .
 - ۲ — هاته خویا کرن کو (نهو) ژ بو تهك و کومه .
 - ۳ — هاته خویا کرن کو تیپا دهنگی دپاش ده وه که خوه دمینی .
 - ۴ — هاته خویا کرن کو بهرناقی کورمانجی دو په رچه نه .
- ۱ — په رچی به کم ژبو کرنا بوری تی بهر
 - ۲ — په رچی دوه م ژبو هه می کرنی مای .
 - ۵ — هاته خویا کرن کو (کرن) وه که خوه دمینی ، ته نی بهر

ناف تی نه گوهرتن :

(۲) - کرنا دور بۆری نه دیتی - (الماض البعید) غیر الشهودی

- کرنا دور بۆری نه وه کو د دمه که دور بۆری ده هاتیه
• کرن • وهك :
- فەرهاد ژباژیر هاتیه •
 - روسته م دژمنی خوه کوشتیه •
 - شیرین تاشتی خواریه •
- :- (خوارن) ، (هاتن) ، (کوشتن) (۳) کارن د دمه که
دور بۆری ده هاتنه کرن : ژ زوده چی بونه •
- جارنا دفا کرنا ده ، یاد هئا ژوان ده (استمرار) په یدادی • :
- بارام ل سینما روشتیه •
 - فەرهاد ل کوچکی رازایه •
- ههروه کو بیژی : - تا آیتا روشتیه ، تا آیتا رازایه •••
- :- نیسانا کرنا دور بۆری نه وه کو (۵) و (۶) دداویا وی
• ده بین • وهك :

- کرنا بۆری تی بهر :

ژیدهر	نیز بۆری	دور بۆری	نیشان
خوارن	من خوار	من خواریه	یه
خوارن	ته خوار	ته خواریه	یه
خوارن	وي خوار	وي خواریه	یه
خوارن	وی خوار	وی خواریه	یه
خوارن	مه خوار	مه خواریه	یه
خوارن	وه خوار	وه خواریه	یه
خوارن	وا خوار	وا خواریه	یه

ژیدەر نیتز بۆری دور بۆری نیشان

چوین	ئەز چوم	ئەز چومە	ە
چوین	تو چوی	تو چویە	ە
چوین	ئەو چو	ئەو چویە	ە
چوین	ئەم چون	ئەم چونە	ە
چوین	ون چون	ون چونە	یە
چوین	ئەو چون	ئەو چونە	یە

هاته خويا کرن کو دکرنا تى پەر ده (یه) دکهڤى داويا کرنى
 و نیشانا دور بۆرى يه • لى دکرنا تى نه پەر ده (یه) تهنى دوان پەرچى
 کو داويا وان تيا دهنگى يه • لى دئى ماي ده (ە) نیشانا دور بۆرى يه

: — دور بۆرى ژى دو پەرچە يه :

۱ — دور بۆرى (خەبەرى)

۲ — دور بۆرى (چىرۆكى) •

: — دور بۆرى (خەبەرى) ژمەرە هاته ئەشکەرا کرن لى

دور بۆرى چىرۆكى دئى ئەم بدن زانين :

: — دور بۆرى چىرۆكى ئەوہ کو دەنگیژ بخوہ بچىرۆكى

دیتى و کرن نەل بەرچاڤى مە چى بويە •

نیشانا وى ئەوہ کو (بو) دپاشيا وى دەبى :

: - کرنا تہ پھر دور بوری چیرۆکی :

ژیدەر ،	نیز بوری دیتی ،	دوربوری نمدیتی خهبری ،	دوربوری چیرۆکی
گرتن	من گرت	من گرتیه	من گرتبو •
خوارن	من خوار	من خواریه	من خواربو •
خستن	من خست	من خستیه	من خستبو •
کوشتن	من کوشت	من کوشتیه	من کوشتبو •

کۆم

••	مه گرت	مه گرتیه	مه گرتبو •
••	وه گرت	وه گرتیه	وه گرتبو •
••	وا گرت	وا گرتیه	وا گرتبو •
••	مه خوار	مه خواریه	مه خواربو •
••	وه خوار	وه خواریه	وه خواربو •
••	وا خوار	وا خواریه	وا خواربو •

: - کرنا تہ نه پھر :

تهك

ژیدەر	نیز بوری	دور بوری خهبری	دور بوری چیرۆکی
چوین	ئەز چوم	ئەز چومه	ئەز چوبوم
چوین	تو چو	تو چویه	تو چوبو
چوین	ئەو چو	ئەو چویه	ئەو چوبو

کۆم

چوین	ئەم چون	ئەم چونه	ئەم چوبون.
	ون چون	ون چونه	ون چوبون
	ئەو چون	ئەو چونه	ئەو چوبون.

: - وەها رەنگە :

تەك

چوین	ئەز چوبوم	ئەز هاتبوم	ئەز كەتبوم
	تو چوبو	تو هاتبو	تو كەتبو
	ئەو چوبو	ئەو هاتبو	ئەو كەتبو •••

کۆم

چوین	ئەم چوبون	ئەم هاتبون	ئەم كەتبون
	ون چوبون	ون هاتبون	ون كەتبون
	ئەو چوبون	ئەو هاتبون	ئەو كەتبون •

۱ - هاتە خوياکرن کۆ (بو) نیشانا کرنا چیرۆکی دوربۆری

نەدیتی •

۲ - هاتە زانین کۆ (م - ن) درووق و نیشانی تەك و کۆمن •

۳ - هاتە زانین کۆ دکرنا تی نەپەردە تیرو می وە کە هەقن •

۴ - هاتە زانین کۆ تیرو می هەر د تەکی بۆری و نە پەندی دە.

تی خويا کرن •

(۲) - کرنا خوہستہ بۆری - (طلبی - انشائی)

:- خوہستہ بۆری ئەوہ کو ددەمە کہ بۆری دە دکی بی کرن ..
نیشانا وی ئەوہ کو (آ) بکہئی داویا وی . و (ب) بکہئی
پیشیا وی .

:- ئەوژی یاخوہزی دپیش دەتی :

:- خوہزی بخوارا - خوہزی بکرا - خوہزی بچوا

خوہزی بدانا - خوہزی بکوشتا - خوہزی رابونا ..

:- یان (بەرہ) دپیش دە تی :

:- بەرہب خوارا ، بەرہبکرا ، بەرہبدا ..

بەرہبکوشتا - بەرہبەردا - ..

:- یا آلاقە کہ مەرہبەند دپیش دە تی :

:- ئەگەر بخوارا - ئەگەر بکرا - ئەگەر بگرتا ..

ئەگەر بدا - ئەگەر بکوشتا - ئەگەر بگۆتا ..

:- یا آلاقە کہ (ھەری - نا) دپیش دەتی :

:- دبی بخوارا - دبی بکرا - دبی بگۆتا ..

دبی بدا - دبی بکوشتا - دبی بگرتا ...

:- ھەبە .. بەلکی ...

:- ھەر بقی آوای چاوا خویا بو نیشانا وی دەھمو رەوشا دە

(آ) دپاشیا وی دەتی ، و (ب) دپیش دە تی .

آورەك :

:- چە دەما کو ل نائف کورمانجا یەك بیژی :

:- خوہزی بخوارنایا - بەرہبخوارنایا .. (ن - یا)

:- خوہزی بکوشتنایا - بەرہبکوشتنایا - (ن - یا)

كورد بوان دكه نزنو ديتزن : ئەف نه كورده لئ لئاف كوردا
مهزن بويه — بكوردي فيربويه — هو بويه — هين بويه • وهها رهنگه
چه دهما — تيرومن شاش دكن ولو ديتزن :

: — لئ دسيوه ئي سوري ده (ب — آ — يه) پيشگرو پاشگري
كرنا (خواهستي) نه (ب) دپيش ده و (آ — يه) دپاش ده تين وهك :

(تەك)

— خوزگه ئەمن بخه وتايه
— خوزگه ئەتو بخه وتايه
— خوزگه ئەو بخه وتايه

(كۆم)

— خوزگه ئي مه بخه وتينايه ؟
— خوزگه ئي وه بخه وتينايه ؟
— خوزگه ئەوان بخه وتينايه ؟

(تەك)

— بيريئا ئەمن بهم شكاندايا
— بيريئا ئەتو بهت شكاندايا
— بيريئا ئەو بي شكاندايا

(كۆم)

— بيريئا ئي مه بمان شكاندايا
— بيريئا ئي وه بتان شكاندايا

— پیریا ئەوان بیان شکاندایا

: — دڤرده هاته خویا کرن کو دو بهرناڤ — دوراناوی سۆری

ببهڤره دپیش په‌یشی ده جڤیانه — گهانه‌ههڤ — کۆم بونه :

: — (ئێمه — بمان) • (ئێوه — بتان) • (ئەوان — بیان) ••

: — ههروه‌ها هاته خویا کرن کو ده‌هر دو کرنا ده نه‌وه‌ك ههڤ

هاتنه : — د (خه‌وتن) ده : (تما ، تیا ، تینا) • و د (شکاندن) ده :

(به‌م‌به‌ت — بی) دته‌ك ده • و د کۆم ده : (بمان ، بتان ، بیان)

گه‌ره‌که ئەم زانین کو (ب) نه ژ راناو — به‌رناڤه •

— لێ د کورمانجی ده : — (ته‌ك) — کرنا بۆری تی‌په‌ر :

— خوزی م‌ب‌خوارا ، خوه‌زی ته‌ب‌خوارا

— خوه‌زی وی ب‌خوارا ، خوه‌زی وی ب‌خوارا

(کۆم)

— خوه‌زی مه‌ب‌خوارا ، خوه‌زی وه‌ب‌خوارا

— خوه‌زی وا ب‌خوارا •••••

(ته‌ك)

— به‌ریا م‌ب‌شکاندا به‌ریا ته‌ب‌شکاندا

— به‌ریا وی ب‌شکاندا به‌ریا وی ب‌شکاندا

(کۆم)

— به‌ریا مه‌ب‌شکاندا ، به‌ریا وه‌ب‌شکاندا

— بهریا وا بشکاندا ...
: — (تەك) — کرنا بۆری تی نه پەر :

— خوهزی ئەز بچوما خوهزی تو بچوا
— خوهزی ئەو بچوا ...

(کۆم)

— خوهزی ئەم بچونا ، خوهزی ون بچونا
— خوهزی ئەو بچونا ...
دفرده : هاته خویا کرن — کۆ نه بهرناف — راناو ، ونه کرن
نه هاتن گوراندن •

— هاته خویا کرن — کۆ (م) و (ن) نیشان نه بهرنافن •
— هاته زاین — کۆ دکورمانجی ده دو بهرناف کۆم. نابن •
: — هه ربشی رهنگی دناف بهرا کورمانجی و سۆرانی ده نه و کهشی
پهیدا بونه • هه ربشی آوای ههردو شیوه بهره بهره دوری ههف دبن
کورتاله که کورد ناف بهرا وا ده تی کولان کۆ بدژواری (ئەگر
بخوازن) تی داگرتن ؟

★ ★ ★

(٤) — چیرۆکی — (مبنی الحکایة)

: — کرنا چیرۆکی • ئەوه کۆ ژ که قناره ده بویه — رابۆری به
لی ناکا مروّف ب آوای چیرۆکی دیژی •

: — ئەوژی دو بهرچهیه :

- ١ — چیرۆکی دوربۆری — نه دیتی
- ٢ — چیرۆکی بیزبۆری — دیتی •

: - کرنا چیرۆکی دوربۆری - نهدیتی ، دهرباس بویه - هاتیه-

زانین • لی دفرده ئەمی ژ وەرە کرنا چیرۆکی تیزبۆری - دیتی ، بدن .
بداڕقە کرن :

: - کرنا چیرۆکی تیزبۆری دیتی ، ئەوہ کو بخوہ تیزبۆری یە-

لی نیشانا کرنا ناکا (د) دپیشیا وی دەتی • وهك :

- تی پەر -

من دخوار	تە دخوار	وی دخوار	وی دخوار
- مە دخوار	وہ دخوار	وا دخوار	••

- تی نہ پەر -

ئەز دچوم	تو دچو	ئەو دچو	
- ئەم دچون	ون دچون	ئەو دچون	••

: - دفرده هەرتەنی (د) کو نیشانا (کرنا ناکا) یە زیدە بویه •

تی دە (استمرار) هە یە • بۆری یە لی نہا دیژی • چیرۆکی یە :

چیرۆکی تیز بۆری دیتی

چیرۆکی دور بۆری نهدیتی

- ئەز چوم بارام نان خواربو

- بارام چوبو و ئەم کەتن گوند

ئەز چوم بارام نان دخوار

بارام دچوو گولە لی کەت

★ ★ ★

(۲) - کرنا ناکا - (الفعل الحاضر) :

: - کرنا ناکا - ٺهوه ڪو د دمه ڪئي ده دٻي ڪو ناٿي وٽي دهمي
(ناڪا) يه - ايسٽايه - نهويه ۰ ۰ ۰ وهڪ :

- روڙين دخوئيني ، سهيران ههٿير دڪي
- دلشا دلورئيني ، پهريشان تهٿئي دڪي ۰ ۰

: - دتهقا ده ٺهم دڪارن بيٿن : - ناڪا پهريشان تهٿئي دڪي ،
ناڪا - دلشا دلورئيني ، ناڪا سهيران ههٿير دڪي ، ناڪا روڙين
دخوئيني ۰ ۰ ۰

: - نيشانا کرنا (ناڪا) ٺهوه ڪو (د) دپيشيا وٽي ده بيو
بخوه دوتي دهمي ده دٻي ڪو ٺهم تي ده دپهشن ۰ وهڪ :
(تهڪئي) - کرنا تي نه پهر :

- ٺهز دڪم ، تو دڪي ، ٺهو دڪي ۰ ۰ ۰
- ٺهز دخوم ، تو دخوي ، ٺهو دخوي ۰ ۰ ۰
- (ڪوم) - ٺهم دڪن ، ون دڪن ، ٺهو دڪن ۰ ۰ ۰
- ٺهم دخون ، ون دخون ، ٺهو دخون ۰ ۰ ۰
کرنا ناڪا تي نه پهر -

(تهڪ) : - ٺهز دچيم ، تو دچي ، ٺهو دچي ۰ ۰ ۰
- ٺهز ديٿيم ، تو دٿي ، ٺهو دٿي ۰ ۰

(ڪوم) - ٺهم دچن ، ون دچن ، ٺهو دچن ۰ ۰ ۰
- ٺهم ديٿين ، ون ديٿين ، ٺهو ديٿين ۰ ۰ ۰

: - دقان هه مواده کرن د دمه ڪه (ناڪا) دهيه ، نيشانا وٽي
ٺهوه ڪو (د) دپيشيا وٽي ده هاتيه ۰

: - دٿئي بابته تي ده گهلهڪ شيوه هه نه ڪو هه ريهڪ د ته ٿگرا

داوياً کرنی ده ب آواکي جياواز تی خوهندن • ته نی خه لکی سلیمانی
 دپیش ده (د) ب (ه) دگورنو دیتن : - ته چی • ل شونا ده چی
 - دچی ••• وهك :

شیوه یی جياواز :

ناقئ ههریم کرنا ناکا نیشاناداوی

ی	ته چی	سلیمانی
ی	ده چی	هه ولیری
ئیت	دچیت	به هدینی
ی	دچی	آشیتی
ئ	دچی	هه قیرکی
ه	دچه	هه بز بنی
أ	دج	کیکا
ؤ	دچؤ	زاز

دفرده خوياً دکی کو (٦) شیوه د پاشیا قئ کرنی ده تین :
 - (ی - ئیت - ئ - ه - و ا) • لئ وا دیاره کؤ (ی)
 وهه موان بیترد هوزانی وتوره وسترانو دیلوکی کوردی ده خوياً دکی :
 : - لئ دپیشی ده خه لکی سلیمانی (ه) ل شونا (ده - د)
 دخوئین و دشین ، وهه قیرکا (ئئ) ل شونا (دئ - دکرنا هیتی ده)
 دخوئین • وهك :

سلیمانی : - نهخوم نهچم - نهروم •••
 هه قیرکی : - دخوم دچم •• نهخوم - ئئچم

هولیری : — دهخوم دهچم . . .
 نهئی دی ههمی — دخوم دچم . . . دی بخوم، دی بچم
 : — هاته خویا کرن کو (د) دپیشی ده ، و (ی) دپاش ده پیتتر
 . دئی بابه تی ده هاتنه گوتن .

★ ★ ★

(۳) — کرنا هیتی — (المستقبل) :

: — کرنا هیتی ، نهوه کو د دهمه که هیتی ده بی و نشانو
 . دروفا وی (دی) دپیش ده تی . وهك :
 — شیرکو ایشف دی بی — ئی بی .
 — زوراب سپیدی وی بی — دی بی — ئی بی . . .
 — فهریدون دی بی ، وی بی ، ئی بی . . .

آورهك :

شیوه د داویا فی کرنی ده وه که کرنا (ناکا) نهوه کهفن :
 کوردستانا روژهلانن ژوری : — دی بچم — دی بخوم . . .
 آشیتا : — نهزی ههرم — نهزی بخوم . . .
 ههئیرکا : — ئی چم — ئی خوم . . .

جزیری دیژی : —

نهم دی بچین سهمای
 هوشیار و مهست و سهرخووش . . .

خانی دیژی : —

گهردی هه بوا مه ژی خوه دانهك
 صاحب کهرهم و لهطیفه دانهك

خانی —

من دئی عهله ما کهلامی مهوزون
عالی بکرال بانئی گهردون

آورهک :

— ئەف (کرنا) (بئی) ژ کرنئی کیم وهشه ، یا بیگانهیه زمانئی مه
ئهو دناف خوه ده پشاف تیه :

فرمان	هیئتئی	ناکا	دور بووری	نیز بووری
وهره	بئی ،	تی ،	هاتیه ،	هات

— هاته خویا کرن کو : هات — تی — بئی — وهر • نهوه که ههف
هاتنه • ژله ورا ئەم دبیزن : کیم وهشه ، یا بیگانهیه ؟

: — کرنا هیئتئی تی پهر

تهک **کۆم** **شیوه**

ئەز دئی بخوم	ئەم دئی بخون	ئەزی خوم — ئئی خوم
تو دئی بخوی	ون دئی بخون	تی بخوی — تی خوی
ئهو دئی بخوی	ئهو دئی بخون	ئهوئی بخوی — وئی خوی

: — دفرده هاته زانین کو (دئی) دپیشیا هه مو کرنئی هیئتئی ده
هاتیه دانین • چاوا کو دهن شیواده رادبئی • ژ دشیوهئی هه قیرکا ده
(ب) ژئی ژ پیشیا کرنئی تی را کرن :

هه ڦيركا

آشيتا

کورستانا مهرکهزی

ئى نان بخوي	•• وي نان بخوي	بارام دى نان بخوي
ئى ايرۆ چي	•• وي ايرۆ بچي	بارام دى ايرۆ بچي
ئهمى خون	•• ئهمى بخون	ئهم دى بخون
ئهمى چن	•• ئهمى بچن	ئهم دى بچن

آورهك :

چه ده ما ئهم (هئى - پاشى ، پشتي ••) بدن بهر کرنا (هئيتي)
دور دبي :

- - بارام هات لى فرهاد وي - دى هئى بي •
- - وي ، دى بارام پاشى بي •
- - دى ، وي بارام پشتى فرهاد بي ••••
- - هن دى ژي هه نه لى ناخوازن دريژ بکن •
- - دشيوهى سۆرى ده (کرنا ناكا و هئيتي) وه كه هه ف تين
ونيشانا وي (ئه - ده) خويا دکن •

نیشان

کرنا ناكا

کرنا هئيتي

ئه	ئهخوم	ئهخوم	سليمانى :
ده	دهخوم	دهخوم	هه وليپرى :
ئه	ئهروام	ئهروام	••
ده	دهروهه	دهروام	••
ئه	ئهخوات	ئهخوات	••
ده •••	دهخوات	دهخوات	••

دڦرده - ناڪا و هيتي وه كه ههف هاتنه خويا ڪرن . لجهم
 خلڪي سليماني (نه) دپيش ده تي ، ولجهم ههوليري يا (ده) دپيش
 ده تي . وهلي لجهم ڪورمانجا چاوا هاته خويا ڪرن . (د) نيشانا ڪرنا
 ناڪايه و (دي) وي - ئي نيشانا ڪرنا هيتي نه .

: - ههروها خويا دڪي ڪو (هي) ژبو دوري هاتيه . وهڪ
 (س - سوف) دزمانن عربي ده تي . پاشي ، پهي ره ، پشتره .
 بدخوازا (بعد) هاتنه :

- دخوي . دي بخوي ، دي هي بخوي .
 - دخوي . وي پاشي بخوي ، وي پهيره بخوي ، وي
 پشتره بخوي

(۲) - (فرمان) - (الامر) .

: - فرمان نهوه ڪو مروڦ ژبو بڃيڪرنا ڪاره ڪي فرمان
 ليه ڪي دي بڪي و بيڙي : بڪه - مه ڪه . . .

نهوڙي دو پهريه :

- ۱ - فرمانا بڪرنن - مثبت
- ۲ - فرمانا بنه ڪرنن - منفي . وهڪ :

فرمانا بنه ڪرنن

- في ناني مهخوه . . .
- في ڪاري مه ڪه . . .
- في ماري مه ڪوڙ . . .

فرمانا بڪرنن

- في ناني بخوه
- في ڪاري بڪه
- في ماري بڪوڙ

آواک :

فەرمانا بکرنی ئەگەر ژ کاره ته کئی نه بیتر بی (ب) دپیشیا وی ده
تی • وهك :

— بخوه ، بده ، بکه ، بهرده ، بیژه ، بگره

— بکوژ ، بمر ، برو ، بچه ، بلی ، بیتر •••

: — دقا هه ماده (ب) نه ژکوکا گوتتی یه • ژبو فەرمانه •

: — لی ئەگەر ژ کاره کئی بیتر بی وی چاخنی هه بونا (ب)

نه گره که • وهك :

— رابه ، رونه ، رازه ، راکهف ، راده

— ههره ، وهره ، فهرمو ، دهینه ، دهرخه •••

: — لی د فەرمانا بنه کرنی ده تیا (مه—نه) دگهل تهقا تین • وهك :

— رامه به ، رومه نه ، رامهزه ، رامه کف ، رامهده

— مهره ، مهوه ، مهچه ، مهخوه ، مهکه ، مهرۆ •••

— نهده ، نهخوه ، نهبه ، نهره ، نهوه ، نهکه •••

— رانه به ، دانهزه ، دانهخه ، قی نهخه ، هل نهده •••

دقرده — هاته زاین کو ژ کاره کئی بیتر تیا فرمان (ب) ژیره

نه گره که وهك : وهره ، ههره ••

: — هاته زاین کو (مه — نه) د فەرمانا ب نه کرنی ده تین وهك :

— مهو ، مهر ، نهچ ، نهو •••

— مهده ، مهره ، نهچه ، نهوه •••

— هاته زاین کو چه ده ما خورده پیشهک دبهرده بی (مه — نه)

دکهفن پاش خورده پیشی • وهك :

— رامه که ، رامهخه ، رامهده ، رامهزه — (را)

— دامه که ، دامهخه ، دامهده ، دامهکف — (دا)

— قن مهخه ، قه مهده ، قه مهخوه ، قه مه گهر — (قه)

— هل مهده ، هل مه كه ، هل مه گيف — (هل)

وهها رهنگه چهدهما (مه — نه) بين گهره كه بگوتني قه بن • لن
هن كورد قن آواي دشكئين و ديژن :

— نه قهخوه ، نه راده ، مه هل ده ...

— مه قه كه ، نه رابه ، نه ده يه ...

: — لن داورا مه ده يا پيشي راسته • ژبه ركو دهما تيا (مه — نه)

بكه قن ناف بهرا (آلا ف) و گوتني وي چاخني نه م دزانن كو (آلا ف)

نه ژ گوتني يه ، پاشي تياي (مانده لا) گهره كه راستا راستا بگوتني
قه بن • ژبه ركو دبه ر چه كه قن وي ددن مانده لا • وهك :

— من نان نه خواري يه — (خوارنا نان) ددي مانده لا •

— نه من نان خواري يه — دفرده — (من) ددي مانده لا •

— من نان نه خواري يه • بهلكي من تشكي دي خواري يه • لن

نه من نان خواري يه • دبي يه كي دي نان خواري يه • خوه ژخوارني

ديپاريزي • بكورتي تيا (مانده لا) دبه ر كيژان گوتني كه قن وي

ددي (مانده لا) •

: — ديسا فرمان دو په رچه يه :

۱ — فرمانا بين فره يه

۲ — فرمانا بين تهنگي

: — نيشانا فرمانا بين فره يه نه وه كو (ه) بكه قن داويا

تهكني وي • وهك : — بكه ، بده ، بخوه ، بده ده ...

— لن نه گهر داويا گوتني تيا دهنگي بي وه كه خوه دميتي :

برو — بلني ، بچو ... مهرؤ ، مهلني ، مهچؤ ...

فەرمانا سادە بېين فرەھى :

فرمان بکرنى

في ماري بکوژه
في ناني بخوه

فەرمان بنه کرنى

في ماري مه کوژه
في ناني مه خوه

فەرمانا پەرچيم بېين فرەھى :

فەرمان بکرنى

ل ثر رونه

ژثر رابه

في داني راخه

ل ثر راکه څه

فەرمان بنه کرنى

ل ثر رومه نه

ژثر رامه به

في داني رامه خه

ل ثر رامه که څه

– فەرمان بېين تهنگى :

نیشانا فەرمانا بېين تهنگى ئەوه کو داویا وى گرتىدای.

بمىتي • وهك :

فەرمان بکرنى

في ماري بکوژ

في ناني بوخ

لسهر دوشه کى رون

في داري ژيک

فەرمان بنه کرنى

في ماري مه کوژ – نه کوژ

في ناني مه د – نه د

لسهر دوشه کى رومهن ••••

في ژي مهك – ژي نهك

دڅرده هاته زانين کو فەرمان بکرن و نه کرن ههيه وهك :

– بک – بکه مهر مهره •••

مهروما هاته زانين کو بېينا فەر ههيه وبېينا تهنگ ههيه • وهك :

— بهرد ، بکوژ — بهرمهده ، مه کوژه ، نه کوژه ...
 هاته خویا کرن کو (ب) دوان فرمانی یهك كارت ده تی . وهك :
 — بد — بده • بیژ — بیژه — بکوژ — برهف ...
 هاته زانین کو تییی (مانده لا) دفرمانی ده (مه — نه) شوئا
 ههف دگرن — وهك : — مه د ، نه د ، بهرمه د — بهرنه د ...
 هاته زانین کو دفرمانا پارچیم ده (مه — نه) دكهفن ئاف بهرا
 ههردو په رچا وهك :
 — رامه كهف ، دامه كهف ، قه مه خوه ، هل مه ده ...
 — رانه كهف ، دانه كهف ، قه نه خوه ، هل نه ده ...
 — تیرو می دفرمانی ده په یدانا بن •

: — آلاقی فرمانی (با — بهلا — بهرا) دپیشیا فرمانا ته په ندی
 ده تیین :

— با بروئی ، بانه خوی • بهلا نه چی ، بهلا نه خوی • بهرانه چی ،
 بهرا بخوی ...
 — با نه روئی ، بانه خوی • بهلا نه چی ، بهلا نه خوی • بهرانه چی ،
 بهرا نه خوی ...

دچیرۆکی ده تی گوتن : باب خوارا . بهلا بخوارا . بهرابخوارا
 بانه خوارا • بهلا نه خوارا ، بهره نه خوارا • فرمانا چیرۆکی ئه وه كو
 نیشانا فرمان دپیش ده بی و (آ) دپاش ده بی : داخوازی به • (طلبی) به

★ ★ ★

– وی خوار – وا خوار ، وی خوار ، وه خوار ..

دفرده – (خوار) دهه ماده وه که خوه مایه • تی دهه (کوم) و
(تەك) ئەشکرانه بونه • هەر (تەك) مایه •
– لی کو بهرناق نه دگهل بن (کوم) و (تەك) تی دهه ئەشکرا
دین • وهك :

ب بهرناق

– من خوار ، مه خوار
– ته خوار ، وه خوار
– وی خوار ، وا خوار
– وی خوار ، وا خوار

: – بی بهرناق

– خوار – خواریه خوارن – خوارنه
– بهردا – بهردایه بهردان – بهردانه
– گوشت – گوشتیه گوشتن – گوشته
: – بهلام دکرنا تی نه پهرده (کوم) و (تەك) ژههف خویا
دین • وهك :

ب بهرناق

– ئەز چوم – ئەز چومه ئەم چون ، ئەم چونه
– تو چو – تو چویه ون چون ، ون چونه
– ئەو چو – ئەو چویه ئەو چون ، ئەو چونه ..

:- بئ بهرناق :

- چوم ، چومه چون ، چونه

- چو ، چويه .

دقرده - هاته خويا کرن كو چه دهما بهرناق دگهل كرنئ

بن ٦ په رچه نه :

- نهز چوم نه م چون

- تو چو ون چون

- نهو چو نهو چون

لئ دهما بئ بهرناق بن (٣) په رچه نه :

- چوم ، چون ، چو .

جارنا ديژن : (تو چوي) لئ براستی نهوه كو بيژن : - توچو :

- نيشانئ كوم دكرنئ ده

(آن - ان - اين - اين - اون - ئون) په رچه نه وهك :

آن - بارام و فهرزه نده رازان ، پالدان

ان - شيرين و نه سرين دخون ، دچن ، دكن . .

اين - آزادو فه رهاد تين ، دبين ، ده لين . . .

اين - شيرين و نه سرين دگرين ، به زين ، ره قين .

ئون - زه نارو شيرؤ چون ، رابون ، ددرون .

ئون - شيرين و پهرئ دشون ، ديون ، درون .

آورهك :

- نه م كارن بيژن : (ن) ته نئ نيشانا كومه .

تەقى دى ھەمى تەڭگەرن .

تەڭگەر ئى دېي ل گۆرا تىپا پىش خوه بى . وەك :

— (كرى) كرنەكە بۆرى يە ، تەكە

— (كرن) ژىدەرە . تەڭگەرا دناڧ بەرا (ن — د) دە

ل گۆرا (ر) ھاتىە ، شكە . د (لاتىنى) دە خوهش خويا دېي .

— لى كۆ بەرى تىپكە دەنگى دپىش دە بى وەكە خوه دىنى :

— چون ، رابون ، د درون . . .

— بەزىن ، دگرىن ، رەقىن . . .

— ھەر بقى (آواى) ئەم دكارن بىژن : (ن) تەنى نىشانە .

— گەرەكە ژىرا مە نەچى كۆ نىشانى (كۆم) د (ناڧ) دە

جىاوازن .

— كۆم دكرنى دە جارنال گۆرا كروك و جارنال گۆرا پىكراوتى .

جا ئەگەر كروك ئەشكراو ب تىپا پىتوئەند لپەى ھەڧ ھاتىن ، كۆم

دكرنى دە ل گۆرا كروك تى . وەك :

— روستم و فەرھاد نان خوارن .

— روستم و فەرھاد چون و ھاتىن . . .

— لى دكرنا تى بەرا بۆرى دە ، چە دەما كۆ (بەرناڧ) ل شونا

ناڧى ئەشكەرا تىن ، وى چاخى (كرن) ل گۆرا پىكراو كۆم دېي وەك :

من سىڧەك خوار من سىڧن خوارن

تە سىڧەك خوار تە سىڧن خوارن

وى سىڧەك خوار وى سىڧن خوارن

وى سىڧەك خوار وى سىڧن خوارن

مە سىڧەك خوار مە سىڧن خوارن

وہ سىڧەك خوار وہ سىڧن خوارن

وا سىڧەك خوار وا سىڧن خوارن . . .

— لى چە دەما كۆ آلاقى نىشاندىن پىرە بن وى چاخى (سىڭ)
 كۆ يىش ئاقە دروستە كۆ (تەك) و (كۆم) بى • وەك :

تە ئەف سىڭ خوار	تە ئەف سىڭ خوارن
وہ ئەف سىڭ خوار	وہ ئەف سىڭ خوارن
وي ئەف سىڭ خوار	وي ئەف سىڭ خوارن
وا ئەف سىڭ خوار	وا ئەف سىڭ خوارن
وى ئەف سىڭ خوار	وى ئەف سىڭ خوارن
من ئەو سىڭ خوار	من ئەو سىڭ خوارن
مە ئەو سىڭ خوار	مە ئەو سىڭ خوارن • •

: — چاوا كۆ ھاتىە دەرباسكرن چە دەما دو (كۆم نىشان)
 بھەرە دكرنو ئاق دە بچقن سەزايە كۆ يەك بى آقیتن • وەك :

سىڭىن مەخوہش	—	سىڭى مەخوہش
ئەم سىڭان دخون	—	ئەم سىڭا دخون
قان سىڭان بخوہ	—	قا سىڭا بخوہ • •

لى جارنا ناچارە ھەردو دىنن • وەك :
 — مە سىڭەك خوار — مە سىڭن خوارن • •

: — وى چاخى (ئەك) و (ان) ژ بو دانزانينا تەك و كۆم تىنە
 دانين ، ياني مە يەك سىڭ خوار • مە ھەك سىڭ خوارن • لى آقیتنا
 يەككى گەرەكە • ژ بەر كۆ ھەركەس دخوازی زمانى خوہ سڭ بكى •
 گراني دزمانا دە كىما سى يەكە مەزە •

(٤) - ديسا کرن دو پشکه :

١ - ئهري - مثبت

٢ - نا - منفي

: - کرنا ئهري ژ آلاڦو تپي (ماندهلي) پاراستي به • وهك :

- بارام چو بارام هات

- شيركو خوار شيركو خواريه •

- دلشا دلوريني رهوشي دناو ريئي •••

دقا تهقاده تپا (ماندهلا) پهيدانابي •

: - لي دکرنا ب (نا) ده گه ره که تپا ماندهلا هه بي • وهك :

- بارام نه چو بارام نه چويه

- سهردار نه خوار سهردار نه خواريه

- نه سرين ناچي مزگين ناخوي •••

: - دڦرده هاته زانين کو دماندهلي ده کرنا ناکا و هيتي په کن

ياني چه دهما ديژن : - نان ناخوم • ئەم دکارن بيژن - نهاو هيتي

وه که ههفن • ژبه رکو (نان ناخوم) دروسته : نهانان ناخوم و دروسته

پاشي نان ناخوم • و دروسته کو بيژن : بچارهك نان ناخوم ، نه نها

ونه دو مه که دی •••

: - لي چه دهما کو بخوازن بدن زانين ناکا - يا دو مه که دی ،

گه ره که بيژن : - نها - ناکا - فيگا - ايستا - نهو •• نان ناخوم •

- يان بيژن : - پاشي - دو مه که دی ژي - بچاره نان ناخوم •

- يان هيچ نان ناخوم ، نه نهاو نه گاقه که دی نان ناخوم •••

: - هه ر بشي آواي دکارن بدن زانين کو دماندهلا ده (هيتي) و

(ناکا) وه که ههف ددن ماندهلا •

:- تپیی ماندهلا (۳) نه

(نه - نا - نۆ)

۱ - (نه) ژبو ماندهلا کرنا (کرنا بووری) به . وهك :

نه خوار - نه خواری به - نه چو - نه چویه •
من نه خوار - من نه خواری به - نه ز نه چوم - نه ز نه چومه •
ته نه خوار - ته نه خواری به - تو نه چو - تونه چویه ••
نه و نه چو - نه و نه چویه - وی نه خوار، وی نه خواری به
نه م نه چون - ون نه چون - نه و نه چون
مه نه خوار - وه نه خوار - وا نه خوار
- وی نه خوار ...

۲ - (نا) ژبو نه کرنا (هییتی) به - کرنا دومله وهك :

ناخوم - ناچم - ناکم - نابم - نادم ••
ناخوی - ناچی - ناکی - نابی - نادی
ناخون - ناچن - ناکن - نابن - نادن

۳ - (نۆ) ژبو ماندهلا کرنا به رسقی تی • وهك :

یهك دپرسی و دیژی : - گهلۆ سادۆ ل ماله ؟
دبه ر سقا وی ده آشیئا دیژن : - تۆ • یانی نا •
ئهم دکارن بیژن : (نۆ - نا) به کن ، لیب شیوه ژههف جدا بونه •
: - ژبه رکۆ دوی به رسقی ده ئهم کارن بیژن : - (نا - نۆ)

— گهلو بارام لماله ؟ : — گوهدار دکاری بیژی : — ناو
 دکاری بیژی : — تو — لی ههر دڤي آوای ده — دبه رستی ده •
 — ژله ورا ئەم نکارن بیژن : — بارام توچی — لشونا بارام ناچی •
 بارام تو چویه ، لشونا — بارام نه چویه •••
 لی (نه — نا) دبه رستی ده شونا (تو) دگرن •••
 : — (نه) لجه م سورا دکه ڤي پیش به رناف دکرنا بۆری ده :
 — نانم نه م خواردوه •••
 — آوم نه م خواردی به وه •••
 لجه م کورمانجا دکه ڤي بهر کرنی دڤا په یفا ده • وهك :
 — من نان نه خواری به •••
 — من آف ڤه نه خواری به •••

(م — م) دکورمانجی ده هاتنه آڤیتن و (من) ته نی که تیه پیش
 په یفی — کرۆکه — دهستی کراوه • (نه) راستا راستا که تیه بهر کرنی •
 : — ده رباس بویه کو (نه) بکه ڤي بهر (چه) وی ددی
 مانده لا :

- — مه نان نه خواری به
- — مه نه نان خواری به
- — نه مه نان خواری به

: — دیا به که م ده (خوارن) ددی مانده لا • دیا دوهم ده (نان)
 ددی مانده لا • دیا سیم ده (مه) ددی مانده لا •

(۱) — خوارن چی نه بویه

(۲) — نان نه هاتیه خوارن — دبی تشتکی دی خواربی •

(۳) — (من) نان نه خواری به ، لی دبی به کی دی نان خواربی ،

وی چاخنی نان هاتیه خوارن لی نه من خواری به — به کسی دی

• خواری به

— (نیه — نینه — تونه — نه من) —

آورهك : - ئەف ھەرچار (آلاف) ھەروەكو دەرباس بوئە ،
 لجهم كورمانجا دپاش دە تین، وداخوازی بچارەك ددەن (ماندەلا) وەك:
 - نان نیە - نان نینە - نان تونە - نان نەھن .

دقا ھەموادە ددی زاین كو (نان) بچارەك نیە . لی دەما ئەم
 بخوازن پەسنەکی بدن (ماندەلا) (نە - نا) تینە گۆتن : - نان
 نەخوئەشە . روژ نەگەرە . یانی نان ھەیە لی نەخوئەشە . روژ ھەیە
 لی نەگەرە . خوئەشی و گەرمی ددن ماندەلا .

★ ★ ★

(۵) - پەرچە کرنا (کرنی) :

: - کرن - بدو آوا تی پەرچە کرن :

۱ - دگل بەرناف

۲ - بی بەرناف

: - کرن دگل بەرناف :

- د تیزبۆری - دیتی دە دو پەرچە (کرن) ھەنە :

- خوار

- خوارن . وەك

	من نان
	تە نان
	وی نان
- خوار	وی نان
	مە نان
	وہ نان
	وا نان

- خوارن	من سیف
	تہ سیف
	وی سیف
	وی سیف
	مہ سیف
	وہ سیف
	وا سیف

دکرنا دور بوری - نہ دیتی دہ :

نان خواریہ	مہ - وہ - وا -
	من - تہ - وی - وی

سیف خواریہ ...	من - تہ - وی - وی
	مہ - وہ - وا -

: - دکرنا چیروکی دہ :

نان خواریہ	من - تہ - وی - وی
	مہ - وہ - وا ..

سیف خواریہ	من - تہ - وی - وی
	مہ - وہ - وا ..

: - لی دکرنا تی نہ پھر دہ (۳) پھر چہ نہ :

: - تیز بوری - دیتی :

تہز	-	چوم	-	ہاتم ...
تو		چو	-	ہات
تہو				

دور بۆرى - نهدىتى :

هاتمه ...	—	چومه	—	ئەز
هاتيه	—	چويه	—	تو ، ئە
هاتنه ...	—	چونە	—	ئەم ، ون ئەو

:- چىرۆكى :

هاتبوم ..	—	چوبوم	—	ئەز
• هاتبو •	—	چۆبو	—	تو ، ئەو
••• هاتبون	—	چوبون	—	ئەم ، ون ، ئەو

آوردەك : دڧردە (ئەو) (۳) دەلامەتا دىيىنى :

۱ - يەكى نەپەندى

۲ - يەكە نەپەندى

۳ - ھنە نەپەندى

ھروھا دڧردە (۳) پەرچە (كرن) دگەل (۵) پەرچە بەرناڧ

• تىن

۲ - بى بەرناڧ -

: - دكرنا تى بەرا بۆرى دە (۲) دو پەرچە دىيىن :

كۆم

تەك

خوارن	—	خوار	—	ئىز بۆرى
خوارنە	—	خوارىە	—	دور بۆرى
خواربون	—	خواربو	—	چىرۆكى

: - دکرنا تی نه پورا بوری ده (۳) سی پهرچه دمیتن :

• هاتم	-	چوم	تیز بوری :-
• هات	-	چو	
• هاتن	-	چون	
• هاتیه	-	چویه	دور بوری :-
• هاتمه	-	چومه	
• هاتنه	-	چونه	

• هاتبوم	-	چوبوم	چیرۆکی :-
• هاتبو	-	چوبو	
• هاتبون	-	چوبون	

: - لی دکرنا (ناکا) و (هیتی) ده ، چه تی پهر و چه تی نه پهر
چه دگهل (بهرناف) و چه بن (بهرناف) ههر (۳) سی پهرچه نه :

: - کرنا ناکا دگهل بهرناف

تی نه پهر	تی پهر	بهرناف
دچم	-	دخوم
دچی	-	دخوی
دچن ...	-	دخون
		تهز
		تو
		تو
		تهم
		ون
		تهو

: - کرنا ناکا بی بہرناف :

تہ نہ پھر	تہ پھر	بہرناف
دچم -	دخوم -
دچی -	دخوی -
دچن ** -	دخون -

: - کرنا ہیٹی دگہل بہرناف :

تہزدی بخوم -	تہزدی بچم *	تہو تہو
دی بخوی -	دی بچی	تہو تہم ون
دی بخون -	دی بچن ...	

: - بی بہرناف :

دی بخوم -	دی بچم **
دی بخوی -	دی بچی

دی بخون — دی بچن ..

...
...
...

∴ — دسورانی ده (۶) په رچه دگهل بهرناف و بی بهرناف دمینن:

: — کرنا بووری تی پهر :

— نیز بووری : دگهل بهرناف :

ئهن خواردم — ئهن کردم ...
ئهو خواردي — ئهو کردي ...
ئهو خواردي — ئهو کردي ...

تهک —

ئیمه خوادمان — ئیمه کردمان ...
ئیهو خواردتان — ئیهو کردتان ...
ئیهوان خواردیان — ئیهوان کردیان ...

کوم —

— دور بووری دگهل بهرناف :

ئهن خواردومهوه — ئهن کردومهوه ..
ئهو خواردي تهوه — ئهو کردي تهوه ..
ئهو خواردي بهوه — ئهو کردي بهوه ..

تهک —

ئىمە خواردمانەوہ	–	ئىمە کردمانەوہ ••	تەك –
ئىوہ خواردتانەوہ	–	ئىوہ كردتانەوہ ••	
ئەوان خواردیانەوہ	–	ئەوان كردیانەوہ ••	

ئىمە خواردمان بو	–	ئىمە کردمان بو ••	كۆم –
ئىوہ خواردتان بو	–	ئىوہ كردتان بو ••	
ئەوان خواردیان بو	–	ئەوان كردیان بو ••	

لى بەرناقى پيشگر يىنە راكرن ، بەرناقى پاشگر دمىن ژبەر
 قى آواي دىسا (۶) پەرچە (كرن) دمىن :

خواردم ، خواردىت ، خواردى		: – تىز بۆرى
خواردمان ، خواردتان ، خوارديان •		

خواردمەوہ ، خواردىتەوہ ، خواردىبەوہ		: – دور بۆرى
خواردمانەوہ ، خواردتانەوہ ، خوارديانەوہ		

خواردبومەوہ ، خواردبوتەوہ ، خواردىبوتەوہ		: – چىرۆكى
خواردمانبو ، خواردتانبو ، خوارديانبو •		

آورەك :

– دسۆرى دە وەكە كورمانجى (خوار) كۆ (كرنە) وەكە
 خوہ دمىنى تەنى بەرناقى پاشگرى سۆرى دگەل (كرنى) دمىن
 ژلهورا (كرن) دناف وان دە خوہ وندا دكى شەپەرزە دمىنى •

: لى ئەگەر ئەو بەرناڧ يېتە آڧتېن وە كە كورمانجى دىمىنى :

سۆرانى : - ئەمەن خواردمەن خواردمەن - خواردمەن

كورمانجى : - مەن خوار - مە خوار •

: دىا پىشى دە (ئە - د - م) زىدەنە • دىا ئاڧى دە (د ، م)

زىدەنە • يا داوى دە (د) زىدەنە •

- كەنگى ئەم قا زىدە بونا راكن وە كە هەڧ دىن :

كورمانجى

- مەن خوار - مەن كوشت

- مەن خوار - مەن كوشت

سۆرى

- مەن خوار - مەن كوشت

- مەن خوار - مەن كوشت

- خوارم - كوشتەم (۴)

تەنچ دىا پاشى دە بەرناڧ لپاش دىمىنى • چاوا كو دكورمانجى دە

لپىش دىمىنى • لى دەھەر روى ماي دە وە كە هەڧن •

: ئەڧ (دكرنا) (دالى) دە ولوىە لى دئى ماي دە گرانيا زىدە

بونا (د) دسۆرانى دە نامىنى • لى ماينا دو بەرناڧا وە كە خوە دىمىنى

: - جارنا (۵) تەڧگەر زىدە دىمىن :

سۆرانى : - ئىمە نان مان خواردمانەود •

كورمانجى : - •• مە نان •• خوارىە •

: - وى چاخى (ئى - مان - دمانە - وە) - ۴ - ۵ • زىدە

دىمىن • ئەگەر يېتە آڧتېن دىمىنى :

سوری : — مه نان خواروه

کورمانجی : — مه نان خواریه

(وه — یه) دو تهڤگهرن ل گۆرا دهنگی تپیا بهری خوه تینه.

داین : دسۆرانی ده (ر) د (خوار) ده پیشبهره که کورت دانئ .

ودکورمانجی ده ژیربهره که کورت دانئ . ژله ورا دسۆرانی ده تهڤگه را

پاش (وه) هاتی یه . و دکورمانجی ده (یه) . دشینا (لاتینی) ده.

گه لهك خوهش خویا دکن .

— وا دیاره که نهوه کهشی دبه رناقا ده (زۆر — که لهك) دناق

بهرا ههردو شیواده پهیدا دبی :

۱ — بهر نافی سۆری : پیشگرو پاشگرن .

۲ — بهر نافی کورمانجی پیشگرن .

۳ — دپیشگری سۆر ده (ئه — ئی) زیده نه .

۴ — دکورمانجی ده پهیدانابن — نه مانه .

۵ — بهر نافی کورمانجی دو په رچه نه نهو که ههشن .

۶ — دسۆری ده دو په رچه نه دپیش و پاش ده وه که خوه.

• دمینن

: — دکرنا تی نه پهری سۆری ده (ه) په رچه دمینن کو بهرناق.

رابن :

— دگل بهرناق (۶)

— من چوم ، ئی مه چون — نه تو چویت ، ئی وه چوین .

— نه و چو ، نه وان چون .

— بی بهرناق (۵)

— چوم ، چویت ، چوی ، چوین ، چون

: دکرنا (دودهم) ده (۳) په رچه دمینن :

- سلیماني - نه چم ، نه چي ، نه چن •
- هوليږی - ده چم ، ده چي ، ده چن •

: دفرمان ده (۴) په رچه دمینن :

- سلیماني - نه بي بچم ، نه بي بچن ، نه بي بچیت نه بي بچي ،
- هوليږی - ده بي بچم ، ده بي بچین ، ده بي بچیت ، ده بي بچي ،

**ته نې د (سوتن) ده وه که هقالی خوه نايی
لی نزانم چما ؟ (۵) په رچه نه :**

- سوتام ، سوتاي ، سوتا ، سوتاین ، سوتان ...
- دفرده (سوتا) بی (راناوه) •

ته کا :

نه گهر شاشي وچه وتي دقان ثيساران ده په یدا دبی ته کا نه کم
لیم بیورن ، ژبه رکو باش بشیوهي سوری فیرنه بومه • پایوی چاک
نه وه که شتیکی خوار بیینی راست بکی ...

★ ★ ★

(٦) - چاوا کرنا تی نه پهر دبی تی پهر ؟

١ - چه قا تی نه پهری کو داوی یا وی (آ) بی ب (آند) دبی تی پهر :

گوشت که لیا	-	من گوشت که لاند
رون قه لیا	-	من رون قه لاند
شیرین ره قیا	-	من شیرین ره قاند
دار هه ژیا	-	من دار هه ژاند
کهو پهر تی	-	من کهو پهر تاند ...

٢ - چه قا کرنا کو (بو) بکه قی داویا وی ب (کر) دبی تی پهر :

فهرهاد سوار بو	-	من فهرهاد سوار کر
بارام رابو	-	من بارام راکر
بار خوار بو	-	من بار خوار کر
که روان کار بو	-	من که روان کار کر
بوک په یا بو	-	من بوک په یا کر
آلا بلند بو	-	من آلا بلند کر ...

٣ - چه قا کرنا داوی یا وی ب (کهت) بی ب (بخست) و (کر) دبی تی پهر :

بوژو داکهت	-	من بوژو داخست
سوژو راکهت	-	من سوژو راکر
کاری مه خراب کهت	-	مه کاری خوه خراب کر - خست
آگری مه قیکهت	-	مه آگری خوه قیخست ...

(۷) - کرنی کیم وهشو آلیکار :

هن کرن هه نه کوژواره دبیژن : کرنی کیم وهشو آلیکار •
ژوا کرنا :

۱ - (بو) یه • ئەف (بو) بداخوازا (کان - صار) دزمانی
عربی ده تی • لی چاواژ ههف جدا دین ؟

: - دزمانی کوردی ده وه که هه مو زمانی دنیای (نهقره) هه یه
گه له ک جارا (گوتن) ب (نهقره) ژههف خویا دین •
- جا چه ده ما ئەم بیژن :

- بوک سوار بو •

ئه گهر (نهقره) لسه ر (سوار) بی • وی چاخنی بداخوازا (کان)
تی • لی ئە گهر (نهقره) لسه ر (بو) هات • وی چاخنی بداخوازا
(صار) تی :

بارام سوار (بو)

: - (صار راکبا) •••

بارام (سوار) بو - ده ما هات کوشتن •••

: - کان راکبا عندما قتل ••

: - خوارن چی بو - صار الاکل جیدا • بمعنی : طبخ جیدا •••

: - رهوشی ب میروبو من ره قاند - کانت متزوجه •

: - یانی (پیکراو) ناخوازی ، بهلکی دو ناڤا داخوازی :

بارام سوار بو - بارام بو سوار •

دڤرده (سوار) نه پیکراوه • ژبه رکۆ (کرن) ژبارام نه چویه

سه ر (سوار) • بهلکی (بارام) بویه (سوار) •

- لی د (ژیده ر) ده (بو) و (سوار) بههقره تین و ژیده رکی

چیدکن • (سواربون) • ژبه رکۆ (بو) کیم وهشه دبی ناڤهک

دگه لبی • وهک :

سواربون — خواربون — پيابون

زانه بون — چي بون — خوش بون ...

: — ژبه رڼي (آواي) هن زمان زانې كورد

• (سواربو) بهه څره دكن (كرنهك) •

لې نه كرنه كه • بهلكي دژيډه رته نې ده بهه څره كوم دبن • ژبه ر

كو (بون) بخوه (ژيډه ره) چي كروڅه • چه ناڅي بدې بهر ، ژيډه ركي

نو چيډكي :

(بون) — سوار بون • خوش بون

چي بون • گران بون ...

آورهك :

دڅرده (ن) نيشانا ژيډه ره • نه ژبو (كومه) • چه ده ما ژبو

(كوم) بې گره كه كومهك ناف دپيش ده هه بن :

— فهاد و رزگوو شير و سواربون •

— شيرين و مزگين و دلشا خوشك بون •

— شش كيلو سيف بمن گران بون •

۲ — (كر) دو پيكر او دخوازي :

— روسته م بوك سوار كر •

— فهاد باري خوه بار كر •

— شيرين پوري خوه هه نه كر •

: — دڅرده (بوك) و (سوار) دو ناڅن — پيكر اون • چاواكو

(پور) و (هه نه) دو ناڅن — پيكر اون ...

آورهك :

جارنا ب تيا پيوهند دو ناف دپيشيا فا هه ردو كرنا ده تين وهك :

— فەرھاد قەنجو خوەش کر دژمن کوشت •

— شەقادی ل گوندی مه : — گوڤه ندو شاهی بو •

: — ژفان پیڤه ژی هن آلاڤنی آلیکار هه نه کو چیکرۆخن وهك :

(را ، دا ، قه ، لا ، هل)

••• (را) — رادا — راکر — راخت — رابو •••

••• (دا) — دادا — داکر — داخت — دابو •••

••• (قه) — قه دا — قه کر — قیخت — قه بو •••

••• (لا) — لادا — لاچو — لابر — سۆری یه •••

••• (هل) — هل دا — هل کر — هل بو •••

: — ئەڤ آلاڤ داخوازی دگۆرنو (کر نه که) نو چی دکن :

• هه وه کو : (دا) کر نه که — دانه که بی قه گه ره •

— بارام نان دا ••

لی کو ئەم بیژن : — (رادا) کر نه که نو چی بو — دانه که بشه

گه ره :

• — شیرین جاوی خوه رادا •

• — سه رتیپ لنگی خوه رادا •

: — داخواز هاته گۆرانندن ، (رادان) نه وه که (دان) ه •

وه ها ره نگه ئەڤی دی ژی ولونه • کۆربالا خوه بدی :

— دا — دادا — داکر — داخت

•••• هه ره یهك داخوازهك هه یه • نه وه که هه ڤن ••••

لی (ره ، قه ، ده) دپاش په یڤی ده تین :

••• — دڤر (قه) وه ره ، دڤر (قه) هه ره •••

••• — دڤر (ره) وه ره ، دڤر (ره) هه ره •••

••• — دڤر (ده) یه ، دور (ده) یه •••

: — دڤرده ژبو نیشانندان و بجیکرن هاتنه •

آورهك :

دسۆرانی ده (وه) شونا (قه) دکری . چاوا خویادکی (قه) دکو کاخوه
 ده (وه) یه . لئی پاشی بویه (قه) ههم سینۆری مه : ترک و فارس و
 ئهرمن ، ژی (وه) ب (قه) گورانده و دیتزن :

ترک — وار — قار
 فارس — دوهم — دقهم
 ئهرمن — ئهورپا — یه قارپا ...

کورد ژی ولو زمانئ خوه سفک کر نه و گوته :

سۆرانی : — گه را وه — گه رایه وه — گه رایه ته وه ...
 بهدینی : — گرافه ...
 کورمانجی : — قه گه رایه ...

: — وا دیاره کو (قه — وه) لجهم سورا و به هدینا دپاش ده
 هاته . لئی لجهم کورمانجی مای دپیش (کرنی) ده تی .
 : — دکورمانجی ده ده مو کر ناده نای .

سورانی	به هدینی	کورمانجی مای
هاتیه وه —	هاتیه قه —	هاتیه .
خواردوه —	... —	خواری یه
ره وشتوو —	... —	چویه .
دانشتوو —	... —	رونیشیه ...

: — دناق ده :

سۆرانی — له ایره وه وهره
 بهدینی — دهره قه وهره

: - دسۆراني ده (وه) بدوسى داخوازا تى :

۱ - دور بۆرى :

۲ - ب جىكرنو نيشاندانا دهرهك - شونهك .

۳ - ژبۆ خوارنا تىشى رۆن . وهك آقو . .

- ره وشتووه - كردوه - بردوه . . .

- گه رايه وه - هاتيه وه - چوي ته وه . . .

- خواردى به وه - . . .

: - لى دكورمانجى ده ههروه كو هاتيه زانين ئەف (وه) بويه

(فه) . بهلام پرى جارال جهم كورمانجا دپيش ده تى :

- فه گه رايه - فه بويه - فه خواريه - فه رستيه . .

ته نى ئە گەر (د) بكه ئى پيشا په يقى وى چاخى (فه) دپاش ده

تى : - ئە گەر ژ سليمانى هاتى د خانه قين فه وه ره . - ئە گەر ههرى

زاخۆ د موسل فه هه ره . . .

: - بسۆراني جارنا تى گۆتن : (هاتوته وه) :

ههروه كو ژمن فه خويا بو ، ئەف (ته) زىده به . لى ژ بهر كو دو (و -

و) به هه ره كوم نه بن ناچاره (ته) زىده كرنه .

سۆراني : - هات - هاتوه - هاتوته وه . . .

به هدينى : - هات - هاتيه - هاتيه فه . . .

كورمانجى ماي : - هات - هاتيه

: - كه نكى ئەم ديژن : - هات - هاتيه . تى زانين كو هاتيه

كو ؟ پاش فه دانينا (وه - فه) ايدى نه گه ره كه - پيوستيه .

وى چاخى : (وه - فه) دپاش ده زىده نه .

: - چاوا ئەم زانن كو ئەف (ه) : (را ، دا هل ، لا ، فه)

ههز كو كا گۆتنى نه ؟

: - چه ده ما كو تيهك (مانده لا - نفى) بكه ئى پيش گۆتنى

تی زاین کو ئەف (ە) تپ نه ژکوکا وی نه • ژبه رکۆ تپیا (مانده لا)
 دکه شی ناف بهرا فا تپیاو گوتتی وهك :

رادا	—	رانهدا	•	رازا	—	رانه زانا	•••
دادا	—	دانهدا	•	دامه ده	—	دامه گره	•••
لابرد	—	لانه برد	•	لاچو	—	لانه چو	•••
هل کر	—	هل نه کر	•	هل بو	—	هل نه بو	•••
قه کر	—	قه نه کر	•	قه بو	—	قه نه بو	•••

— وی چاخنی ب ههسانی تی زاین کو ئەف (کرن) په رچیم
 و لیکدارون •

— ههروها دکرنا ناکاده (د) کو نیشانا (کرنا ناکا) به ، دکه شی
 ناف بهرا آلافو (کرنی) وتی گوتن :

رادزم	—	رادکم	—	رادخم	—	رادبم	•••
رانازم	—	راناکم	—	راناخم	—	رانا بم	•••
قه دخوم	—	قه دکم	—	قه ددم	—	قه دریسیم	••
قه ناخوم	—	قه ناکم	—	قه نادم	—	قه ناریسیم	••
لائه دم	—	لائه چم	—	لائه بم	—	لائه خم	•••
لانا دم	—	لانا چم	—	لانا بم	—	لانا خم	•••
هل ددم	—	هل دکم	—	هل دکشم	—	•••	
هل نادم	—	هل ناکم	—	هل ناکشم	—	•••	
داددم	—	دادخم	—	دادکم	—	•••	
دانا دم	—	دانا خم	—	دانا کم	—	•••	

ژبه رکۆ (د) گه ره که دبه ر (کرنی) ده بی • چاواکۆ تپیا
 (مانده لا) ژی ولویه •

: - کرنا دورہ :

: - هن (کرن) هه نه کو دوان ده : (بوری) ، (ناکا) ،
 (هیتتی) نه وه که ههف تین • ژوان ره دیتن : - کرنی دورہ -
 دورہ گ • وهك :

هیتتی	ناکا	بوری	ژیدەر
دی بفرۆشی	دفرۆشی	فرۆت	فرۆتن : -
دی بدۆشی	ددۆشی	دۆت	دۆتن : -
دی بکوژی	دکوژی	کوشت	کوشتن : -
دی بیرژی	دبرژی	براشت	براشتن : -
دی راکهفی	رادکهفی	راکت	راکهن : -
دی داکهفی	دادکهفی	داکت	داکهن : -
دی بی	تی	هات	هاتن : -
دی باقیزی	تاقیزی	آقیت	آقیتن : -
دی بمری	دمری	میت	میتن : -
دی برژی	درژی	ریت	ریتن : -
دی بیژی	دیژی	گوت	گوتن : -
دهلی (سوری)	ئهلی	گوت	گوتن : -
دی بیی ۰۰۰	دبی	گوت	گوتن : -

: - دقا تهقاده کرنا ناکا و هیتتی وه که ژیدهری خوه ناین • لیچه
 دهما هورو کور لی بکولن دیتن کو ژبو سکی و بههف شاس نه بون
 هاتنه گوراندن •

: - بجي ڪرن - (ٽاڪيد) ڊڪرن تي ده ڇاوايه ؟

: - ٽيڙو ڪو دلني گوهداري ته بڪهڻي جي - باوهر بڪسي ،
گهره ڪه (ڪرن) دوجار بني گوتن •

: - بني وه ڪو مروڻهڪ ب پرسني و بيڙي :

- راسته بارام ٽ (ره واندزي) هاتيه ؟

دبرسقا وي ده تي گوتن : - بهلني هاتيه •

- لني ڪو باوهر نه ڪي و جاره ڪه دي بپرسني و بيڙي :

- خوه دي ڪي ده بيڙه : راسته هاتيه ؟

دبرسقا وي ده ڦني جاري تي گوتن :

- بهلني بهلني هاتيه

يا - بهلني ، هاتيه هاتيه ...

ياني بجي هاتيه • باوهر بڪه هاتيه ...

: - وها رهنگه : - چويه چويه • وئي بني وي بني • نايي نايي ...

: - لني د (ناف) ده ، جار نا ٿه و ناڻي ڪو (م) د سهري وي ده

نه بي (م) مهڪ ڊڪهڻي سهري وي و تي گوتن :

- ٿه ز شيخ ميخ نزانم ...

- آغا ماغا ناس ناکم ...

- بهڪ مهڪ گوھ نادم ...

: - وها رهنگه ديڙن : فلان بيڻان نزانم ...

: - لني ٿه گهر (م) د سهري (ناف) ده هه بي ، وئي چاخي ٿم

نڪارن بيڙن : - مهلا مهلا نزانم ... لني ديڙن : - مهلا مهلا

نزانم • ميڙ نه ميڙ نزانم • مير نه مير ناس ناکم ...

:- لئى بـجـي كـرنا بـراستى تـهـوـه كـو (كـرن) يـا (آلاـف) دـوجـار
بـي گـوتـن :

— نانا بارام نه چويه ...

— به لئى بارام چويه چويه ...

★ ★ ★

:- رهوش و پهرگالا كرنى - (وضع الفعل)

:- (كرن) بـخـوه نـاقـى (ژيـدهـره) لئى كـو تـهـم نـيـشـانا (ژيـدهـر)

بـاقـيـژن بـ (آـواى) دـهـمـين خـوه دـبي (۳) پـهـرچـه :

۱ - كرنا بؤرى

۲ - كرنا ناكا

۳ - كرنا هيتى .

:- كرنا بؤرى ژى (۴) پهرچه به :

۱ - تيز بؤرى - ديتى .

۲ - دور بؤرى - نه ديتى .

۳ - خوهستي - (طه لبي) .

۴ - چيروكي - (مبني الحكايه)

:- چيروكي ژى دو پهرچه به :

۱ - چيروكى ديتى - (شهودى)

۲ - چيروكى نه ديتى - (غير شهودى)

★ ★ ★

:- ئى كـو دـكى نـاقـى وى (كـرـوكـه) . ئى كـو (كـرن) پـيـن دـبي

نـاقـى وى (پـيـكـراوه) .

: - خوه پڻ گرتي ٿي (ڪرڻي) جي دهم - جي گه - (راڪيشس و راڪيش راون) .

: - ههريهڪ ڙڦان دورو دريڙ دجهي خوه ده هاتنه گوتن .

★ ★ ★

: - رهوشو تهفگهر پڻ داويا ڪرڻي :

چاوا هاتيه خويا ڪرن (۷) رهوشو (۶) تهفگهر دڪهن داويا
(ڪرڻي) وهڪ :

تهفگهر

نا

ههري

(ان)	نه ڪرن	ڪرن	: ڙيدهر
گر تداي	نه ڪر	ڪر	: تيز ٻوري
..	نه دڪر	دڪر	: چيروڪي ديتي
(يه)	نه ڪريه	ڪريه	: دور ٻوري
(بو)	نه ڪربو	ڪربو	: چيروڪي نه ديتي
(آ)	نه ڪرا	بڪرا	: خواهستي ..
(ي)	ناڪي	دڪي	: ناڪا
..	دي نه ڪي	دي بڪي	: هيتي
(ه)	مه ڪه	بڪه	: فرمان

: - هاتنه خويا ڪرن ڪو (۹) پهريه ڪرن ب (۶) پهريه
تهفگهر هاتنه .

: - ديسا ڪرن دوپهريه : ۱ - پهندي ، ۲ - نه پهندي .

: - بارام نان خوار - بارام نان خوارد

: - نان هات خوارن - نان خوراوه . . .

: - هاته زانين كو (كروك) ياناقه ، يا بهرناقه :

- شيرۆ بارام بهردا

- وي بارام بهردا

: - ههروها پيكر او ژي : ياناقه ، يا بهرناقه :

- فهرهاد (شيركو) كوشت

- فهرهاد (نهو) كوشت

: - خوه پيگرژي : ياجي دهمه ، ويا جي گهه ، (راکيشرو

راکيشراوه) :

: - تيرومي دكرني ده ::

: - چاوا ژ رهوشرو په رگالا كرنې هاته خويا كرن كو تيرومي

دكرني ده پهيدا نابن .

: - تهنې دبهرناقو ناقې نيشاندان ده ، دته كې په ندي ونه په ندي

ده تيرومي هه نه . لې نهوژي دكرنا تي په را بوري ده ولويه :

وي خوار وي خوار

بهرناق وي خواريه وي خواريه

قي خوار

قي خوار

نيشاندان

قي خواريه ..

قي خواريه

: - چاوا هاته خويا كرن كو دپالقه دانې ده ژبو تيرا (ئ)

هاتيه ، وژبو مي يا (آ) هاتيه :

— خەنجرا من ، شورى من ۰۰۰

— چىلە كا من ، گائى من ۰۰۰

: — چاواكو دتە كىي ژمارى دە (يەك) ژبو نىرا (ى) و ژبو مىيا

(۵) جارنا تىن :

— رەوشى (ژنەكە) باشە ۰ (۵)

— فەرھاد (مېرەكى) باشە ۰ (ى)

(۳) - پەرچى سىيەم تىپە - (الحرف) :

: تىپ - ئەو گۆتەنە كۆ خوە سەر نكارى داخوازى بدى زائىن •
 ئەوژى دو پەرچەنە :

۱ - تىپى ئىسىن

۲ - تىپى بداخواز

تىپى ئىسىن تىپى ئەبجەدىنە • ئەوژى دو پەرچەنە :

۱ - تىپى دەنگى

۲ - تىپى بى دەنگ

: دەنگى ژى دو پەرچەنە :

۱ - دەنگ كورت

۲ - دەنگ درىژ

: تىپى ئىسىن (۳۳) سىيەسى تىپى :

آ ، ب ، پ ، ت ، س ، ج ، چ ، ح ، ه ، خ ، غ ، ف ،
 ق ، ك ، گ ، د ، ز ، ر ، ش ، ژ ، ل ، م ، ن ،
 و ، يى ، ئ ، ا ، و ، ئو ، ئى ، ئى •

: ژا تىپا (۸) بدەنگىن : آ ، ئو ، ئو ، ئى ، ئى ، ئى ، ا ، و ، ئى

(آ) - آدار - آگر - آدهم ••

(ئو) - ئۆسان - ئوردو - ئوب ••

(ئو) - ئورس - ئوسف - ئوى

(ئى) - ئى قار - ئىره - ئىزىدى

(ئى) - ئى شەف - ئىرو - ئىران

دەنگ درىژ

دهنگ كورت | (ا) - ابراهيم - اسكه ندهر - اسحاق .
 (و) - كورد - كورت - كوشت .
 (ه) - هگر - هرزن - هرتوش

: - هف تپي دهنگي ته فگهرو آريكارن ژبو تپي بي دهنگ .
 چه دهما بخوازن گوته كي چيكن هگر تپي دهنگي تي ده نه بن
 گوتن پيك نايي .

: - (آدار) . هگر (آ - آ) ژناف بهرا (د - ر) رابن دهغي .
 مه لي ناگهري - نكارن ژ دهغي خوه دهرخن .

: - (گوشت) . سي تپ بي دهنگ ب آليكاريا تپيك بدهنگ
 گهانه هف . (و) ژناف وان دهر كه في (ك ، ش ، ت ،) نايي گوتن
 هم نكارن ژ دهغي خوه دهرخن .

: - تپي بي دهنگ هون كو بي آليكاريا تپي دهنگي دهنگ ژوان
 دهرنا كه في ، هم نكارن ژدهغي خوه دهرخن - زمان لوان ناگهري .
 ژلهورا هم ژواره ديژن : تپي ساده

آورەك : - هگر ژفا تپا پشه هن تپي دي هاتن مه يداني
 ژدهف خواري به ، نهژ كو كا تپانه - نهژ تپي بنگه هي نه . پستي
 بلاف بونا خوهندن و هوپون لناف ملهت و وهليت هف دهف خواري
 رادبي ، ژلهورا هم نكارن تو نانا ژوان خواره تپا ره سازبكن .

: - رسته هونان :

هي برادر ! خواهش بزانه تپي كوردي (۳۳) سيهوسي
 (آ) و (با) و (پا) و (تا) و (جيم) و (چيم) و - دال و - سي -
 (حي) و (خي) و (عين) و (قئ) و (هي) و (ژئ) و - في - و قاف -
 (زال) و (شين) و (ري) و (لام) و (ميم) و (نون) و - گاف - و - كاف -
 (ئو) و (ئي) و (ا) و (ه) و (و) و (ئو) و - ئي - و - يي -
 (وا) نه . پستي قاره ئي بين خواره شيوه گوھ مهدي .

(۲) – پهړچي دوه تپي بداخوازن :

- تپي بداخواز بخوه ژ تپي نه بجهدي نه • لي ژوان ره
- کارهك هاتيه دانين – داخوازهك ، يا چهند داخواز ژ ههريه كي ژوان
- تي زانين • لي چاوا دهرباس بويه :
- داخوازي سهربخوه نكارن بدن خويا كرن •

: – نهوژي چهند پهړچنه :

(۱) تپي دهستيک : (حروف الابداء)

- تپي دهستيک نهون کو دهستيکنا کارهك ددن زانين –
- ددن خويا كرن •
- (له – ل) – دثيوهتي سوړاني ده ، ؤ ل ناف ايتلا (مرداسا)
- نهف (تپ) ژبو دهستيک هاتيه •
- ديترن : – فهاد له كركوكوه دي •
- – هيقول ملاطيا هاتي به •••
- (ژ ، ش) – ل ناف كورمانجا ژبو دهستيک هاتيه :
- روستهم ژ موشي تي
- – نهزدين ش زاخو تي •••
- (ز) – ل جهم زازا بشي داخوازي تي :
- بارام ز پالو هاتيه مال •••
- فهاد ز دياربكر تي •••

(۲) – تپي تي ده بون – (ظرفية)

- (له ل) – ب هردو شيوا ديترن
- – بارام له ژوره

- بارام ل هندرويه
- بارام ل ژوره
- بارام ل خواره
- بارام له خواره ...

: - جارنا بداخوازا (سهر) تي :

- چو كال داري دانبييه - ل سهر دانييه
- بهرف ل چيئي دباري - لسهر چيئي دباري
- خواهلي لرهزي مه كه تيه - لسهر رهزي مه كيه
- سيويك له ژوري داره ...
- كلاو له سهرئي شيرينه ...

(ب - به) - بداخوازا تي ده بون هاتنه • وهك :

- ب شفق ژ چولي هاتم مال
- فهرهاد به شهو و به روژ كار نه كي
- (د) - لجهم كورمانجا ژبو تي ده بونه • وهك :
- شيرؤ دكو زكي ده وه كه ميړا شهر دكي
- دهسته گولهك ددهستي نه سرين دهيه
- آف د آفساركي ده سارد بي

: - وها رهنګه نهف (د) نيشانا كرنا ناكايه چاوا كو دهرباس

بويه : - دخوي ، دچي

(ده) - نهف (تپ) يا (آلاف) ژ بو چه ند داخوازا هاتيه :

۱ - ژبو بجي كرنا داخوازا (د) هاتيه :

• دقرده يه • دورده يه ...

۲ - ژبو غه يد هاتيه :

• ده بهسه ! ده بخوه ! ده وهره ...

(۳) - تیپی سوند - (حروف القسم) :

(ب - به) - به سهری باوکه م نه م کردوه .

- به سهری پایغام بهر نه م خواردوه ...

- ب سهری ته نه م ولو کریه

- ب سهری په یغام بهر نه م خواریه ...

: - دکوردی ده ئەف تیپ بچهند داخوازا هاتیه :

۱ - سونده ...

۲ - آلیکاری : - ب خه نجهر بارام دژمن گوشت .

- به خه نجهر بارام دژمنی گوشت .

۳ - خوه پیغه گرتن : - توز ب ته فه یه .

- قهریژ ب خه نجهرا ته فه یه .

۴ - سه بونی : - ب نه خووشی باریم مر .

- به ناخووشی باریم مرد ...

۵ - فه رمان : - . بکه . بخوه ...

- بیکه ، بیده ...

۶ - تی ده بون : - بارام ب شهف هات .

- فه رهاد به شهو هات . . .

۷ - بداخوازا (ژئی) یه : - ب زیر شوری خوه کلدایه .

- به زیو شوری خوی کلی دایه .

۸ - قیره بون : - بارام ب خورشید ره هاتیه .

۹ - بداخوازا (نه گره) : - ب آمن بي نه م ناچن •
- به قسه ي من بي ئي مه نارون •

۱۰ - بلندی : - شيرين ب سهر من دکه ئي •
- نه سرين به سهر من نه که وي •

۱۱ - بداخوازا (آلي) يه : - ب آلي من ده هات •
- به لاي من ده هات •

۱۲ - بداخوازا مانده لايه : - بين خوه دي - بين مال ••
- بين که س • بين مروّف ؟ ••

(٤) - تپي فھرمان - (حروف الامر) :

(ب) - ژبو فھرمانا بکرنې هاتيه :

- بکه ، بده ، بخوه ، بهرده ...

(مه) - ژبو فھرمانا ب نه کړنې هاتيه :

- مکه ، مخوه ، مهده ، مهبه ...

(نه) - جارنا ژبو نه کړنې تې . وه که :

- نه که ، نهخوه ، نهده ...

(با - بهلا - بهرا) : - نهف سې آلاف ژبو (هري نا) ،

تینه گوتن . وهك :

- بابخوی ، بانهخوی . بابکی ، بانهکی ...

- بهلا بخوی ، بهلا نهخوی . بهلا بکی ، بهلا نهکی ..

- بهرا بخوی ، بهره نهخوی . بهره بکی ، بهره نهکی ..

: - نهف ژقان ره ديژن : - (آلاف) ژبهړکو بخوه دکهفن

بهريا تپا . چاواکو هاته خويا کرن : - بابخوی - بانهخوی ..

: - دفرده (با) کتیه پيشيا (ب) - (نه) .

: - وهها رهنکه : - بهلا بخوی بهلا نهخوی : - بهرا

بخوی ، بهره نهخوی ...

دقان هر دوا ده ژي : - (بهلا - بهرا) که تيه بهريا (ب - نه) .

: - چاوا دهرباس بويه جارنا فھرمان بي آلاف و تپ ژي تې .

وهك : - وهره ، هره ، رابه ...

★ ★ ★

(۵) - تپي بدخوازا (ٺهري) - بمعني (نعم) :

(آ) - ٺٻو برسقا پرسکرناب هه بونئي به . وهك :

مرؤقهك بيٺي : - خورشيد ل ماله ؟

دبهرسقا وي ده تي گوتن : - (آ) . ياني بهلي خورشيد

ل ماله . نه چويه دهرقه .

: - ده ما دو جار دبي ٺٻو ب جيڪر نه . وهك :

آ آ خورشيد ل ماله . ياني بجي ل ماله .

(ٺه) - ٺه ٺي وهڪه (آ) تي گوتن .

پرس : - خورشيد ل ماله ؟

به رسقا : (ٺه) . ياني بهلي ل ماله . . .

(ٺي) - وهڪه هه ٺالي خواه تي گوتن .

پرس : - خورشيد ل ماله ؟

به رسقا : - (ٺي) . ياني بهلي خورشيد ل ماله .

: - چه ده ما دو جار دبن وهڪه (آ آ) ٺٻو بجي ڪر نه :

پرس : - خورشيد ل ماله ؟

به رسقا : - (ٺه ٺه) - يا (ٺي ٺي) ل ماله .

هه روه ڪو بيٺي : - بهلي بهلي خورشيد ل ماله .

(بهلي) ٺٻو ههري ڪرنا پرسئي به :

- جا چه پرسڪرناب (نا) بي ؟ يا ب ههري بي ؟ دبهرسقاوانده

تي گوتن : - (بهلي) :

فههاد ل ماله ؟ - بهلي ل ماله .

فههاد نه ل ماله ؟ - بهلي ل ماله .

(با) - بهرسقا پرسکرناب (نه) تي : - بارام نه ل ماله ؟

با — يانی به لئى بارام ل ماله .
 (ئه رى) — ژ بو پرسكرنا ب ئه رى تى . وهك :
 پرس : — بارام ل ماله ؟
 به رسف : — ئه رى . يانی به لئى ل ماله .
 (نا) — ژ بو به رسقا پرسكرنا ب ئه رى ونا تى . وهك :
 — شيركو ل ماله ؟ — فه رهاد نه ل ماله ؟
 دبهرسقا قا هه ردو پرساده تى گو تن : (نا) .
 : — لئى هه روه كو هاتيه زانين (با — به لئى — ئه رى — نا) ئه ف
 چار (آلافن) نه تيين .

(٦) — تپى بداخوازا (نا) . (حروف النفى)

: — ئه ف (تپ) ژ بو (مانده لا) هاتنه :
 (نه) — دكرنا بو رى ده داخوازا پرسى ددى مانده لا :
 پرس : — جه مشيد ل ماله ؟ جه مشيد چويه زاخو ؟
 به رسف : — جه مشيد نه ل ماله . ونه چويه زاخو .
 : — هه روها ديژن : — دلشا نان نه خواريه . نه چويه ...
 (نا) — داخوازا پرسكرنا ناكا وهيتى ددى مانده لا :
 پرس : — وئى ئه زدين هه رى باژير ؟
 به رسف : — (نا) . ئه زدين ناچي باژير ...
 (تو) — آشيتال شو نا (نا) ديژن : — (تو) ئه زدين ناچي باژير .
 پرس : — شه نگو ل ماله ؟
 به رسف : — تو نه ل ماله .

(ن) - وه که : - نکارم - نزانم -
 (هه - نهچ) - دو خورده آلاڤن ل شوئا (نا) تینه گوتن :
 - بارام ل ماله ؟ هه - یا نهچ • یانی نه ل ماله ...

(نههن - نیه - نینه - تونه) • چار آلاڤن دپاشس ده تین و
 ب جارهك داخوازی ددن (ماندهلا) • ههروه کو دآلاقاده ده رباس بونه:
 (بی) • ئەف ژى ده رباس بویه • ب جارهك په یشتی ددی ماندهلا •

(۷) - تیپی پتوهند - (حروف العطف) :

تیپی پتوهند ئەون کو بوان چەند گوتنا یا چەند په یشا ب هه ف ره
 ول په یهف ددن گریدان و په رچی پاشی دکن هه مکاری ئی پیشی •

(ئو) :- | - زۆرو ستم لمن دبارن •
 - بارام و روستم و ئەزدین هاتن مال •

دقرده زۆرو ستم لپه ی ههف هاتنه و د (باراندنی) ده بونه
 هه مکاری ههف • وهارهنگه بارام و روستم و ئەزدین دهاتن ده
 بونه هه مکار •

(وه) - ل ئاف سۆرا ل شوئا (ئو) تی گوتن :

- بارام وه ده رویش هاتن مال •
 - ئتیرین وه ل سیرین ب هه ف ره بون •

- (هم) – شیرین هم ژیرو هم جوانه •
- (ژی – ش) : – بارام ژی هات – بارامش هات ...
- یانی وه که هقالي خوه هات ...

- : – روسته هات بارام ژی هات •
- : – فههاد چو شیرکو ژی چو •
- : – نهسرین هات شیرینش هات ...

: – نشان – العلامة :

(آ) – دپالقدانی ده نشانا میره :

- – مهینا من – مهین – آ – من •
- – خوشکامن – خوشک – آ – من •
- – پشتمان – پشت – آ – من •
- – جارنا دبی نشانا (کوم) :
- – وان گوتیه – وان گوتیه •
- – وان خواریه – وان خواریه •

(ئی) ۱ – دپالقدانی ده نشانا تیره :

- – گاتی من – گا – ئی – من •
- – کورئی من – کور – ئی – من •
- – رهزئی من – رمز – ئی – من •

۲ - ديشاندانئ ده دبی نيشانا مئ :

- فئ نان خواریه
- وئ نان خواریه •
- فئ گوتیه
- وئ گوتیه •

۳ - جارنا دبی نيشانا کوم :

- بهرخئ مه هاتن
- سهوالئ مه هاتن •
- بهرخ - (ئئ) مه هاتن •••••

(ئئ) ۱ - ديشاندانئ ده نيشانا نيره :

- وي گوتیه • وي خواریه •••

(ئه) ۱ - نيشانا فهرمانه :

- بده ، بخوه ، بکه ، بمره •••

۲ - جارنا دژمارئ ده ژبو مئ یا تی :

- یه که دی وهرئ نه • - مئ •
- یه کی دی وهرئ نه • - تیر •

۳ - لجه م خلکی سلیمانیئ دپیش (کرنا) دومل ده لشنونا

(د) و (دئ) تی گوتن :

- ئهخوم ، ئهچم ، ئهئ کهم •••

۴ - دهن جیاده ژبو بجیکرن تی :

- وهئ ؟ ئهف بارامه ؟

- ئهف شیرویه هاتیه ؟

(یه) ۱ - نيشانا کرنا دور بوری یه :

- بارام هات — بارام هاتيه .
- فهرهاد خوار — فهرهاد خواريه .

۲ — دهن جياده ژبو بجكرنه :

— نهف شيرويه ؟ نه ورهوشي به ؟ ...

: — وا دياره كو داويا گوتني گريداي بي (ه) دكهئي داويا وي :

لي كو داويا گوتني تيا دهنگي بي (به) دكهئي داويا وي :

— نهف بارامه — نهف فهرهاده . .

— نهف شيرويه — نهف رهوشي به ...

(ده) ۱ — لجهم خلكي هولييري نيشانا كرنا دومل — دوده مه :

— دهروا ، دهخوي ، دهچي . . .

۲ — دهن جيا ده خورده (آلاقه) :

— دفرده به ، دورده به ...

(د) ۱ — لجهم كورمانجا نيشانا كرنا ناكايه :

— دخوي ، دبي ، دكي ، دچي ...

۲ — جارنا نيشانا كومه :

— پهزيدمه هاتن — سواليده مه هاتن ...

(دي) ۱ — لجهم كورمانجا نيشانا كرنا هيتي به :

— دي بخوي ، دي بدى ، دي بچي ...

(وي) ۱ — لجهم كورمانجا لشونا (دي) تي :

— وي بخوي ، وي بدى ، وي بچي ...

(ئي) ۱ — لجهم (هفتيركا) شونا دي — وي دگري :

— ئي بخوي ، ئي بچي ، ئي بدى ...

(وہ) ۱۔ لجهم سؤرا جارہك شونا (قہ) دگری :

— خواردی یه وه ، گه رایه وه . . .

۲۔ جارہك شونا (یہ) دستینی :

— خواردوه ، هاتووه ، ره وشتووه . . .

(قہ) ۱۔ لجهم کورمانجا دپاش ده ژبو نیشانده :

— دفر (قہ) وه ره ، دوی (قہ) هه ره . . .

۲۔ دپیشده ژبو (قہ گهر) و ژبو خوارنا تشتی روڤه :

— قه گرایه . . . ، قه خواریه . . .

۳۔ لجهم به هدینا جارنا ژبو (قہ گهر) دپاش ده تی :

— هاتیه قه ، چویه قه

(ت) ۱۔ لجهم به هدینا جارنا ژبو (کوم) تی :

— گایت مه ، بهرخت مه ،

۲۔ جارنا زیده تی :

— دخوت ، دچت ، دبت

(آن) ۱۔ نیشانا (ژیده ره) :

— گران ، بهردان ، لیدان ، رازان . . .

۲۔ نیشانا (کومه) :

— سواران ، مروقان ، پیاوان . . .

(ان) ۱۔ نیشانا ژیده ره :

— خوارن ، کوشتن ، کردن ، بردن . . .

۲۔ نیشانا کومه :

— دچن ، دبن ، دکن ، تهرن . . .

(این) ۱۔ نیشانا ژیده ره :

— زانین ، دانین ، هلانین . . .

۲۔ نیشانا کومه :

— دگرین ، فرین ، بهزین ، ره فین . . .

(ئون) ۱ - نیشانا ڙیدهره :

— خواربون ، پهچون ، سواربون ...

۲ - نیشانا کومه :

— سواربون ، په یا بون ، چون ...

(ئین) ۱ - نیشانا کومه :

— گائین مه هاتن ، ههسپین مه هاتن ...

: لئ دناق ده چه کرن لپه ی کوم بی ، ئەف (ن) رادیی :

— گائی مه هاتن ، کوم .

— گائی مه هات ، تەك .

(هات) — کر نه که آلیکار و ههم نیشانا کرنا نه پهنندی به :

— نان (هات) خوارن .

— بارام (هات) کوشتن ...

(تی) — نیشانا کرنا ناگا نه پهنندی به :

— نان تی خوارن ، بارام تی کوشتن :

(بی) — وه که هقالی خوه به ، لئ دکرنا هیتی ده تی :

— نان وی (بی) خوارن ، ماردی (بی) کوشتن ...

— خانی ئی (بی) لیکرن ...

(ره) — لجهم کورمانجا ، خورده آلاکه که و بو نیشاندان هاتیه .

بجیکرن ژی تی ده هه به :

— د (ره وان دز) ره چوم بارزان .

— د (خانهقین) ره چوم ایران ...

(را) — لجهم سؤرا نیشانا کرنا نه پهنندی به :

— مار کوژرا ، نان خورا ...

(ری) — لجهم سؤرا نیشانا کرنا دودهم نه پهنندی به :

— مار نه کوژری ، نان نه خوری ...

★ ★ ★

: بههف گوههواندنا تپيا :

(ئو - و) - ل نائف مرداسا ول دؤرا (مهله تيا) ل شونا (ئو) ،
(و) دخوتنن و دييژن : - (نهز و بارام هاتن) .

(ج - د) - ل نائف ئومه رياو ل ديتركا چياي مازي ل شونا (د) -
ج دييژن : - (جيا من) ل شونا ديامن .

(د - ت) - ل نائف بههديننا ل شونا (گايد مه) دييژن : -
گايت مه .

- ل سهر هدا ل شونا (دهري) دييژن : - (تهري) .
: (ج - گ) كورمانج ل شونا (گهر گهر) دييژن : (جهر جهر) .
- بارام گور - بارام جور . يهزدي گورد - يهزدي جور .
(ع - ح) ل نائف (ئومه ريا) ل شونا (علي) (حالي) دييژن - و
ل شونا (حالي) عهليمي دييژن .

(خ - غ) - باغ - باخ - آغا - آخا - بخيري - بغيري .
(غ - ق) - ل دهشتا خنوس ل شونا (قالن) (خالن) دييژن .
قهلهو - خهلهو . قومري - خومري . . .

(ك - چ) - ل نائف سؤرا ل شونا كني گوتيه - چي گوتوه ؟
- ژكي ده ري تي ؟ - له چينده ري تي - دي . . .

(ر - ل) - ل دؤرا ههوليري ل شونا (گول) (گوز) دييژن .
(س - ز) - دهستگيران - دهزگيران . دهستگه - دهزگه .
(ش - ژ) - نهوژي - نهویش . ژكوتني ؟ شكوتني ؟ . . .
(م - ف) - سؤرا دييژن : - نه م - نه مه . . .
بههديننا دييژن - نه ف - نه فه . . .

(وه - فه) - سؤرا دييژن : - هاته وه - گهراوه .
بههديننا دييژن : - هاته فه - گهراقه . . .

- (۵ - ح) - ههسپي من - ههسپي من • ههسو - ههسو • ۴۰۰
 (آ - ۵) - آسن - هاسن • آگر - هاگر •••
 (چ - ش) - بهچهنوي - بهشنوي • چو - شاندا •••

:- کيم کرنا تپو آلافا

- (د) کوردي هيل سلیماني ديٽرن - بهغا - ل شونا بهغداد •
 ل شونا (دخوم) ديٽرن - نهخوم •
 (دي) - ههٽير کال ژوري (نصيبن) ل شونا (دي بخوم)
 ديٽرن - ئيخوم • آشيال شونا (دي ههزي) (وي)
 ههري ديٽرن •
 (ب) - ههٽير کال شونا (دي بخوم) ديٽرن - ئيخوم •
 ئيچم - ل شونا (دي بچم) ديٽرن • ههروها •••

:- زيده کرنا تپا •

- (وه - فه) - نهف ههردو تپ ل ناف - ټوراو بههدينه زيدهته •
 ل شونا (هات) ديٽرن : - هاتهوه - هاتهفه • نهگر ههردوژي رابن
 داخواز بجي دبي • لي دهن (کرنا) ده گه ره که يته گوتن • (گهر)
 ژبه رکو ژي ره ده رهک - جي بهک نه نه شکرابه ، گه ره که (وه - فه)
 بکهفن بهر داکو يته زانين : گرانهوه - گرانهفه - فه گرانه •
 دفرده ژيدهري سوري و بههدينه وه که ههف تين لي ژيدهري
 کورمانجي ماي برکا واتن :

سورانې	-	گرانهوه	-	ژيدهر •
•••	-	گرانهوه	-	کوم •
بههدينې	:	گرانهفه	-	ژيدهر •
•••	-	گرانهفه	-	کوم •

کورمانجی مای : — فگریان — کوم •
... — قه گهراندن — ژیده •

: لی ل تاف به هدینا ژی گلک وه که کورمانجا دیژن •
(ئی) سؤرا زیده دکن و دیژن : — ئی مه — ئی وه • • •
(ئه) — سؤرا زیده دکن و دیژن : — ئه من — ئه تو — ئه وان • •
(د) — سؤرا ل پاشیا هن کرنا زیده دکن و دیژن : — خوارج
کردم — بردم — مردم — سارده • • •

وی چاخنی ژیده ری سؤری دبی : — خوارجدن — کردن • • •
لی ژیده ری کورمانجی دبی : — خوارجن — کرن — • • •
(ت) به هدینا و سؤرا ل داویا هن (کرنا) زیده دیژن :

دجیت — دخوت — دکت — ئه روات — ئه چیت • • •

بهلام ژیده ری به هدینا — چوین — خوارجن — کرن — تی •

لی ژیده ری سؤرا : — روشتن — خوارجدن تی • • •

: — ئه ف (ت) دکوردستانا (مەرکهزی) ده : به هدینا به کاریا

— تیری یا — بوتا گلک خویا دکي • لی چاوا مه گوته دکرنی ده هه به

بهلام د ژیده ده پهیدا نابی • ژلهورا ئه ز دیژم زیده به — نه ژکوکا

گوته •

داوی